

**EMN STUDY
2022**

Integration of migrant women

– National Report of Finland

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen

– Suomen kansallinen raportti

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

Funded by the
European Union

Integration of migrant women – National Report of Finland

ISBN 978-952-7427-32-3 (nid.)

ISBN 978-952-7427-33-0 (PDF)

The EMN has been established by Council Decision 2008/381/EC and is financially supported by the European Union. The objective of the EMN is to meet the information needs of Community institutions and of Member States' authorities and institutions by providing up-to-date, objective, reliable and comparable information on migration and asylum, with a view to supporting policymaking in the European Union in these areas. The EMN also serves to provide the general public with such information.

The study was produced by the Finnish National Contact Point of the European Migration Network (EMN), which is coordinated by the European Commission. The Commission is not responsible for the views or conclusions presented herein.

The following information has been provided primarily for the purpose of contributing to the comparative synthesis report for this EMN study. EMN Finland has provided information that is, to the best of its knowledge, up-to-date, objective and reliable within the context and confines of this study. The information may thus not provide a complete overview and may not represent the official policy of Finland in its entirety.

Overall responsibility:

Senior Specialist Jutta Saastamoinen

Head of EMN Finland Rafael Bärlund

Available from:

European Migration Network

Finnish Immigration Service

P.O. BOX 10

00086 Finnish Immigration Service

Tel. + 358 295 430 431

emn@migri.fi

www.emn.fi

ec.europa.eu/emn

Published by EMN Finland, Helsinki 2022

Layout: OSG Communications

© cover picture: Kirijaki

Contents

Introduction	4
1. Integration of migrant women in Finland	6
1.1. Migrant women in statistics	6
1.2. Opportunities and challenges for the integration of migrant women in Finland	7
1.3. Integration of migrant women in public debate.....	11
2. Immigrant women in Finnish integration policy	12
2.1. Overall organisational approach with regard to integration policy	12
2.2. Gender in Finnish integration policy	12
2.3. Integration policies focus on labour market integration of migrant women	13
2.4. Educational opportunities for migrant women	15
2.5. Other policies that are specifically targeted to migrant women	16
3. Four ‘good practice’ examples of integration measures in Finland	18
3.1. Your turn, Mothers	18
3.2. Neighbourhood Mothers	21
3.3. Womento career mentoring	22
3.4. Women-specific integration work and violence-related work by MONIKA – Multicultural Women’s Association Finland	23
4. Future outlook and planned actions	26
5. Summary	27
Sources	29

Introduction

Both globally and in the EU, women account for around 50 per cent of migrants. Women migrate to Europe for a variety of reasons.¹ Women predominantly arrive as family migrants, however, women may also arrive as labour migrants, students, asylum seekers or belonging to another group of migrants. Thus, there is a diversity of legal statuses and rights among migrant women. This is related to a disparity of integration opportunities and challenges.²

Recent studies show that **migrant women face a so-called ‘double disadvantage’, due to the intersection of being a woman and being a migrant.**³ Migrant women in the EU generally have a higher unemployment rate than both non-migrant women and migrant men. For those women with young children, the employment rate is significantly lower for migrant than non-migrant women.⁴ Refugee women are also worse off when it comes to education or employment compared to other migrant women, pointing to a ‘triple disadvantage’.⁵

In addition, migrant women are disproportionately impacted by the COVID-19 pandemic, for example through job loss, additional care and housework, domestic work or increased exposure when providing front-line services.⁶ On the other hand, migrant women also have unique integration opportunities, for example due to their relatively high rate of education.

The abovementioned shows that it is **important to view integration policies paying attention to the gender of the migrant.** However, recent study shows little evidence of a gendered approach in national action plans and integration strategies.⁷ This EMN study conducts a stock-taking exercise on where EMN Member States currently stand in terms of gender-sensitive integration policies and measures targeting migrant women.⁸

The Finnish national report for this EMN study discusses **the extent to which the special characteristics of the integration of migrant women have been taken into consideration in Finnish integration policy.** This study covers women who have moved to Finland from third countries.⁹ The first section examines, in light of statistics, the backgrounds of women who migrate to Finland as well as their most significant opportunities and challenges related to integration. Third-country migrant women in Finland usually move to Finland for family reasons. The migrant women have potential for integration: many of them are relatively highly educated, for example.¹⁰ In spite of this, the employment rate of migrant women is substantially lower than that of migrant men. Indeed, the weak labour market position of migrant women can be seen as the greatest challenge related to their integration at present. Employment is a significant factor in successful integration and it has wide-ranging impacts on individual well-being.

The impacts of the employment of migrant women also extend beyond the women themselves to their families and subsequent generations. The low employment rate among migrant women is attributable to, for example, the reasons for their immigration, cultural factors and the gendered labour market.

¹ European Commission (2018), *Integration of migrant women – A key challenge with limited policy resources*.

² EESC (2015), *Opinion on Inclusion of migrant women in the labour market*, p. 5; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – selected findings*, p. 9–11.

³ European Commission Joint Research Centre (JRC) (2020), *Gaps in the EU Labour Market Participation Rates: an intersectional assessment of the role of gender and migrant status*.

⁴ OECD (2020), *Migration Policy Debates No 25. How to strengthen the integration of migrant women?*, p. 4, 6

⁵ Liebig, T. & Tronstad, K. R. (2018), *Triple Disadvantage? A first overview of the integration of refugee women*, p. 16, 19.

⁶ IOM (2020), *COVID-19 and women migrant workers: Impacts and implications*.

⁷ Eg. FRA (2017), *Together in the EU. Promoting the participation of migrants and their descendants*, p. 7; European Network of Migrant Women (2020), *Follow the €€€ for Women and Girls. Addressing the needs of migrant women and girls in asylum migration and integration fund (AMIF)*.

⁸ The beginning of the Introduction is based on the study specifications of the EMN-study. Source: EMN (11 June 2021), *Common Template for EMN Study 2021: Integration of Migrant Women in the EU: Policies and Measures*.

⁹ The mandate of the EMN is to study migration from third countries to the EU-region. ‘Third country’ is defined as a country that is not a member of the European Union as well as a country or territory whose citizens do not enjoy the European Union right to free movement, as defined in Art. 2(5) of the Regulation (EU) 2016/399 (Schengen Borders Code). Source: EMN Asylum and Migration Glossary.

¹⁰ E.g. Eurostat, Population by educational attainment level, sex age and citizenship % [edat_lfs_9911]; Integration Indicators -database: B. Education and skills. Table: 11dw – Highest completed qualification (Reg), 1995-2019; Larja, L. (2020a), 4.1. Koulutus ja kielitaito. In Kuusio, H. et. al., *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: Finmonik-tutkimus 2018–2019*.

Solutions to improve the integration of migrant women are sought through integration policy, which is discussed in the second section of this report. In Finland, the gender perspective has been mainstreamed into all government activities, including integration policy. As a result of mainstreaming, there are few programmes specifically targeted at women and, in general, the use of categorical gender modifiers is avoided. There is, however, a need for specific integration policies for women, because there are certain characteristics in the integration of women overlooking which is likely to hinder their integration. One obstacle to the integration of women is the fact that if they are outside the labour force, they lack a clear structure for promoting integration.¹¹ This affects particularly women because it is often women who follow their spouses to a new country and often their first years after migration are defined by obligations related to starting a family and caring for children instead of entering the job market quickly. In recent years, **the main question in the integration of migrant women has been how to improve their referral to the language and integration training** regardless of whether they participate in the job market at that given moment. In the longer run, participation in the integration programmes and language training is hoped to improve the labour market integration of also those migrant women who are momentarily outside the labour force. The possibility of migrant women to participate in language and integration training has been called for in a number of programmes and strategies in recent years. The ongoing comprehensive reform of the integration policy and legislation has been under preparation for several years, which has resulted in a number of strategic alignments instead of specific measures or policies having been created in the recent years.¹² Apart from education and employment, in other policy areas, migrant women are mentioned less often as a specific target group, except when it comes to certain phenomena that concern migrant women in particular.¹³

While national integration policy looks at the wider picture, **non-governmental organisations carry out a lot of practical work promoting the integration of migrant women.** National funding is also directed to non-governmental organisations which advance the integration of migrant women. Three 'good practice' examples of these practical measures have been selected and they are introduced in section three. The examples illustrate the valuable efforts of non-governmental organisations with regard to the integration of migrant women, both in terms of improving their integration into working life and promoting their inclusion and well-being in a broader sense.

Finally, it is examined what kind of future plans Finland has regarding the integration of migrant women. Finnish integration legislation and integration policy are currently being reformed. In the reform, particular attention will be paid to the integration of people who are outside the labour market. This group includes many stay-at-home parents, especially mothers, and women who have moved to Finland following their spouses who have found employment in Finland. It is hoped that the comprehensive reform of integration policy will, at least in some respects, address the challenges associated with the integration of migrant women.

¹¹ E.g. OECD (2018), *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*.

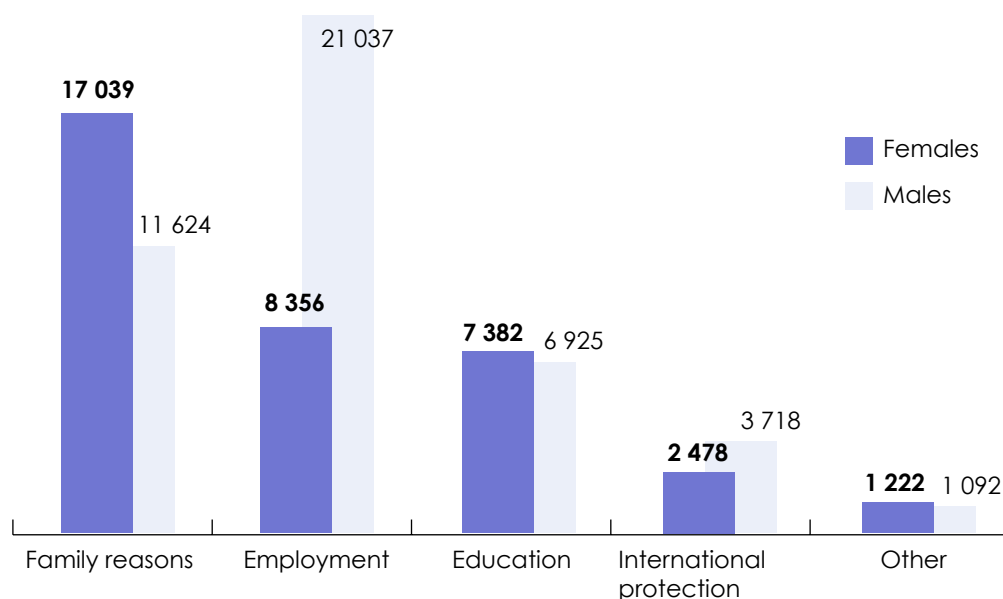
¹² The drafting of the new legislation is aligned with other key reforms, including local government pilots to promote employment, the preparation of a permanent service structure for employment and business services, reforms concerning the responsibility for the provision of social and health care services, the creation of a Nordic model for employment services and reforms concerning lifelong learning.

¹³ Honour-based violence and female genital mutilation are issues in relation to which migrant women are specifically mentioned in national action plans.

1. Integration of migrant women in Finland

1.1. Migrant women in statistics

First residence permits issued in 2019–2021

Source: Finnish Immigration Service, Statistics¹⁴

Gender-specific statistics on residence permits have only been available in Finland starting from 2019. According to statistics on residence permits in 2019–2021, **family has been the most common reason for entering Finland for third-country migrant women during the past couple of years.** In 2019–2021, women were issued a total of 17,039 first residence permits on the grounds of family reasons.¹⁵

Citizens of the Russian Federation were the largest group among the women who entered Finland on the grounds of family ties.¹⁶ Family as the grounds for immigration is much more common for women than men: approximately 7,500 first residence permits were issued to men on the grounds of family ties during the same period.¹⁷

The second most common grounds for women migrating to Finland is employment: a total of 8,356 first residence permits were issued to women on the grounds of employment in 2019–2021. The corresponding figure for men was more than twice as high: 21,037 issued residence permits.¹⁸

The next most common grounds for women migrating to Finland from third countries is studying. In 2019–2021, it was a slightly more common reason for women's residence permits than men's (7,382 first residence permits issued to women compared to 6,925 residence permits issued to men).¹⁹ Russian citizens were also the largest group among women who moved to Finland for the purpose of studying.²⁰

¹⁴ Statistics used in the EU-level study of this EMN study are derived from Eurostat. Some of the Eurostat figures for Finland in 2019–2020 are incorrect. Therefore, some statistics used in this national report are derived from the Finnish Immigration Service. Source: Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits and decisions to asylum applications 2019–2021.

¹⁵ Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits based on family ties 2019–2021.

¹⁶ In 2019, residence permits on the grounds of family ties were issued more to citizens of India, but their number declined sharply in 2020 – possibly due to the COVID-19 pandemic – while the number of Russians remained largely unchanged. Looking at 2019, 2020 and 2021 together, citizens of the Russian Federation were the larger group. Source: Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2021.

¹⁷ Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits based on family ties 2019–2021.

¹⁸ Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits based on employment 2019–2021.

¹⁹ Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits based on studies 2019–2021.

²⁰ In 2019, residence permits on the grounds of studying were issued more to women from China and Hong Kong, but their number declined sharply in 2020 – possibly due to the COVID-19 pandemic – while the number of Russian students remained largely unchanged. Consequently, Russians are the largest nationality group for the three year-period as a whole. Source: Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2021.

In 2019–2021 a total of 2,478 residence permits on the grounds of international protection were issued to women. Beneficiaries of international protection were more commonly men: during the same period men were issued 3,718 residence permits on the grounds of international protection.²¹

In addition, a small number of first residence permits were granted on other grounds which are not accounted for above: 1,222 women and 781 men were issued residence permits on 'other grounds' in 2019–2021.²² Other grounds include residence permits issued on a discretionary basis on humanitarian grounds, residence permits issued for au pairs and residence permits issued for descendants of Finnish citizens by birth.

The numbers of first residence permits issued in 2020 showed a slight decline across all residence permit categories compared to 2019. This was mainly due to the COVID-19 pandemic. However, in the overall picture, the COVID-19 pandemic has not had a dramatic effect on the total migration volumes in Finland: Based on the Finnish Immigration Service's statistics on residence permits, the number of first residence permits issued to third-country nationals decreased by approximately five thousand, from 29,000 to 24,000.²³ In 2021, more first residence permits were issued to third-country nationals than before the pandemic (30,735 residence permits issued).²⁴ Larger changes can be seen when examining the statistics by nationality between 2019 and 2020. While the number of residence permits issued to Russians and Ukrainians remained largely unchanged, migration from India to Finland decreased particularly significantly in 2020. In the case of women, this was especially reflected in a significant decline in the number of Indian women entering Finland on the grounds of family ties. Migration from China to Finland also decreased, and this was particularly evident in the case of Chinese women entering Finland for the purpose of studying.²⁵

1.2. Opportunities and challenges for the integration of migrant women in Finland

GOOD LEVEL OF EDUCATION INCREASES OPPORTUNITIES TO INTEGRATE

A relatively large proportion of migrant women residing in Finland have completed a higher education degree. Complete information on the educational structure of the migrant population in Finland is not available. The educational structure of the population with a foreign background differs between register-based statistics and interview-based statistics. The register-based data on the educational level of the population with a foreign background understates the level of education among migrants in Finland because the Register of Completed Education and Degrees, on which population education data is generally based, only includes degrees completed or recognised in Finland. Nevertheless, register sources provide an indicative estimate of the level of education of migrant women, especially compared with men from the same background country group. For example, according to Eurostat data for 2020, some 28 per cent of third-country national women residing in Finland have completed a higher education degree, compared with 29 per cent for men.²⁶ According to register-based statistics for 2019 taken from the Integration Indicators database, women of third country origin have completed a higher education degree more frequently than men of the same country group in all background country groups except Africa.²⁷ Thus, it can be said that, according to register sources, being highly educated is about equally common among migrant women and migrant men.

²¹ Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: Positive decisions to asylum applications 2019–2021 (asylum, subsidiary protection).

²² Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*. Search: First residence permits granted in the category 'other' and decisions to asylum applications where the decision is 'other', 2019–2021.

²³ EMN Finland (2020), *Key figures on immigration 2019*; EMN Finland (2021), *Key figures on immigration 2020*. Totals for each year are taken from the 'Overview' picture on page 4, including the categories 'family', 'employment', 'international protection', 'study', 'resettled refugees' and 'other'.

²⁴ EMN Finland (2022), *Key figures on immigration 2021*.

²⁵ Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2020.

²⁶ Eurostat statistics do not include a definition of 'background country'. Instead, 'citizenship' is used, which means that persons with a migrant background who have been in the country for a longer period of time and have already acquired Finnish citizenship are excluded from the statistics. Source: Eurostat, Population by educational attainment level, sex age and citizenship % [edat_ifs_9911].

²⁷ The 'origin and background country' classification used in the Integration Indicators database is based on Statistics Finland's classification of origin, where a person's origin is determined by their parent's country of birth. Persons with a foreign background are defined as persons whose both parents – or the only known parent – were born abroad. The definition used in the statistics is 'Foreign background, born abroad', which means it only includes first-generation migrants. Source: Integration Indicators database: B. Education and skills. Table: 11dw -- Highest completed qualification (Reg), 1995–2019.

The educational structure of the population with a foreign background has also been investigated by means of surveys, most recently in the FinMonik survey conducted in 2018–2019.²⁸ According to questionnaire-based surveys, the level of education among migrants in Finland is higher than the register-based statistics suggest. According to the results of the FinMonik survey, as many as 48 per cent of third-country migrant women have completed a higher education degree. However, the corresponding figure for third-country migrant men was even higher at 52 per cent.²⁹ These figures are high. They suggest that third-country migrants in Finland have a higher level of education than people of Finnish origin: according to the data for 2019, some 45 per cent of women of Finnish origin and 30 per cent of men of Finnish origin have a higher education degree³⁰ The FinMonik survey points out that it is likely that many respondents had problems understanding the question, which led to the results overstating the level of education to some extent.³¹ Nevertheless, regardless of what source data is used, it can be said that **a significant proportion of migrant women in Finland are highly educated**. In addition, depending on the source data used, migrant women are either more highly educated than men of the same country group or at least not significantly less highly educated.

However, even though there are many women with a higher education degree among migrant women in Finland, **there are also many who have a low level of education**. According to the register-based Eurostat data, in 2019, 38 per cent of third-country migrant women residing in Finland did not have a post-comprehensive degree. The corresponding figure for men was 41 per cent.³² According to the results of the FinMonik survey, 21 per cent of women of third country origin had only completed comprehensive school, while the corresponding figure for men was 20 per cent.³³ Again, the data based on surveys paints a more positive picture of the educational structure of the migrant population than the register sources. In any case, there are substantially more migrant women with a low level of education than women or men with a Finnish background (10 per cent and 16 per cent in 2019).³⁴ The conclusion that can be drawn is that although third-country migrant women include many with a low level of education, their level of education does not appear to be lower – at least not significantly – than the level of education among men from the same country group, and it may even be better. Consequently, a low level of education should not be a particular adverse factor or an obstacle that creates inequality between migrant women and men representing the same background country group. On the contrary, **the relatively good level of education can be seen as an integration opportunity for migrant women**. In spite of their relatively high level of education, the employment rate among migrant women is substantially lower than among migrant men. Furthermore, for migrant women, a higher level of education does not improve their employment rate, whereas among men and women of Finnish origin and among migrant men, there is a linear increase in the employment rate as the level of education improves.³⁵ Given their level of education, migrant women can be said to have **integration and employment potential that currently remains partly untapped**.

MIGRANT WOMEN HAVE EXTENSIVE LANGUAGE SKILLS

Proficiency in the language of the country of residence is relevant in terms of social inclusion and employment. For the entire foreign population, it is often stated that migrant women have better Finnish or Swedish language proficiency than migrant men on average. This view is supported by the FinMonik survey conducted in 2018–2019, for example.³⁶ However, the situation changes somewhat when EU citizens are filtered out of the FinMonik survey data, leaving only third-country migrants in accordance with the scope of this EMN study. Among women of third country origin, **57 per cent reported that they can speak Finnish or**

²⁸ Kuusio, H. et al. (2020), *Ulkomaalaistaustaisen terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018-2019*.

²⁹ The FinMonik survey uses Statistics Finland's 'Origin and background country' classification, see footnote 27. The subjects of the FinMonik survey are persons with a foreign background who were born abroad. For this question, third country nationals have been picked from the FinMonik survey data by filtering out citizens of the EU, the EEA and the United Kingdom. Source: Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (1 November 2021).

³⁰ Persons of Finnish origin and persons of foreign origin born in Finland are included. Source: Integration Indicators database: B. Education and skills. Table: 11dw -- Highest completed qualification (Reg), 1995–2019.

³¹ Larja, L. (2020a), p. 43.

³² Eurostat definition: Less than primary, primary and lower secondary education (levels 0–2). Source: Eurostat: Population by educational attainment level, sex, age and citizenship (%) [edat_lfs_9911], 2019.

³³ For this question, third country nationals have been picked from the FinMonik survey data by filtering out citizens of the EU, the EEA and the United Kingdom. Source: Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (1 November 2021).

³⁴ Integration Indicators database: B. Education and skills. Table: 11dw -- Highest completed qualification (Reg), 1995–2019.

³⁵ Larja, L. (2020b), *Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella*. Teoksessa Kazi, V. et. al., *Kotoutumisen kokonaiskatsaus*, p. 30.

³⁶ Larja, L. (2020a), p. 45.

Swedish either at intermediate or advanced level, while the corresponding figure for men was higher at 63 per cent.³⁷ In any case, it has been observed that the lack of Finnish or Swedish language skills more broadly prevents women from finding employment, even if all people with a foreign background are considered as one group, in which case women's language skills are better than men's on average. The reasons include the gender-segregated labour market as well as industry-specific and job-specific differences in language skill requirements. Working in the social welfare and health care sector, customer service jobs and as a teacher is more common among women. Language skills are highly relevant in these professions. Men are employed more commonly than women in the construction and logistics industries, for example, where the working language may be a language other than Finnish.³⁸

In spite of the possible deficiencies in their Finnish and Swedish language proficiency, **migrant women in Finland have notably extensive language skills**. Many people with foreign background know many other languages in addition to their mother tongue due to their multi-location history and family relationships, for example. Based on the results of the FinMonik survey, approximately half of migrant women and men in the 18–64 age bracket are fluent in at least three languages, with this being slightly more common for men than women. Again, when EU citizens are filtered out from the FinMonik survey data and only third country nationals are examined, the situation changes to some extent: 32 per cent of third-country migrant women indicated they are fluent in more than three languages, while the corresponding figure for men was substantially higher at 44 per cent.³⁹ However, the language skills of migrant women are also extensive compared to the Finnish population on average. According to Statistics Finland's adult education survey, only a quarter of the Finnish population knows three languages, even when people who only have a low level of proficiency in a language (a few words) are included.⁴⁰ There is partly untapped employment and integration potential in the language skills of migrant women. Making better use of their language skills in Finnish working life would benefit migrant women, their families and Finnish society alike. Studies indicate that the language skill requirements for members of the migrant population are often considered unreasonable. Good or perfect Finnish language proficiency is required even when it is not necessary for the job. In addition, in spite of diverse language skills and multiple university degrees, weak Finnish language proficiency can be seen as a crucial issue that prevents employment.⁴¹

WEAK LABOUR MARKET POSITION IS THE GREATEST CHALLENGE FOR THE INTEGRATION OF MIGRANT WOMEN

A significant proportion of migrant women in Finland are outside working life. There are differences in employment rates depending on the statistical methods applied. The figures for the migrant population's employment rate are slightly different between the Labour Force Survey, which is based on a questionnaire format and Eurostat definitions, and the national register-based employment statistics. However, from both sources, it is clear that migrant women in Finland are in a weak labour market position.

In general, when the employment rate of the migrant population in Finland is analysed, the entire migrant population is considered, which means all persons with a foreign background, including EU citizens. In these analyses, the employment rate of migrant women is also significantly lower than that of women with a Finnish background – according to many sources, around 15 per cent.⁴² This study is specifically focused on third-country migrant women. The picture of their labour market position is even bleaker. According to Eurostat labour statistics, **the employment rate of third-country migrant women in Finland was only 41 per cent in 2020**, compared with 72 per cent for Finnish women.⁴³ According to the FinMonik survey, of the different background country groups, being in working life was the least common among women

³⁷ For this question, third country nationals have been picked from the FinMonik survey data by filtering out citizens of the EU, the EEA and the United Kingdom. Source: Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (1 November 2021).

³⁸ Larja, L. (2020b), p. 30.

³⁹ For this question, third country nationals have been picked from the FinMonik survey data by filtering out citizens of the EU, the EEA and the United Kingdom. Source: Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (1 November 2021).

⁴⁰ Larja, L. (2020a), p. 48.

⁴¹ Shemeikka, R. et al. (2021), *Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut* [Training and employment paths for immigrants], p. 131–133.

⁴² E.g. Larja, L. (2020a); Alitolppa-Niitamo, A. (2021) *Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen*.

⁴³ Note that the figures are not completely comparable because Eurostat labour statistics do not include a definition of 'background country'. Instead, 'citizenship' is used, which means that persons with a migrant background who have been in the country for a longer period of time and have already acquired Finnish citizenship are excluded from the statistics. The statistics are nevertheless interesting because the employment rate of 'third-country national' women is significantly lower than that of 'foreigners', whose employment rate was 53 per cent in 2020 according to the same statistics. Source: Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [LFSA_ERGAN], 2020. Search: age group 15–64 year-olds.

from the Middle East and North Africa.⁴⁴ In addition, **the development of the employment rate is particularly slow for migrant women.** The employment rate of migrants usually improves as they reside in a country for a longer time. Indeed, this development is relatively fast in the case of men, with their employment rate stabilising after about three years of residing in Finland. However, women do not achieve a labour market position comparable to migrant men until after more than 15 years of residence, and even then, their employment rate is not as high as the employment rate of women with a Finnish background.⁴⁵

The low employment rate among migrant women is attributable to, for example, the reasons for their immigration, cultural factors and the gendered labour market. In the above it is stated that women most commonly migrate to Finland for family reasons, while men most commonly migrate to Finland for work. The differences in the reasons for entry are reflected in the differences in the employment rate between men and women. Cultural factors also influence the development of the labour market position of migrant women. In Finland, the employment of women and mothers is largely taken for granted, which is not the case in many other background country groups. For women with a Finnish background, motherhood increases employment, whereas for migrant women, the opposite is true.⁴⁶ The unemployment security system and child home care allowance leading to increased passivity have been highlighted as possible explanations for this.⁴⁷ For many migrant mothers in a weak labour market position, **employment may not be a rational alternative.** The available job opportunities are often hard work in jobs with irregular hours, and employment may also not be economically viable because the child home care allowance creates an incentive trap especially for people with a low income, which is a group that includes many mothers with a migrant background.⁴⁸

The gendered nature of the labour market is also a significant factor in the low employment rate of migrant women. Low proficiency in Finnish or Swedish more commonly prevents women from finding work because it is **more common for women to seek employment in jobs where language skills are highly relevant.** In addition, the social welfare, health care and education sectors – which employ large numbers of women – are highly regulated sectors where employment requires certain academic qualifications or degrees, with qualifications acquired abroad generally not being sufficient. There is also room for development in Finland's integration policy to more effectively guide migrant women towards the labour market. Many of the women who migrate to Finland do not immediately enter the labour market due to family reasons, for example. It has been argued that the Finnish 'two-path system',⁴⁹ in which migrants who are outside the labour force are referred to the integration services of their municipality of residence instead of the employment services provided by the Employment and Economic Development Office, makes the integration process less employment-oriented for migrant women in particular.⁵⁰

The low employment rate among migrant women is a problem for the women themselves. Employment is an important factor in an individual's well-being: work supports the individual's own identity, establishes a daily rhythm and facilitates social relationships.⁵¹ The low rate of employment among migrant women also affects their families. The low rate of employment among migrant women is reflected in poverty among migrant families. Finland is a Nordic society based on the model of two breadwinners, where one of the two adults in a family staying home has a significant effect on the family's disposable income.⁵² The low employment rate of women with migrant backgrounds will also have an impact on the next generation. The weak labour market position of mothers with a migrant background is seen as having a negative impact on the school performance and integration of their children.⁵³ Ultimately the low employment rate of migrant women is also a problem for Finnish society: for a society that is trying to bridge the sustainability gap, increasing the employment rate of migrant women would be very important.⁵⁴

⁴⁴ Martelin, T. et al. (2020), 4.2. Työ ja työllistymisen esteet. Teoksessa Nieminen T. et. al., *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*.

⁴⁵ Larja, L. (2020b), p. 32.

⁴⁶ In 2014, the employment rate for women with Finnish origin who were mothers of children below the age of 18 was higher (78 %) than for the group of women without children (71 %) in the age group 20–64 years. When it comes to women of foreign origin, the employment rate of mothers of children below the age of 18 is lower (49 %) than that of women without children (63 %). Source: Sutela, H. (12 May 2016), *Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomiota*.

⁴⁷ E.g. Kurronen, S. (9 February 2021), *Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen*.

⁴⁸ Larja, L. (2020b), p. 37.

⁴⁹ The two-path system means that migrants who directly seek access to the labour market are referred to become integration customers of the employment services provided by the Employment and Economic Development Office, while those who are outside the labour force are referred to the integration services of their municipality of residence.

⁵⁰ OECD (2018).

⁵¹ Yijälä, A. & Luoma, T. (2018), *"En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse": Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoliista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen*.

⁵² Kurronen, S. (2021).

⁵³ OECD (2018), p. 169–170.

⁵⁴ Larja, L. (2020b), p. 28.

WEAK SOCIAL NETWORKS HAMPER INTEGRATION

Migrant women often have weak social networks, especially so-called ‘bridging social capital’ to different kinds of people in different situations.⁵⁵ As mentioned above, migrant women are in a weak labour market position. As workplaces are important venues for establishing social relationships, **the weak labour market integration of migrant women is also reflected in their social networks.** The potential of migrant women to establish social networks is also influenced by the reason for their migration to Finland. Women most commonly migrate to Finland for family reasons, i.e. they follow their spouse to their new country of residence. In addition, migrant women tend to start a family early.⁵⁶ Starting a family early can lead to a more limited social circle due to child care. Stay-at-home mothers can find it more difficult to integrate into Finnish society and establish contacts that would enable them to develop their Finnish or Swedish language skills. The weak social networks of migrant women can also pose problems to them in the form of loneliness, for example. Weak social networks also make the integration of migrant women more difficult.⁵⁷ Particularly in the case of mothers, this has implications for the well-being of the whole family and the integration, school performance and other well-being of their children. In addition, weak social networks further reduce the employment opportunities of migrant women, as social contacts are a significant resource with regard to success in the labour market. In terms of the impact on employment, there is a multiplier effect at all levels: for the women themselves, their family and society as a whole, as stated above with regard to the labour market position of migrant women.

1.3. Integration of migrant women in public debate

The debates regarding migrant women’s integration are mostly focused on the challenges. There is little discussion about women’s integration opportunities and potential.

Low employment is by far the most prominent issue in the debate on the integration of migrant women. The topic has been prominent in the media and at the political level in the past few years. The employment rate of migrant women is low in Finland, especially compared to the high employment rate of Finnish women, but also compared to certain reference countries where migrant women are more successful in finding employment. In a report published in 2018, the OECD highlighted the weak integration of migrant women in Finland. The child home care allowance system was highlighted as one factor contributing to the problem. According to the report, child home care allowance creates an incentive for migrant women to stay home instead of seeking education and training opportunities and entering working life. The OECD also criticised the organisation of integration services in Finland for failing to systematically refer women to become customers of employment services.⁵⁸ The report made national headlines and was also highlighted in political decision-making.⁵⁹ The public discussion around this topic has continued thereafter. In February 2021, the Finnish Business and Policy Forum (EVA) published an assessment according to which the low employment rate of migrant women weakens their integration into society, has a negative impact on public sector finances and is also reflected in how the second generation fares in society. The unemployment security system and child home care allowance leading to increased passivity were singled out as the reasons for the low employment rate among migrant women.⁶⁰ EVA’s assessment also made headlines in the media.⁶¹ There are also discussions about this topic at the political level and solutions are sought, as indicated below.

⁵⁵ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, interview (18 October 2021) and email (15 December 2021).

⁵⁶ Larja, L. & Sutela, H. (2015), Työllisyys. In Nieminen T. et. al., *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, p. 73.

⁵⁷ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, email (15 December 2021).

⁵⁸ OECD (2018).

⁵⁹ Helsingin Sanomat (5 September 2018), *OECD kannustaa Suomea parantamaan maahanmuuttajanaisten kotoutumista – kotihoidontuki yksi merkittävä este.*

⁶⁰ Kurronen, S. (2021).

⁶¹ Helsingin Sanomat (9 February 2021a), *Maahanmuuttajanaiset työllistyvät Suomessa muita Pohjoismaita heikommin – Evan arvion mukaan syyt ovat “passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki”*; Helsingin Sanomat (9 February 2021b), *Eva: Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys periytyy heidän lapsilleen.*

2. Immigrant women in Finnish integration policy

2.1. Overall organisational approach with regard to integration policy

The Ministry of Economic Affairs and Employment is responsible for promoting the integration of immigrants in Finland and the related legislation.

Activities that promote integration are based on the Act on the Promotion of Immigrant Integration 1386/2010 (Integration Act), which entered into force in 2011.⁶² The Integration Act applies to all immigrants who reside in Finland and have a residence permit in Finland, as referred to in the Aliens Act. The Act also applies to persons whose EU right of residence has been registered or who have been granted a residence card for an EU citizen's family member. Thus, the Integration Act applies to both third-country nationals and EU citizens. The Integration Act applies to persons regardless of the grounds on which they have migrated to Finland.

The Integration Act includes provisions on establishing policies for national integration efforts. **The Government** prepares an integration programme for four years at a time. The programme contains the objectives for the development of integration at the national level. The Ministry of Economic Affairs and Employment is responsible for drafting the programme.⁶³

At the local level, the promotion of integration is the responsibility of **municipalities** and **the Employment and Economic Development Office**. Activities that promote integration begin with an initial assessment of the immigrant's employment, studying and other integration readiness as well as the need for language training and other measures that promote integration.⁶⁴ The Employment and Economic Development Office starts the initial assessment for immigrants who have registered as an unemployed jobseeker, while municipalities arrange the initial assessment for immigrants who receive social assistance on a non-temporary basis. The Employment and Economic Development Office or the municipality may also start an initial assessment for other immigrants who have requested it, if they are deemed to need it.⁶⁵ An individual integration plan is drawn up for an immigrant based on the initial assessment. An immigrant has the right to an integration plan if they have registered as an unemployed jobseeker or otherwise receive social assistance on a non-temporary basis. The law also makes it possible to draw up an integration plan for other immigrants if they are deemed, on the basis of an initial assessment, to need a plan for promoting integration.⁶⁶ In practice, integration plans are mainly drawn up only for immigrants registered as unemployed jobseekers. For integration customers of municipalities that are not directly seeking access to the labour market, integration plans are not systematically drawn up and suitable services are not comprehensively available.⁶⁷ The municipality or Employment and Economic Development Office that has drawn up the integration plan shall actively offer the immigrant measures and services contained in their integration plan within the limits of the appropriations allocated for the purpose.⁶⁸

2.2. Gender in Finnish integration policy

Integration of migrant women is one of the priorities of the Finnish integration policy. Activities that promote integration are based on the Integration Act, which entered into force in 2011. In the preamble to the Integration Act, the non-discrimination and equality impacts of the Act are assessed, stating that the proposed Act aims to address the challenges associated with the integration of migrant women, with culture-related aspects of home life and family models and the high unemployment rate being mentioned specifically.⁶⁹ However, the challenges associated with the integration of migrant women have not been alleviated over the past ten years, and the integration of women remains a political priority in Finland.

⁶² Laki kotoutumisen edistämisestä [Act on the Promotion of Immigrant Integration] (2010/1386) (Kotoutumislaki [Integration Act]). NB. at the time of writing this, the Integration Act is being reformed in Finland. The Government submitted its proposal to amend the Integration Act to Parliament on 7 October 2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp).

⁶³ Kotoutumislaki [Integration Act], section 34.

⁶⁴ Kotoutumislaki [Integration Act], section 9.

⁶⁵ Kotoutumislaki [Integration Act], section 10.

⁶⁶ Kotoutumislaki [Integration Act], section 12.

⁶⁷ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, interview (21 June 2021).

⁶⁸ Kotoutumislaki [Integration Act], section 17.

⁶⁹ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 185/2010 vp).

When it comes to the various challenges associated with the integration of women, **a dual strategy is used, where the gender perspective is mainstreamed in national integration policies and complemented by gender-specific policies.** Gender mainstreaming applies to all Finnish government activities, including integration policy. The starting point for all actions by the public authorities is that their actions must promote equality. All new legislation is subject to a gender impact assessment. Finland is also a party to a number of international agreements in which gender equality and mainstreaming are key operating models.⁷⁰ There are fewer targeted programmes and they only concern certain specific issues.⁷¹

The Government's Action Plan for Gender Equality 2020-2023 was published in 2020.⁷² The Action Plan for Gender Equality draws together Prime Minister Sanna Marin's Government's objectives and measures to promote gender equality. The aim is to make Finland a leading country in terms of equality. The Action Plan for Gender Equality is part of the implementation of the Government Programme. The programme contains measures under the responsibility of various ministries. Migrant women are specifically mentioned in the Action Plan for Gender Equality, which states that the access of migrant women to integration and language instruction will be ensured.

2.3. Integration policies focus on labour market integration of migrant women

Weak labour market position of migrant women is the greatest challenge for their integration and also a problem for Finnish society that is trying to bridge the sustainability gap. Migrant women are specifically mentioned in the Finnish integration policy with regard to promoting their employment.

THE PARLIAMENTARY AUDIT COMMITTEE'S REPORT ON THE EFFECTIVENESS OF IMMIGRANT INTEGRATION 2019

The Audit Committee of the Finnish Parliament started a research project in 2017 with the aim of evaluating the effectiveness of immigrant integration measures. The integration measures were evaluated particularly from the perspective of promoting the employment of migrants. Based on the research project's reports, the Parliamentary Audit Committee issued a report calling for changes to integration policy in the form of 11 decision proposals.⁷³ With regard to migrant women, the report states that **there is a need to promote their employment and to find ways of doing so without delay.** According to the report, migrant women should be highlighted as a special target group for integration services, which will significantly improve the targeting of integration services towards migrant women. According to the report, children's participation in early childhood education enables women to pursue training and education and participate in working life. In addition, social security needs to be set at a level that provides incentives for employment also in the case of migrant women.

One of the stipulations of the Parliamentary Audit Committee's report was for a comprehensive government action plan regarding the need to reform integration policy, which was to be submitted to the Parliament as a report by the end of 2020.

THE REPORT OF THE FINNISH GOVERNMENT ON THE NEED FOR A REFORM IN INTEGRATION PROMOTION (REPLACES THE GOVERNMENT INTEGRATION PROGRAMME 2020–2023)

The government action plan regarding the need to reform integration policy which was called for in the Parliamentary Audit Committee's report was included also in the Programme of Prime Minister Sanna Marin's

⁷⁰ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

⁷¹ Sosiaali- ja terveysministeriö, haastattelu (15.9.2021).

⁷² Sosiaali- ja terveysministeriö (2020), *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi – Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023*.

⁷³ Eduskunnan tarkastusvaliokunta (2019), *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö kotouttamisen toimivuudesta*.

Government. In addition, the Government Programme states that the comprehensive action plan on the need to reform integration measures will be based on the report of the Audit Committee approved by the Parliament. On the other hand, the Act on the Promotion of Immigrant Integration stipulates that the Government must draw up a Government Integration Programme, including integration objectives, for four years at a time. The drafting of these two strategic documents was combined in October 2019. Consequently, the report on the need for a reform in integration promotion is, at the same time, the Government Integration Programme, which governs the development of integration at the national level.

The Government report on the need to reform integration recognises the **need to develop the employment and inclusion of migrant women**. The report sets out measures to be taken to achieve the objectives.

One significant obstacle to the integration and employment of migrant women is considered to be the fact that, if they are outside the labour force, they lack a clear structure for promoting integration. Migrants who directly seek access to the labour market are brought within the scope of integration promotion services quite comprehensively when they register as unemployed jobseekers. This does not, however, apply to stay-at-home parents, most of whom are women. The OECD, for example, has criticised the Finnish **'two-path system'**,⁷⁴ which is seen to have a negative effect particularly on migrant women in terms of the extent to which the promotion of their integration is employment-oriented.⁷⁵

As a response to the challenge described above, the report proposes an **integration programme that creates a structure for promoting the integration and employment of migrants outside the labour force, especially stay-at-home mothers**. It is proposed that the integration programme include an introductory section common to all, providing a consistent start to the integration process for those entering the labour market and those outside the labour force, thereby partially eliminating the 'two-path system'. The common introductory section is aimed at making the integration process more employment-oriented, also for people who do not immediately seek access to the labour market in the early stages of their integration. In addition to benefiting stay-at-home parents, this also benefits migrants who are outside the labour force for other reasons, including spouses who have migrated to Finland, the majority of whom are women.

The maximum duration of the integration programme is set at two years. However, the actual duration of the programme would be individual and, as a rule, the aim is for the duration to be shorter than two years. Under the legislation currently in effect, the duration of the integration plan is determined individually, but its maximum duration is three years and it can be extended by two years at most. It has been proposed that the integration period be shortened. The report of the Parliamentary Audit Committee which has been introduced before proposed a duration of one year for the integration period. However, this was considered insufficient for a significant proportion of migrants.

As part of the integration programme, it is proposed that cooperation between the public authorities and NGOs be enhanced in order to better reach migrant women outside the labour force and refer them to services. It is further proposed that flexible education models supported by child care should be developed and disseminated.

The aforementioned measures are aimed at making women a particular target group for integration services. The report states that the **gender impacts** of the various measures will be taken into account in the implementation and monitoring of the programme.

The report also proposes that migrant women be highlighted as **a target group for employment policy** and that their employment be promoted by **projects implemented with EU funding**. In addition, **sector-specific employment packages** are proposed to support the referral of women outside the labour force to employment services.

The parliamentary discussion of the report will serve as the basis of reforms to the Integration Act and other relevant legislation.

⁷⁴ The two-path system means that migrants who directly seek access to the labour market are referred to become integration customers of the employment services provided by the Employment and Economic Development Office, while those who are outside the labour force are referred to the integration services of their municipality of residence, which do not guide the customer towards the labour market to the same extent.

⁷⁵ OECD (2018).

THE GOVERNMENT'S ACTION PLAN FOR GENDER EQUALITY

The Government's Action Plan for Gender Equality 2020–2023 was published in 2020.⁷⁶ The Action Plan for Gender Equality draws together Prime Minister Sanna Marin's Government's objectives and measures to promote gender equality. The aim is to make Finland a leading country in terms of equality. The Action Plan for Gender Equality is part of the implementation of the Government Programme, which states the following with regard to integration of migrant women: "The access of immigrant women to integration and language instruction will be ensured."⁷⁷ The Action Plan for Gender Equality contains measures under the responsibility of various ministries. Measure 2.4. is specifically targeted at migrant women: it states that **the access of migrant women to integration and language instruction will be ensured.**

FAMILY LEAVE REFORM

The **family leave reform** entered into force in August 2022. The reform aims at a more equal division of family leave and child care responsibilities between both parents in families, stronger non-discrimination and equality in working life and reduced pay disparities between the sexes.⁷⁸ The reforms will be implemented in a way that treats everybody equally. As such, they are not targeted specifically at women or immigrants. For migrant women, however, the family leave reform's aim of more equal division of family leave is particularly important, as in foreign-language families, men take even less family leave than in the population as a whole. It is intended that the more equal division of family leave, especially among the migrant population, will be promoted through, for example, **multi-lingual communication and by disseminating information as part of integration services.**⁷⁹ Nevertheless, some suspect that the impact of family leave reform will be limited, as child home care allowance is excluded from the reform and parents will still be able to transfer some of their allocated family leave to the other parent.⁸⁰

2.4. Educational opportunities for migrant women

Improving educational opportunities for migrant women is another focus area of the Finnish integration policy. Integration and language training is closely linked to the integration of migrant women into working life, and therefore it is not possible to clearly separate which policy aims at improving educational opportunities for migrant women and which aims at improving their labour market position.

In Finland, integration training includes language studies and other studies. In addition to Finnish or Swedish language studies, integration training includes civic studies and learning working life skills. Integration training can also include elective studies that suit a particular student's personal circumstances and which are aimed at helping the person towards working life, further studies and integration into society. Examples of such elective studies include supplementary training related to a person's occupational field or entrepreneurship studies. In addition, integration training may also include the identification of previously acquired skills and recognition of qualifications and degrees.⁸¹

REFORM OF LIBERAL ADULT EDUCATION

The reform of liberal adult education increased study opportunities for migrants who require flexible study paths and part-time studies.⁸² Implementation models that enable the participation in education of stay-at-home parents, usually mothers, was a particular area of development. In the preamble to the reform, it was noted that studies in accordance with the integration plan do not serve all target groups if there is a

⁷⁶ Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö [Ministry of Social Affairs and Health of Finland] (2020).

⁷⁷ Finnish Government (2019), Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government 10 December 2019: *Inclusive and Competent Finland – a socially, economically and ecologically sustainable society*.

⁷⁸ Ministry of Social Affairs and Health of Finland (28 July 2022), *Reform encourages both parents to take family leave*.

⁷⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö [Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland] (2021), *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista* [Report of the Finnish Government on the need for a reform in integration promotion], p. 111, 114.

⁸⁰ Ministry of Social Affairs and Health of Finland, interview (15 September 2021); Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö [Ministry of Social Affairs and Health of Finland] (19 March 2021), *Lausuntopyyntö STM065:00/2019: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi*.

⁸¹ Opetushallitus [Finnish National Agency for Education] (2012), *Aikuisten maahanmuuttajien kotoutuskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012*.

⁸² Opetus ja kulttuuriministeriö [Ministry of Education and Culture of Finland] (2017), *Vapaan sivistystyön uusi sivistystehtävä*.

requirement of studying 25 hours per week in a school format. It is often difficult for **stay-at-home mothers** and parents of young children to commit to full-time studies, so lighter options are also needed. The reform provides stay-at-home parents, a group that has previously had somewhat poor access to education and training, **the opportunity to participate in literacy and Finnish or Swedish language training.**

The reforms stemmed from the Government Integration Programme of Prime Minister Sipilä's Government, dated 3 May 2016, which identified migrants outside the labour force – such as stay-at-home mothers – as a group that is excluded from integration services. The Government decided to create a new training model, under liberal adult education, to meet the needs of migrants.⁸³

The reforms to the legislation governing liberal adult education entered into force at the beginning of 2018. Literacy teaching, which was previously organised under the administrative branch of the Ministry of Economic Affairs and Employment, was transferred to the Ministry of Education and Culture. Following the reforms, the State fully covers the costs of training and education in an adult education centre, folk high school, summer university or study centre when such training is approved as part of a migrant's integration plan. This supplemented the system of training and education with a form of training that is free of charge even for students who are not unemployed jobseekers. Previously, such free education was only available to unemployed jobseekers. The reforms made this opportunity available for any migrant with an integration plan.

The reform of liberal adult education made it possible to reach some stay-at-home parents who were previously excluded from education. However, it is worth noting that this reform does still not reach all migrant women, because an **integration plan is a prerequisite to access cost-free education.** As it has been stated before, integration plans are mainly drawn up only for immigrants registered as unemployed jobseekers. For integration customers of municipalities that are not directly seeking access to the labour market, integration plans are not systematically drawn up, and as it also has been noted before, a significant part of migrant women in Finland belong to this group.

According to a report by the Centre for Educational Assessment, challenges have arisen in reaching the target groups of education, such as stay-at-home parents, and putting together a student group that meets the criteria. The availability of education services has not been sufficient in the early years of the reform. Funding has not been adequate, as the funds allocated for the reform were set based on the situation in 2015 and the need for education has increased thereafter. The report states that **adequate funding will be provided** for the integration training under liberal adult education. The report also states that the **development and dissemination of implementation models that are flexible and suit stay-at-home parents, for example, will be supported**, taking into consideration the possibility of reconciling education and child care.⁸⁴ In the Government's mid-term policy review and spending limits discussion in spring 2021, funding for integration activities by liberal adult education institutions was increased and the funding system for education approved in an integration plan was made into a separate component of the funding system.⁸⁵

2.5. Other policies that are specifically targeted to migrant women

ACTION PLAN FOR COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN FOR 2020–2023⁸⁶

In the Action Plan for Combating Violence against Women, the chapter on **honour-based violence** concerns migrant women in particular. The chapter mentions that this phenomenon is often related to migrants, especially women. Women's well-being and health is influenced through the prevention of violence.⁸⁷

The action plan includes measures aimed at preventing honour-based violence. Particularly relating to migrant women is the measure to **provide funding to non-governmental organisations** that engage in

⁸³ Valtioneuvoston kanslia [Prime Minister's Office] (3 May 2016), *Hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma [Government Integration Programme]: Maahanmuuttajat kuntiin, koulutukseen ja työhön.*

⁸⁴ Hievanen, R. et al. (2020), *Maahanmuuttajien koulutuspolut – Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta.*

⁸⁵ Valtioneuvoston kanslia [Prime Minister's Office] (29 April 2021), *Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehitysräyhässä.*

⁸⁶ Ruuskanen, E. (2020), *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023 [Action Plan for Combating Violence against Women for 2020-2023].*

⁸⁷ Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (8 September 2021).

efforts to combat violence against women and honour-based violence among migrants. In addition, all of the measures proposed to combat honour-based violence are aimed at migrant women. One example of such a measure is **special training for police officers, prosecutors, judges and legal counsels** on phenomena related to violence against women, such as honour-based violence. In addition, practical tools are developed for police officers to use in pre-trial investigations in cases of honour-based violence. Other officials and parties that may encounter cases of violence against women in their work are also offered training and/or training material is developed for them regarding honour-based violence.

FINLAND FIGHTS HUMAN TRAFFICKING – ACTION PLAN AGAINST TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS⁸⁸

Trafficking in human beings is one form of gender-specific violence that particularly affects migrant women. Consequently, many of the measures included in the Action Plan against Trafficking in Human Beings are targeted at migrant women, even if they are not explicitly mentioned as a target group of the action plan.

ACTION PLAN FOR THE PREVENTION OF FEMALE GENITAL MUTILATION (FGM)⁸⁹

The action plan for the prevention of female genital mutilation (FGM) aims to continue the good practices that Finland has implemented to prevent FGM and to develop new means to help victims of FGM, for example. The action plan is not directed to all migrant women, but a targeted group of those women who are either in danger to be subjected to FGM or who have already been subjected to it. The action plan includes a wide range of measures that are closely linked to migrant women. It is estimated that some 38,000 girls and women originating from countries where FGM is practised are living in Finland. According to estimates, about 10,000 girls and women in Finland have undergone genital mutilation, and about 650–3,080 are at risk of mutilation, depending on whether or not second-generation girls with a foreign background are included in these figures. The measures proposed in the action plan include, for example, **providing assistance and support to women who have undergone genital mutilation**. The treatment of women who have undergone genital mutilation has been developed in Finland and their access to treatment has been improved by, for example, creating clinical pathways and informing women of treatment options. The action plan also includes measures related to the prevention of FGM, targeted at **professionals in various fields and pertaining to their training and education**.⁹⁰

⁸⁸ Roth, V. & Luhtasaari, M. (2021), *Finland fights human trafficking: Action Plan against Trafficking in Human Beings*.

⁸⁹ Koukkula, M. & Klemetti, R. (2021), *Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma [Action plan for the prevention of female genital mutilation (FGM)]*.

⁹⁰ Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (8 September 2021).

3. Four ‘good practice’ examples of integration measures in Finland

In Finland there is both national funding and EU funding available for promoting the integration of migrant women.⁹¹ One example of national funding is the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA), which provides funding for projects that promote integration. A few of these, which are targeted at women, are mentioned below. In addition, the Ministry of Economic Affairs and Employment grants state funding to both NGOs and municipalities for activities that promote integration. For example, funding in 2020 was aimed at promoting the civic awareness of migrants, particularly with regard to issues related to equality, sexuality, self-determination and harmful traditions.⁹²

Projects that promote the integration of migrant women are also funded by the EU’s Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF) and the European Social Fund (ESF).⁹³

While funding components are not specifically earmarked for the promotion of women’s integration, the **equality and gender perspective must be taken into account in all financial instruments**. However, the use of categorical gender modifiers is usually avoided in project applications. Funded measures are chosen with a perspective to diminish inequality. For example, measures aimed at improving the language skills of stay-at-home parents in effect promote equality between the sexes, because most stay-at-home parents are women. However, the aim is not to exclude men who take care of children at home.⁹⁴

Below, four examples of integration measures of migrant women in Finland are presented. EMN Finland has chosen these integration measures as ‘good practice’ examples based on the good reviews and positive feedback they have received. Experts at the Centre of Expertise in Immigrant Integration of the Ministry of Economic Affairs and Employment were in favour of selecting these measures as good example -practices from Finland.⁹⁵

3.1. Your turn, Mothers

The aim of the integration model developed in the ‘Your turn, Mothers’ project is to accelerate immigrant stay-at-home mothers’ transition to vocational studies and working life when compared to traditional integration training. The Your turn, Mothers integration model promotes the integration and employment of mothers with a migrant background by first improving their literacy and Finnish language skills, which makes it possible for them to participate in workplace education and training. The primary target group is stay-at-home mothers with a migrant background whose child has started, or is about to start, basic education.⁹⁶

In the first stage, during the autumn term, **the mothers study at the same school as their child**. The mothers are placed in normal classes in basic education, where they study Finnish and mathematics for 1–2 hours per day. The class operates normally except for the fact that the mothers are in the background and studying with the children, with 1–3 mothers placed in each class. After the morning lessons, the mothers are provided with adult education on the school’s premises. The topics include integration training content (for example, information technology and communication skills as well as Finnish working life and civic knowledge). Participating mothers who have other children under school age are provided with child care services for the duration of their daily studies, which means they can bring the children with them to school. Towards the end of the autumn term, the participants’ career plans are discussed and a suitable place for an intern-

⁹¹ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, interview (18 October 2021).

⁹² Integration.fi (2021), *State subsidies: Discretionary government grants are used to support organisations, competence centres and guidance and counselling services*.

⁹³ EUSA-rahasotot [EU Home Affairs Funds] (undated), *Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto*; Rakennerahastot.fi [Structural Funds] (2022), *Etusivu [Front Page]*.

⁹⁴ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, interview (18 October 2021) and e-mail (15 December 2021).

⁹⁵ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, interview (18 October 2021).

⁹⁶ When the project began in 2017 it was only targeted at women. The project’s name was subsequently changed to ‘Parents to school!’ and it is also possible for men to become involved. The change means that men are not excluded from the project. Nevertheless, migrant women remain the primary target group of the project and women represent 98 per cent of the project participants. Source: Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021).

ship is sought. At the same time, they are directed to apply for early childhood education and care for their younger children. The second stage starts in February, when the mothers have the opportunity for a **three-month work try-out**. The workplace for the work try-out is sought through a collaborative process with the participants. Good work try-out places have been found easily with the help of the project. Workplaces for work try-outs have been found in a wide range of sectors, including nursing, school assistant work and the cleaning and catering services. The Your turn, Mothers teacher is actively involved during the work try-out. In the spring, when the project approaches its end, the participant's future career path is discussed.⁹⁷

Several different strategies are used for reaching migrant women. The project organisers have found that the best approach is for the participating school to notify the project staff of families they believe have stay-at-home mothers who could benefit from the project. These mothers are then approached individually by telephone, with the help of an interpreter. In addition, women who are participating in the project or have previously participated in it encourage their friends and acquaintances to get involved. Backpack mail is also sent to homes with children, but this has proved to be less effective because the mothers are not necessarily able to read. Information on the integration model is also disseminated through maternity and child health clinics and early childhood education and care. Communication starts each spring regarding the training set to begin the following autumn.⁹⁸

ADMINISTRATION AND FUNDING

Your turn, Mothers activities started with a pilot project in Vantaa in August 2017. The project was administered by the vocational education and training provider Careeria. The first project was funded by the European Social Fund (ESF) and the City of Vantaa.⁹⁹ The project was considered a success, which is why it was extended and expanded to include more schools. The second project was funded by the Finnish National Agency for Education and the City of Vantaa.¹⁰⁰ The third project, which will end in May 2023, is funded by the Ministry of Education and Culture, the City of Vantaa and the Vantaa Skills Centre for Immigrants.¹⁰¹ Thus far, the project has implemented with project funding, but the aim is to establish a permanent funding model for the project.

The ongoing third project is carried out in six schools in Vantaa. In addition, the model developed in the project expanded to one school in Espoo in autumn 2021. In autumn 2022, the model was adopted also in one school in Helsinki. Expanding the Your turn, Mothers integration model to a new area or a new school is considered together with the local department of education. The model can be expanded to areas that have adequate numbers of migrants and larger schools that have a sufficient number of classes in each grade to establish a mothers' teaching group of sufficient size. In order to be effective, the integration model must be competitive with traditional integration training.¹⁰²

BENEFITS AND CHALLENGES OF THE INTEGRATION MODEL

Based on the information collected by the Your turn, Mothers project and its follow-up projects **about half of the participating mothers have transitioned to vocational studies or working life immediately after the project**. In addition, the participants' language skills have developed significantly and this development has taken place over a much shorter time than in traditional integration training. Thus far, the projects have not monitored the past participants' situation over the longer term. Instead, only their situation immediately after participating in the project is monitored. For some participants, the effects of the integration model are likely to become evident after a delay, but even the short-term results appear promising.¹⁰³

The Uusimaa Centre for Economic Development, Transport and the Environment has evaluated the Your turn, Mothers project in a summary report in which several pilot projects are evaluated. According to the evaluation report, the results of the project appear to be promising and interesting. The report states that,

⁹⁷ Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021).

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ 'Your turn, Mothers', 1 August 2017–15 November 2020.

¹⁰⁰ 'Parents to school!', 26 August 2019–31 December 2020.

¹⁰¹ 'Parents to school and working life' project was originally planned for 12 June 2020–31 May 2022, but due to the COVID-pandemic, the project was extended to last until May 2023.

¹⁰² Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021).

¹⁰³ Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021) and e-mail (8 November 2021).

with regard to the continued development of the operating model, it would be very useful if it were possible to carry out a longitudinal analysis of the participants, including the extent to which their education and employment pathways were accelerated and how their language skills developed. From the perspective of evaluation, it would also be desirable that the operating model be tested in multiple locations and the results be evaluated in cooperation with researchers.¹⁰⁴

In addition to employment and the development of language skills, the integration model's benefits include expanding the living environment of migrant women. According to the project coordinator, the women who have participated in the project have been empowered and their self-esteem, self-image and social participation have improved. Before participating in the project, many of the women did not have their own personal dreams. Instead, all of their dreams were related to their family, such as the future of their children. Participating in the project has resulted in the women having their own dreams and future goals. Cooperation between the school and the home has also been significantly improved, which means that the project benefits not only mothers but also their children.¹⁰⁵

The keys to the success of the project have included the following:

- The school is an easy and safe place for a mother to go, and for the whole family to accept.
- Having young children is not an obstacle to participation, as they are provided with child care for the duration of their mothers' school days and the mothers receive help in finding early childhood education and care placement for their younger children before the workplace education and training stage begins.
- The project is voluntary and the participating women can keep their status for the duration of the project (e.g. maternity leave, child care leave, unemployment).
- The participating mothers are given one weekday off each week to manage the family's affairs.
- The duration of the school day is half a day, after which the mother can return home to receive her children from school, etc.
- The extensive period of workplace education and training strengthens the participant's practical language skills and significantly improves their capabilities required for finding employment.¹⁰⁶

When asked about challenges encountered in the project, the coordinator stated that **at times it was difficult to align the new and innovative integration model with the existing official integration models**. Participation in mainstream integration training is obligatory, which means that sometimes mothers participating in the project have had to switch to traditional integration training upon being invited, even if continuing in the project might have been a more effective solution for them. Bureaucracy has also sometimes proved difficult. According to the coordinator, the participants themselves do not always know which public authority they should contact with regard to promoting their integration: the Employment and Economic Development Office, the municipality's Skills Centre or another municipal service provider. It is difficult to agree on things when you do not know which authority is responsible for them. As a solution to this issue, efforts have been made to assign permanent cooperation persons for the project from the Employment and Economic Development Centre and the municipality's Skills Centre. Furthermore, finding permanent funding has proved to be difficult. The integration model offered by the Your turn, Mothers project is considered to be effective. However, municipalities prepare their budgets sector by sector, with education expenses and social expenses being in different sectors. As this integration model is comprehensive and does not fit directly into a single budgeting sector, it has been more difficult to find a permanent funding model for it.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Karinen, R. (2020), *Kotona Suomessa -pilottihankkeiden kehittävä arvioinnin koontiraportti*.

¹⁰⁵ Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021).

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

3.2. Neighbourhood Mothers

The purpose of the Neighbourhood Mothers activities is to promote migrant women's well-being and encourage them to find their own way of being an active participant in society. In the project, migrant women who have been in Finland for some time undergo Neighbourhood Mother training. The trained **Neighbourhood Mothers can provide peer support to migrant women** whose integration process is still at an early stage. There are two paths in the Neighbourhood Mothers project activities. The participants engage in **volunteer assistance activities**, for example. They particularly help other women who have not been in Finland as long. This help can take many forms, including support in cooperation between the school and the home as well as using the services provided by the public authorities. The Neighbourhood Mothers can draw on their personal experiences of their integration path. The other activity path is **own activities** organised by Neighbourhood Mothers, which may take many forms, such as discussion groups, recreational groups, seminars or workshops. The Neighbourhood Mothers project provides a safe platform that gives the participants room to be themselves and discover their agency. There is no specific format for the activities. Instead, the focus is on finding the right solutions and activities for each individual woman.¹⁰⁸

The Neighbourhood Mothers project activities are based on Neighbourhood Mother training with a duration of seven weeks. A maximum of 10 persons are assigned to each group in order to create a confidential atmosphere. As part of the training, the participants make a commitment to observing the rules of maintaining a safe space. The groups meet once a week for three hours. The training includes learning the basics of Neighbourhood Mothers activities and the role of a volunteer. The training also covers techniques that a Neighbourhood Mother can use to be of assistance. The training comprises modules on various topics: family and social services in the area, health and well-being, working life skills, democracy skills and the political system, human rights and violence against women. The training ends with a section on planning one's own activities and thinking about how a Neighbourhood Mother's own ideas can be put into action. This idea is subsequently implemented with the support of the project personnel. The participants' own activities can also be implemented together with partners.¹⁰⁹

ADMINISTRATION AND FUNDING

Neighbourhood Mothers activities in Finland are coordinated by Nicehearts.¹¹⁰ Neighbourhood Mothers activities began in Finland in 2016. A group of NGO workers, employees of the City of Vantaa and local women visited Denmark in 2015 to learn about the neighbourhood mother activities there. The Danish model was translated into Finnish and the programme began to be implemented in a pilot project largely unchanged. In follow-up projects, the programme has been better adapted to local conditions as well as Finnish society and its challenges. The pilot project was implemented with ESF funding, as was the follow-up project in 2017–2018. The third project in 2019–2021 was funded by the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA).¹¹¹ The three consecutive projects have proved that the activities are of permanent nature and, as of the beginning of 2022, a more permanent funding model was established for the activities.¹¹²

BENEFITS AND CHALLENGES OF THE ACTIVITIES

A third-party evaluation report was published in November 2021 on the most recent Neighbourhood Mothers project (2019–2021). The evaluation was positive: according to the report, the project has met a genuine need and it has received excellent feedback from both the participating neighbourhood mothers and stakeholders. Based on the evaluation, the impact of the project can be considered to be good, although it is difficult to provide a clear indicator of its impact. The women who participated in the evaluation say their benefits from the project include **friends, networks, knowledge and skills**. Their language skills have improved and some have also **found work** thanks to the project. According to the representatives of stakeholders, the project has promoted women's participation and agency in general.¹¹³

¹⁰⁸ Neighbourhood Mothers, interview (28 October 2021).

¹⁰⁹ Neighbourhood Mothers, interview (28 October 2021).

¹¹⁰ Established in 2001, Nicehearts is an association that produces activities for girls and women with the aim of enabling girls and women to find their own place as equal and unique members of society.

¹¹¹ Neighbourhood Mothers, interview (28 October 2021).

¹¹² A grant for targeted activities from the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA). Source: Neighbourhood Mothers, e-mail (30 August 2022).

¹¹³ Ekholm, E. et al. (2021), *Naapuriäidit voimavarana uuteen maahan kotiutumisessa: Arviointiraportti*.

The evaluation report points out that five theses have been written on the Neighbourhood Mothers activities by students of universities of applied sciences. The benefits of the project highlighted in the theses include, for example, the growth of the participating women's social and professional networks, making new friends, increasing their self-esteem, strengthening their sense of belonging and empowering them. In addition, one evaluation report was written on the early years of the activities, with the results also indicating that the Neighbourhood Mothers activities largely achieved their objectives.¹¹⁴

When asked about challenges, the Neighbourhood Mothers project manager mentioned that the variation and unpredictability in the number of women seeking to get involved in the activities poses challenges for planning: sometimes there is a waitlist of interested participants, while at other times it is difficult to put together a full group. On the other hand, all voluntary activities are fundamentally unpredictable. The solution to this is flexibility. As an NGO, Nicehearts is agile and able to adapt to changing circumstances. Challenges were also posed by the COVID-19 pandemic, which, in its acute phase, made it necessary to minimise face-to-face meetings. The response was to use digital tools and conduct training activities online. While this presented certain challenges, it also made it possible to reach people who otherwise would not have been able to get involved in Neighbourhood Mothers activities. Furthermore, women who have migrated to Finland often have burdens in their personal life and they face challenges related to their ability to cope. The solution to this is that there is no rigid model for Neighbourhood Mothers activities. Instead, participation in the volunteer activities takes place when one's life allows it. Yet another challenge was the general attitudes towards women who have migrated to Finland. In society, there is often an assumption that migrant women are people who need help. Consequently, not all parties in society take the participation of Neighbourhood Mothers seriously. According to the project manager, it takes a lot of work for migrant women to be perceived as active and thinking people who can make a big contribution to society. The solution to this is long-term work to change attitudes.¹¹⁵

3.3. Womento career mentoring

Womento is **a mentoring programme for highly educated migrant women in Finland**. The aim is to support the opportunities of highly educated migrant women to find employment that matches their educational background.¹¹⁶

Womento mentoring involves forming mentee–mentor pairs, where the mentee is a migrant woman who aims to find employment in their field and the mentor is a Finnish woman who works in the same field. The mentor can also be a migrant woman who has resided and worked in Finland for a long time. The mentoring programme is voluntary. Each mentoring arrangement has a duration of 6–8 months.¹¹⁷

Career mentoring supports the participants' employment, language skills and inclusion. The mentoring programme also improves society's preparedness to integrate skilled foreign professionals into Finnish working life.¹¹⁸

ADMINISTRATION AND FUNDING

Womento career mentoring is carried out by Väestöliitto. Womento career mentoring started with a pilot project in 2011 funded by the Finnish Innovation Fund Sitra. The pilot phase of the programme was based on a mentoring model used in Denmark. In the pilot phase, the project operated regionally in the Helsinki, Espoo and Vantaa region. The funding provider has later changed to the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA). When the funding provider changed, Väestöliitto developed its own mentoring process for Womento mentoring as well as a model that has been used to train other parties across

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Neighbourhood Mothers, interview (28 October 2021).

¹¹⁶ Väestöliitto [The Family Federation of Finland] (undated), *Womento-mentoring*.

¹¹⁷ Womento mentoring, interview (29 October 2021).

¹¹⁸ Ibid.

Finland to implement career mentoring for migrants. In connection with Väestöliitto's Womento mentoring, a network of organisations that organise career mentoring for migrants has also been established. Womento career mentoring has operated nationally since 2020, after switching to e-mentoring.¹¹⁹

BENEFITS AND CHALLENGES OF CAREER MENTORING

According to information collected by the Womento project, **approximately one-third of the participants have found work in their field during Womento mentoring.** One-third have found work in a different field, participated in an internship or continued their studies at the university level. Slightly less than one-third of the participants have had no change in their employment situation, but even they report other benefits, which include higher professional self-esteem, increased language skills and improved networks.¹²⁰ Womento career mentoring has also been evaluated in several theses written by students.¹²¹

When asked about challenges, the mentoring provider mentions the COVID-19 pandemic, which prevented face-to-face mentoring in 2020. The activities were moved to an online platform to enable e-mentoring. Nevertheless, this challenge was turned into an asset as, thanks to e-mentoring, Womento mentoring has been available nationally throughout Finland since autumn 2020. E-mentoring has proved to be an agile model and, starting from 2021, Womento mentoring has been implemented solely as e-mentoring. Its development continues. E-mentoring makes it possible to offer the same service to everyone residing in Finland equally, accessibly and comprehensively.¹²²

3.4. Women-specific integration work and violence-related work by MONIKA – Multicultural Women's Association Finland

The core service of MONIKA – Multicultural Women's Association Finland¹²³ is **to help women who have experienced violence or the threat of violence.**¹²⁴ This core service is supported with integration services. For migrant women who have experienced violence or the threat of violence, it is difficult to get help in a new country where they may not yet be familiar with the local society. There may be several obstacles to seeking access to services, such as poor Finnish language skills or the need to make arrangements for child care. The background factors can also include a lack of awareness of violence against women being unacceptable or that help is available.

MONIKA – Multicultural Women's Association Finland provides a unique range of **low-threshold services** specifically for women. Activities that support integration are provided through Integration Centre Monika. For women who have experienced violence or the threat of violence, services are provided through Crisis Centre Monika and Shelter Mona. The services are available in many different languages and women can bring their children with them. The services are also offered online via chat and free phone helplines, which improves the accessibility of the services.¹²⁵

¹¹⁹ Womento mentoring, e-mail (17 November 2021).

¹²⁰ Data collected by Womento and the summary report submitted to the funding provider (STEA). Source: Womento mentoring, interview (29 October 2021).

¹²¹ E.g. Papunen, S. (2017), *Väestöliiton Womento-työuramentoroinnin vaikutukset korkeasti koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten työllistymiseen ja hyvinvointiin [Womento – The effects of Career Mentoring on Educated Immigrant Women's Employment and Well-being in Finland]*; Kinnunen, S. (2013), *Womento – Koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten kokemuksia työuramentoroinnista [Womento – Supporting Educated Immigrant Women's Employment Opportunities by Career Mentoring]*; Ahlfors, G. et al. (2013), *Mentorointi koulutettujen maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen edistäjänä.*

¹²² Womento mentoring, interview (29 October 2021).

¹²³ MONIKA – Multicultural Women's Association Finland is a multicultural women's organisation. The association promotes the equal position and participation of women in Finland and prevents violence against women. The association is also an umbrella organisation for migrant women's organisations and multicultural women's organisations. MONIKA – Multicultural Women's Association Finland provides services for women who have experienced violence and women in need of integration support. The association's activities are permanent by nature and receive funding from the state. Consequently, the housing services organised by MONIKA have been included in this report as policy level activities. In addition to operating a shelter and providing supported housing services, MONIKA offers services through the Crisis Centre Monika and the Integration Centre Mona.

¹²⁴ MONIKA – Multicultural Women's Association Finland, interview (3 November 2021).

¹²⁵ Ibid.

SHELTER MONA AND SUPPORTED HOUSING

Shelter Mona is a women-only shelter that offers crisis assistance and safe housing. The shelter specialises in migrant women's issues. The shelter has diverse staff and they can help customers in about 20 languages without an interpreter and, where necessary, with the help of an interpreter.

The operations of shelters are governed by the Shelter Act and financed by the state.¹²⁶ The Shelter Act requires shelters to receive anyone in need of crisis assistance and safe housing, regardless of gender. Since January 2021, Shelter Mona has held special status that enables it to exclusively provide its services to women and their children. Granting Shelter Mona special status to offer shelter services exclusively to women represented a response to the need to provide a shelter exclusively for women in Finland, which is required by the Istanbul Convention and the lack of which led to criticism of Finland by the Council of Europe Expert Group on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) in 2019.¹²⁷

MONIKA – Multicultural Women's Association Finland also provides **supported housing services for women starting to live on their own after staying in a shelter** as part of the operations of Crisis Centre Monika¹²⁸. Housing can be provided for a period of two years under the supported housing service. Periods spent living in a shelter are usually short and not intended to solve homelessness. Instead, shelter operations are acute crisis work. It is difficult for migrant women to find housing in the open market, especially if they are mothers who have several children with them and they may not have work or their income level is low. The supported housing service is a form of long-term assistance for migrant women who have experienced violence. In addition to housing, the supported housing service includes psychosocial support, rehabilitative social work and improving the customer's capabilities related to living on their own. During the period of supported housing, a woman who has left a violent relationship can also be supported in, for example, managing their finances, earning a living and other practical matters, such as potential criminal proceedings, divorce proceedings or the residence permit process.¹²⁹

The violence-related services of MONIKA are complemented by integration services. As MONIKA's customer base largely consists of migrants, integration work is part of all of the association's activities.¹³⁰

ADMINISTRATION AND FUNDING OF THE ACTIVITIES

MONIKA – Multicultural Women's Association Finland was established in 1998. The association began its operations on a volunteer basis. The starting point was to support women who have experienced violence. In 2001, the association received its first funding from Finland's Slot Machine Association to launch low-threshold services for migrant women who have experienced violence. The shelter was established in 2004. Integration activities began in 2009 with project funding from the EU Integration Fund. MONIKA – Multicultural Women's Association Finland's activities have been expanded and strengthened thereafter. Today, MONIKA's funding is mainly based on permanent funding and its operations are based on permanent employment relationships (37 employees in 2020). The majority of funding comes from the Finnish Institute for Health and Welfare, the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA), the Ministry of Education and Culture, the City of Helsinki and the City of Vantaa.¹³¹

BENEFITS AND CHALLENGES OF THE ACTIVITIES

Low-threshold services play a key role when helping victims of violence. The range of low-threshold services maintained by MONIKA – Multicultural Women's Association Finland provides access to help for migrant women who have experienced violence or the threat of violence. MONIKA offers **personalised support for challenges in various areas of life**. People who need help do not necessarily need to seek access directly to services intended for victims of violence, and issues of domestic violence and internal family issues, which are often seen as private matters, actually tend to emerge in integration activities.¹³²

¹²⁶ Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle [Act on State Compensation to Producers of Shelter Services] 1354/2014.

¹²⁷ MONIKA – Multicultural Women's Association Finland, interview (3 November 2021); GREVIO (2019), *Baseline Evaluation Report Finland*.

¹²⁸ Crisis Centre Monika provides low-threshold services for women who have experienced violence or the threat of violence.

¹²⁹ MONIKA – Multicultural Women's Association Finland, interview (3 November 2021).

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

MONIKA – Multicultural Women’s Association Finland pointed out that the COVID-19 pandemic further weakened the position of vulnerable migrant women. The isolation in homes brought about by the COVID-19 pandemic increased the risk of domestic violence and reduced women’s access to help. In response, Integration Centre Monika opened a new, free telephone helpline and Crisis Centre Monika’s online chat services were expanded. Shelter Mona remained open and, like other shelters, was prepared to receive people who have experienced violence regardless of their illness status.¹³³

¹³² Ibid.

¹³³ Monika-Naiset liitto ry [MONIKA – Multicultural Women’s Association Finland] (15 May 2020), *Koronavirustilanne heikentää entisestään haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa*.

4. Future outlook and planned actions

Finnish **integration legislation is currently being reformed**. The current legislation dates back to 2010. The reform of the Act on the Promotion of Immigrant Integration has been under preparation for several years. The drafting of the new legislation is aligned with other key reforms, including local government pilots to promote employment, the preparation of a permanent service structure for employment and business services, reforms concerning the responsibility for the provision of social and health care services, the creation of a Nordic model for employment services and reforms concerning lifelong learning.

In the reform of the Act on the Promotion of Immigrant Integration, special attention is paid to, among other things, the integration of immigrants who are outside the labour force.¹³⁴ This group includes many stay-at-home parents, especially mothers. The key question is how to strengthen their participation in working life. The reform aims to do away with the existing 'two-path system', in which migrants who are outside the labour force are referred to the integration services of their municipality of residence instead of the employment services provided by the Employment and Economic Development Office, which is considered to make the integration process less employment-oriented for migrant women in particular. The integration programme would include an introductory section common to all, providing a consistent start to the integration process for those entering the labour market and those outside the labour force. The common introductory section is aimed at **making the integration process more employment-oriented, also for people who do not immediately seek access to the labour market in the early stages of their immigration**.¹³⁵ In addition to benefiting stay-at-home parents, this would also benefit migrants who are outside the labour force for other reasons, including spouses who have migrated to Finland, most of whom are women.

Funding will continue to be allocated to the integration of migrant women through various funding instruments. In ESF funding, for example, particular attention will be paid to strengthening the labour market participation and other inclusion of migrant women who have spent a long time taking care of their children at home.¹³⁶

There is a **reform of continuous learning** under way in Finland with the aim of raising the level of competence of the entire working age population in Finland and improving the employment rate. The reform responds to the lifelong need for upskilling and reskilling. This reform is not specifically targeted at migrant women, but it also affects them. As part of the reform of continuous learning, the Service Centre for Continuous Learning and Employment was established in 2021. The Service Centre can focus its activities on specific target groups. At present, the employment rate of migrant women is notably low, one of the reasons being the segregated labour market. Typical female-dominated sectors require good language skills and are highly regulated, requiring certain degrees, qualifications or the right to practise a profession. Consequently, **raising the level of competence of migrant women can have a significant impact on their employment rate and they are likely to be a target group** for measures under the reform of continuous learning.¹³⁷

¹³⁴ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment, interview (18 October 2021).

¹³⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö [Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland] (2021), p. 130–131.

¹³⁶ Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment, interview (18 October 2021).

¹³⁷ Ministry of Education and Culture of Finland, interview (7 September 2021).

5. Summary

In Finland, the main challenge for the integration of migrant women is their weak participation in working life. Their level of education offers good integration potential. **Regardless of their relatively high level of education, a significant proportion of migrant women are outside working life.**¹³⁸ According to Eurostat labour statistics, the employment rate of third-country migrant women in Finland was only 41 per cent in 2020.¹³⁹ Only third-country nationals are included in this Eurostat figure, i.e. migrant women who have resided in Finland for a longer time and who have acquired Finnish citizenship are not included. The employment rate of migrants improves as the duration of their residence in the country increases. However, the development of the employment rate is particularly slow for migrant women.¹⁴⁰ The low employment rate among migrant women is attributable to, for example, the reasons for their immigration, cultural factors and the gendered labour market. Explanations have also been sought in the unemployment benefit system and child home care allowance, which are seen as creating incentive traps for migrant women.

Indeed, in recent years, integration policies pertaining to migrant women have focused on finding ways of guiding them **towards integration services and the labour market**. The Government Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government states that "the access of immigrant women to integration and language instruction will be ensured." The same goal is included in the Government's Action Plan for Gender Equality.¹⁴¹ Family is the most common reason for immigration for migrant women in Finland. For many women who migrate to Finland for family reasons, the obligations related to starting a family and caring for children coincide with the first years of the integration process. In integration policies, efforts have been made to take into account the effects of the family circumstances of migrant women on their integration path by creating flexible study opportunities for them. The reform of liberal adult education provided some stay-at-home parents, a group that has previously had somewhat poor access to education and training, the opportunity to participate in literacy and Finnish or Swedish language training in liberal adult education institutions (adult education centres, folk high schools, summer universities and study centres). The plan is to further develop integration training under liberal adult education with adequate funding and particularly taking into account the possibility of reconciling training with child care.¹⁴² The development of models that combine child care, language studies and integration training has also been discussed more broadly.¹⁴³

Migrant women's participation in integration training and language studies is seen to have a clear link to their integration into working life. Many women who migrate to Finland for family reasons do not directly seek access to the labour market due to obligations related to starting a family and caring for children. Early contact with the labour market would be important but, in the early stages of integration, family circumstances may lead to migrant women being referred to municipal integration services instead of the services of the Employment and Economic Development Office, which are more systematically employment-oriented.¹⁴⁴ Solutions are currently being sought to this issue and they will be taken into account in the upcoming reform of integration legislation.

Planned changes to integration policies are aimed at responding to the challenges associated with the integration of migrant women. It is believed that eliminating the Finnish 'two-path system' would be one way of improving their labour market position. The Finnish Government's report, underpinning the reform of the Act on the Promotion of Immigrant Integration, proposes that **the integration programme include an introductory section common to all**, providing a consistent start to the integration process for migrants entering the labour market and those outside the labour force. The common introductory section is aimed at making the integration process more employment-oriented, also for people who do not immediately seek access to the labour market in the early stages of their immigration. This is specifically aimed at improving

¹³⁸ Larja, L. (2020b), p. 30.

¹³⁹ Note that the figures are not completely comparable because Eurostat labour statistics do not include a definition of 'background country'. Instead, 'citizenship' is used, which means that persons with a migrant background who have been in the country for a longer period of time and have already acquired Finnish citizenship are excluded from the statistics. The statistics are nevertheless interesting because the employment rate of 'third-country national' women is significantly lower than that of 'foreigners', whose employment rate was 53 per cent in 2020 according to the same statistics. Source: Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [LFSA_ERGAN], 2020.

¹⁴⁰ Larja, L. (2020b), p. 32.

¹⁴¹ Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö [Ministry of Social Affairs and Health of Finland] (2020).

¹⁴² Työ- ja elinkeinoministeriö [Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland] (2021).

¹⁴³ In its mid-term policy review and spending limits discussion in spring 2021, the Government established a working group to explore ways to promote the employment of stay-at-home parents. One of the assigned tasks of the working group is to find solutions for creating new solutions and models that combine language training, integration training and child care.

¹⁴⁴ OECD (2018); Alitolppa-Niitamo, A. (2021).

migrant women's access to employment services. In addition to benefiting stay-at-home parents, this also benefits migrants who are outside the labour force for other reasons, including spouses who have migrated to Finland, most of whom are women. Another measure that is aimed at ensuring migrant women's access to integration training and language studies is **the development and dissemination of flexible implementation models for education, supported with child care.**

Promoting the training and working life integration of migrant women have also been prominent aspects of various projects over the past few years. Examples include the Your turn, Mothers project and the Womento career mentoring project presented in this report. Projects have also been carried out with the aim of promoting the inclusion and participation of migrant women in a broader sense, as in the case of the Neighbourhood Mothers project presented in this report. The women-specific integration work of MONIKA – Multicultural Women's Association Finland, in turn, is an example of a practical measure to promote the integration and well-being of migrant women, especially for women who have experienced violence or the threat of violence.

Sources

LITERATURE REFERENCES

Ahlfors, Gunta; Saarela, Inka; Vanhanen, Sari & Wetzter-Karlsson, Marina (2013), Mentorointi koulutettujen maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen edistäjänä. In Anne Alitolppa-Niitamo, Stiina Fågel & Minna Säävälä (eds.) *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*, Väestöliitto, Helsinki, p. 176–186, available at https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/e38fe-a1b-olemme-muuttaneet-ja-kotoudumme_ilmankantta.pdf. Accessed 8 November 2021.

Alitolppa-Niitamo, Anne (2021), *Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen*, TEM Policy Brief 1/2021, Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki, available at <https://kotoutuminen.fi/documents/3464316/4304963/Policy-Brief-1-2021.pdf/2fc25d98-2fab-f074-1264-cedc31107b31/Policy-Brief-1-2021.pdf?t=1613393694682>. Accessed 1 September 2022.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta [Parliamentary Audit Committee] (18 January 2019), *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö kotouttamisen toimivuudesta*, TrVM 6/2018vp–O 10/2017 vp, available at https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/TrVM_6+2018.pdf. Accessed 20 August 2021.

Ekholm, E.; Tuokkola, K., & Pulkkinen, V. (2021), *Naisten välinen vertaisuus, Naapuriäidit voimavarana uuteen maahan kotoutumisessa – Arviointiraportti*. Helsinki: Nicehearts ry.

Euroopan Unionin Sisäasioiden Rahastot [EU Home Affairs Funds] (EUSA-rahastot) (undated), *Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto*, available at <https://eusa-rahastot.fi/tietoa-rahastoista/amif>. Accessed 12 November 2021.

European Commission (12 November 2018), *Integration of migrant women – A key challenge with limited policy resources*, available at https://ec.europa.eu/migrant-integration/special-feature/integration-migrant-women_en. Accessed 2 September 2022.

European Commission Joint Research Centre (JRC) (2020), *Gaps in the EU Labour Market Participation Rates: an intersectional assessment of the role of gender and migration status*, available at <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e7ac1d67-2240-11eb-b57e-01aa75ed71a1/language-en>. Accessed 2 September 2022.

European Economic and Social Committee (EESC) (2015), *Opinion on Inclusion of migrant women in the labour market*, available at https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/inclusion-migrant-women-labour-market_en?lang=en. Accessed 2 September 2022.

European Migration Network (EMN), (undated), *EMN Asylum and Migration Glossary*, available at https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en. Accessed 2 September 2022.

European Migration Network (EMN) Finland (2020), *Key figures on immigration 2019*, European Migration Network, Helsinki, available at https://emn.fi/wp-content/uploads/2022/08/EMN_tilastokatsaus_2019_EN_FINAL4.pdf. Accessed 26 September 2022.

European Migration Network (EMN) Finland (2021), *Key figures on immigration 2020*, European Migration Network, Helsinki, available at https://emn.fi/wp-content/uploads/2022/08/EMN_tilastokatsaus_2020_EN_NETTI.pdf. Accessed 26 September 2022.

European Migration Network (EMN) Finland (2022), *Key figures on immigration 2021*, European Migration Network, Helsinki, available at https://emn.fi/wp-content/uploads/2022/08/EMN_tilastokatsaus_2021_net-ti_EN_FINAL.pdf. Accessed 26 September 2022.

European Network of Migrant Women (ENOMW) (2020), *Follow the €€€ for women and girls. Addressing the needs of migrant women and girls in asylum migration and integration fund (AMIF)*, available at <http://www.migrantwomennetwork.org/wp-content/uploads/Follow-the-Money-for-Women-2020-AMIF.pdf>. Accessed 2 September 2022.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2017), *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, available at https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-together-in-the-eu_en.pdf. Accessed 2 September 2022

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – selected findings*, available at https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-midis-ii-migrant-women_en.pdf. Accessed 2 September 2022.

Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [LFSA_ERGAN], available at https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ERGAN_custom_1546293/default/table?lang=en. Accessed 9 November 2022.

Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], available at https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_resfas/default/table?lang=en. Accessed 22 September 2021.

Eurostat, Population by educational attainment level, sex age and citizenship % [edat_lfs_9911], available at https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfs_9911/default/table?lang=en. Accessed 22 September 2021.

Finnish Government (2019), *Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government 10.12.2019: Inclusive and Competent Finland – a socially, economically and ecologically sustainable society*, Publications of the Finnish Government 2019:333, Government Administration Unit, Helsinki, available at https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161935/VN_2019_33.pdf?sequence=1. Accessed 20 August 2021.

Finnish Immigration Service (undated), *Statistics*, available at <https://tilastot.migri.fi/#decisions?l=en>. Accessed 8 November 2021.

Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) (2019), *Baseline Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Finland*, GREVIO/Inf(2019)9, available at <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>. Accessed 4 November 2021.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 185/2010 vp), available at <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100185.pdf>. Accessed 05 October 2022.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp), available at <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220208>. Accessed 28 October 2022.

Helsingin Sanomat (5 September 2018), *OECD kannustaa Suomea parantamaan maahanmuuttajanaisten kotoutumista – kotihoidontuki yksi merkittävä este*, available at <https://www.hs.fi/kotimaa/art-200005816636.html>. Accessed 11 November 2021.

Helsingin Sanomat (9 February 2021a), *Maahanmuuttajanaiset työllistyvät Suomessa muita Pohjoismaita heikommin – Evan arvion mukaan syyt ovat "passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki"*, available at <https://www.hs.fi/talous/art-2000007791239.html>. Accessed 11 November 2021.

Helsingin Sanomat (9 February 2021b) *Eva: Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys periytyy heidän lapsilleen*, available at <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007791456.html>. Accessed 11 November 2021.

Hievanen, Raisa; Frisk, Tarja; Väättäin, Hanna; Mustonen, Kirsi; Kaivola, Juho; Koli, Arja; Liski, Sari; Muotka, Virva & Wikman-Immonen, Anu (2020), *Maahanmuuttajien koulutuspolut - Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta*, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI, Julkaisut 11:2020, available at https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/08/KARVI_1120.pdf. Accessed 5 August 2022.

Integration Indicators database: B. Education and skills. Table: 11dw -- Highest completed qualification (Reg), 1995–2019. Helsinki: Kotoutumisen osaamiskeskus [Centre of Expertise in Integration], Työ- ja elinkeinoministeriö [Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland], available at https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_koul/04seurInd_koul_pxt_11dw.px/?rxid=a26af3b9-651f-4046-a195-4023fb96381a. Accessed cited 9 November 2021.

Integration.fi (2021), *State subsidies: Discretionary government grants are used to support organisations, competence centres and guidance and counselling services*, available at <https://kotoutuminen.fi/en/state-subsidies>. Accessed 12 November 2021.

International Organisation for Migration (IOM) (2020), *COVID-19 and women migrant workers: Impacts and implications*, available at <https://publications.iom.int/books/covid-19-and-women-migrant-workers-impacts-and-implications>. Accessed 2 September 2022.

Karinen, Risto (2020), *Kotona Suomessa -pilottihankkeiden kehittävän arvioinnin koontiraportti*, Raportteja 45/2020, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, available at https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/180098/Kotona_Suomessa_raportti_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Accessed 15 November 2021.

Kazi, Villiina; Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (eds.) (2020), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>. Accessed 17 November 2021.

Kinnunen, Satu (2013), *Womento – Koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten kokemuksia työuramentoroinnista [Womento – Supporting Educated Immigrant Women’s Employment Opportunities by Career Mentoring]* [UAS master’s thesis in social services], Metropolia University of Applied Sciences, available at <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013120319647>. Accessed 8 November 2021. Abstract available in English.

Koukkula, Mimmi & Klemetti, Reija (2021), *Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma [Action plan for the prevention of female genital mutilation (FGM)]*, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja [Publications of the Ministry of Social Affairs and Health of Finland] 2021:16, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8>. Accessed 13 September 2021. Description sheet available in English.

Kurronen, Sanna (9 February 2021), *Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen*, Eva-arvio No. 30, available at <https://www.eva.fi/blog/2021/02/09/maahanmuuttajanaisten-heikko-tyollisyys-heijastuu-myos-toisen-polven-parjaamiseen/>. Accessed 10 November 2021.

Kuusio, Hannamaria; Seppänen, Anna; Jokela, Satu; Somersalo, Laura & Lilja, Eero (eds.) (2020), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019*, Raportti 1/2020, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, available at <https://www.julkari.fi/handle/10024/139210>. Accessed 30 August 2021. Abstract available in English.

Laki kotoutumisen edistämisestä [Act on the Promotion of Immigrant Integration] (2010/1386) (Kotoutumislaki [Integration Act]), available at <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>. Unofficial translation in English available at <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2010/en20101386.pdf>. Accessed 05 October 2022.

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle [Act on State Compensation to Producers of Shelter Services] (2014/1354), available at <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141354>. Accessed 05 October 2022.

Larja, Liisa (2020a), 4.1. Koulutus ja kielitaito. In Hannamaria Kuusio, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo & Eero Lilja (eds.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: Finmonik-tutkimus 2018–2019*, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, available at https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Accessed 5 September 2022.

Larja, Liisa (2020b), Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. In Villiina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (eds.) (2020), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki, available at https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf. Accessed 5 September 2022.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna (2015), Työllisyys. In Tarja Nieminen, Hanna Sutela & Ulla Hannula (eds.) *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, Tilastokeskus, Helsinki, available at https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/184506/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Accessed 5 September 2022.

Liebig, Thomas & Tronstad, Kristian Rose (2018), *Triple Disadvantage? A first overview of the integration of refugee women*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 216, OECD Publishing, Paris, available at <https://doi.org/10.1787/3f3a9612-en>. Accessed 1 September 2021.

Martelin, Tuija; Nieminen, Tarja; Väänänen, Ari & Toivanen, Minna (2020), 4.2. Työ ja työllistymisen esteet. In Hannamaria Kuusio; Anna Seppänen; Satu Jokela; Laura Somersalo & Eero Lilja (eds.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: Finmonik-tutkimus 2018–2019*, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, available at https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Accessed 5 September 2022.

Ministry of Social Affairs and Health (28 July 2022), *Reform encourages both parents to take family leave*, available at <https://stm.fi/en/reform-aims-to-encourage-both-parents-to-take-family-leave>. Accessed 05 September 2022.

Monika-Naiset liitto ry [MONIKA – Multicultural Women’s Association Finland] (15 May 2020), Koronavirustilanne heikentää entisestään haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa [blog], available at <https://monikanaiset.fi/blogi/koronavirustilanne-heikentaa-entisestaan-haavoittuvassa-asemassa-olevien-maahanmuuttajataustaisten-naisten-asemaa-2/>. Accessed 12 November 2021.

Nieminen, Tarja; Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (eds.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, Tilastokeskus, Helsinki, available at https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf. Accessed 10 November 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö [Ministry of Education and Culture of Finland] (undated), *Jatkuvan oppimisen uudistus ja heikommassa asemassa olevien kotoutumisen edistäminen: Työllisyysvaikutukset jatkuvan oppimisen uudistuksesta*, available at https://tem.fi/documents/1410877/73067562/OKM_jatkuvan_oppimisen_uudistus_ja_kotoutuminen_ty%C3%B6llisyys.pdf/7225b0e6-fac3-9b88-e90f-81a4fa4f85ac/OKM_jatkuvan_oppimisen_uudistus_ja_kotoutuminen_ty%C3%B6llisyys.pdf?t=1619714202744. Accessed 21 October 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö [Ministry of Education and Culture of Finland] (2017), *Vapaan sivistystyön uusi sivistystehtävä*, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:33, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-493-1>. Accessed 17 September 2021.

Opetushallitus [Finnish National Agency for Education] (2012), *Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012*, Määräykset ja ohjeet 2012:1, Opetushallitus, Helsinki, available at https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf. Accessed 12 November 2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2018), *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*, OECD Publishing, Paris, available at <https://www.oecd.org/finland/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-finland-9789264305250-en.htm>. Accessed 10 November 2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2020), *Migration Policy Debates No 25. How to strengthen the integration of migrant women?*, available at <https://www.oecd.org/migration/mig/migration-policy-debates-25.pdf>. Accessed 2 September 2022.

Papunen, Sonja (2017), *Väestöliiton Womento-työuramentoroinnin vaikutukset korkeasti koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten työllistymiseen ja hyvinvointiin [Womento – The Effects of Career Mentoring on Educated Immigrant Women’s Employment and Well-being in Finland]* [UAS bachelor’s thesis], Diakoniana University of Applied Sciences, available at <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705026040>. Accessed 8 November 2021. Abstract available in English.

Rakennerahastot.fi [Structural Funds] (undated), Etusivu [Front page], available at <https://www.rakennerahastot.fi/>. Accessed 15 November 2021.

Roth, Venla & Luhtasaari, Mia (2021), *Finland fights human trafficking: Action Plan against Trafficking in Human Beings*, Publications of the Ministry of Justice of Finland: Memorandums and Statements 2021:24, Ministry of Justice of Finland, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-824-0>. Accessed 5 September 2022.

Ruuskanen, Elina (2020), *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023 [Action Plan for Combating Violence against Women for 2020–2023]*, Oikeusministeriön julkaisuja [Publications of the Ministry of Justice of Finland], Mietintöjä ja lausuntoja 2020:15, Oikeusministeriö, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>. Accessed 10 September 2021. Description sheet available in English.

Shemeikka, Riikka; Schmidt-Thomé, Kaisa; Harkko, Jaakko; Paavola, Juho-Matti; Raunio, Mika; Alanko, Leena; Björk, Anna; Kettunen, Pekka; Kouvonen, Anne; Pitkänen, Sari; Ramadan, Farid; Varjonen, Sirkku & Vuorento, Mirkka (2021), *Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut [Training and employment paths for immigrants]*, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja [Publications of the Finnish Government’s analysis, assessment and research activities] 2021:29, Valtioneuvoston kanslia, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6>. Accessed 10 November 2021. Description sheet available in English.

Sosiaali- ja terveysministeriö [Ministry of Social Affairs and Health of Finland] (2020), *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi – Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023 [Making Finland a global leader in gender equality – Government action plan for gender equality 2020–2023]*, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:35, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8363-2>. Accessed 25 October 2021. Description sheet available in English.

Sosiaali- ja terveysministeriö [Ministry of Social Affairs and Health of Finland] (19 March 2021), Lausuntopyyntö STM065:00/2019: *Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi*, available at <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=34478956-0f8a-49ea-85dd-db8d-d524c9ee>. Accessed 15 November 2021.

Sutela, Hanna (12 May 2016), *Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomiota* [article], available at <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/lahi-idasta-ja-afrikasta-kotoisin-olevien-naisten-kotoutumiseen-kiinnitettava-huomiota/>. Accessed 10 November 2021.

Työ- ja elinkeinoministeriö [Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland] (2021), *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista [Report of the Finnish Government on the need for a reform in integration promotion]*, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62, Valtioneuvosto, Helsinki, available at <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-856-7>. Accessed 14 September 2021. Description sheet available in English.

Valtioneuvoston kanslia [Prime Minister's Office] (3 May 2016), *Hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma [Government Integration Programme]: Maahanmuuttajat kuntiin, koulutukseen ja työhön*, available at <https://vnk.fi/documents/10616/2580764/Kotouttamisen-toimintasuunnitelma-030516.pdf>. Accessed 22 September 2021.

Valtioneuvoston kanslia [Prime Minister's Office] (29 April 2021), *Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehitysrühessä*, available at <https://vnk.fi/documents/10616/56906592/Hallituksen+linjaukset+puoliv%C3%A4lirühessä%C3%A4+29.4.2021.pdf/fe9617f8-a257-90ea-2ade-9d9afe5284da?t=1620136120152>. Accessed 20 September 2021.

Väestöliitto [the Family Federation of Finland] (undated), *Womento mentoring*, available at <https://www.vaestoliitto.fi/en/immigrants/womento-mentoring/>. Accessed 21 October 2022.

Yijälä, Anu & Luoma, Tiina (2018), *”En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse”: Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen*, Tutkimuksia 2018: 2, Helsingin kaupunki, Helsinki, available at https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_06_20_Tutkimuksia_2_Yijala_Luoma.pdf. Accessed 10 November 2021. Abstract available in English.

EXPERT INTERVIEWS AND INFORMATION OBTAINED BY E-MAIL

Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment, interview (21 June 2021), Senior Expert Minna Säävälä and Senior Specialist Varpu Taarna.

Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment, interview (18 October 2021), Senior Expert Minna Säävälä and Senior Specialist Varpu Taarna.

Centre of Expertise in Immigrant Integration, Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, email (15 December 2021), Senior Expert Minna Säävälä.

Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (8 September 2021), Expert Mimmi Koukkula.

Finnish Institute for Health and Welfare, e-mail (1 November 2021), Statistical Researcher Eero Lilja.

Ministry of Economic Affairs and Employment, interview (2 September 2021), Senior Specialist Pipa Turvanen.

Ministry of Education and Culture, interview (7 September 2021), Counsellor of Education Annika Bussman, Planning Director Kirsi Heinivirta, Senior Specialist Saara Ikkela and Counsellor of Education Kaisu-Maria Piironen.

Ministry of Justice, interview (15 October 2021), Senior Specialist Katriina Nousiainen and Senior Specialist Mia Luhtasaari.

Ministry of Social Affairs and Health, interview (15 September 2021), Senior Specialist Henna Leppämäki.

MONIKA – Multicultural Women’s Association Finland, interview (3 November 2021), Managing Director Jenni Tuominen.

Neighbourhood Mothers, interview (28 October 2021), Project Manager Liisa Kulta, Nicehearts ry.

Neighbourhood Mothers, e-mail (30 August 2022), Project Manager Liisa Kulta, Nicehearts ry.

Womento mentoring, interview (29 October 2021), Specialist Pilvi Aro-Marques, Väestöliitto.

Womento mentoring, e-mail (17 November 2021), Specialist Pilvi Aro-Marques, Väestöliitto.

Your turn, Mothers project, interview (27 October 2021), Service Manager (Your turn, Mothers project coordinator) Minna Perokorpi-Sulin, Careeria.

Your turn, Mothers project, e-mail (8 November 2021), Service Manager (Your turn, Mothers project coordinator) Minna Perokorpi-Sulin, Careeria.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN)

Maahanmuuttovirasto
PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto

0295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

ISBN 978-952-7427-32-3 (nid.)
ISBN 978-952-7427-33-0 (PDF)

European Migration Network (EMN)

Finnish Immigration Service
P.O. BOX 10
FIN-00086 Finnish Immigration Service

+358 295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

**EMN-TUTKIMUS
2022**

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen

– Suomen kansallinen raportti

Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

Euroopan unionin
rahoittama

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen – Suomen kansallinen raportti

ISBN 978-952-7427-32-3 (nid.)

ISBN 978-952-7427-33-0 (PDF)

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN) perustettiin Neuvoston päätöksellä 14. päivänä toukokuuta 2008 ja se saa taloudellista tukea Euroopan unionilta. Euroopan muuttoliikeverkoston tavoitteena on vastata yhteisön toimielinten sekä jäsenvaltioiden viranomaisten ja laitosten tarpeeseen saada tietoa maahanmuutto- ja turvapaikka-asioista tuottamalla ajantasaista, puolueetonta, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa näitä asioita koskevan politiikan suunnittelun tukemiseksi Euroopan unionissa. EMN antaa lisäksi yleisölle tietoa kyseisistä asioista.

Tutkimus on tuotettu EU-komission alaisen Euroopan muuttoliikeverkoston Suomen yhteyspisteessä. Komissio ei ole vastuussa julkaisussa esitetyistä näkemyksistä eikä vastaa tietojen perusteella tehdyistä päätelmistä.

Seuraavat tiedot on toimitettu ensisijaisesti tämän EMN-tutkimuksen vertailuraporttia varten. EMN Suomi on toimittanut tietoja, jotka sen näkemyksen mukaan ovat ajantasaisia, objektiivisia ja luotettavia tämän tutkimuksen kontekstissa ja puitteissa. Tiedot eivät välttämättä ole tyhjentävä kuvaus tilanteesta eivätkä ne välttämättä edusta Suomen virallista politiikkaa kokonaisuudessaan.

Tutkimuksesta vastaavat henkilöt:
Erityisasiantuntija Jutta Saastamoinen
EMN Suomen johtaja Rafael Bärlund

Yhteystiedot:
Euroopan muuttoliikeverkosto
Maahanmuuttovirasto
PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto
Puh. 0295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

Julkaisija Euroopan muuttoliikeverkosto, Helsinki 2022

Ulkoasu ja taitto OSG Viestintä
© kannen kuva: Kirijaki

Sisällysluettelo

Johdanto	4
1. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen Suomessa	6
1.1. Maahanmuuttajanaiset tilastojen valossa.....	6
1.2. Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen mahdollisuudet ja haasteet Suomessa	7
1.3. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen julkisessa keskustelussa	11
2. Maahanmuuttajanaiset suomalaisessa kotoutumispolitiikassa	12
2.1. Kotoutumistoimien järjestäminen yleisesti	12
2.2. Sukupuolinäkökulman huomioiminen suomalaisessa kotoutumispolitiikassa	12
2.3. Maahanmuuttajanaisten työelämäintegraatio kotoutumispolitiikan keskiössä	13
2.4. Maahanmuuttajanaisten opintomahdollisuuksien huomioiminen	15
2.5. Muut erityisesti maahanmuuttajanaisia koskevat politiikat	16
3. Neljä ”hyvän käytännön” esimerkkiä maahanmuuttajanaisten kotoutumistoimista Suomessa	18
3.1. Äidit mukana	18
3.2. Naapuriäidit	20
3.3. Womento-työuramentorointi	22
3.4. Monika-Naiset liiton nais erityinen kotoutumistyö ja väkivaltatyö	23
4. Tulevaisuuden näkymät ja suunnitellut toimenpiteet	25
5. Yhteenveto	26
Lähteet.....	28

Johdanto

Naiset muodostavat noin puolet kaikista maahanmuuttajista niin maailmanlaajuisesti kuin EU-alueellakin. Naiset muuttavat Eurooppaan useista eri syistä.¹ Yleisimmin naisten maahanmuuton taustalla ovat perhe- syyt. Naisia saapuu Eurooppaan myös töiden ja opiskelun vuoksi sekä turvapaikanhakijoina. Siten maahanmuuttajanaiset oleskelevat EU-alueella useilla eri oleskelustatuksilla ja heillä on erilaisia kotoutumismahdollisuuksia ja -haasteita.²

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että **maahanmuuttajanaiset kohtaavat niin sanottua risteävää eriarvoisuutta** (double disadvantage) koska he ovat paitsi naisia myös maahanmuuttajia.³ EU-alueella maahanmuuttajanaisten työttömyysaste on yleisesti ei-maahanmuuttajataustaisia naisia ja maahanmuuttajataustaisia miehiä korkeampi. Pienten lasten äideistä maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on huomattavasti ei-maahanmuuttajataustaisia naisia matalampi.⁴ Pakolaistaustaiset naiset pärjäävät sitäkin huonommin sekä koulutuksen että työllisyyden saralla, mikä viittaa heidän kohdallaan kolmen risteävän eriarvoisuuden kohtaamiseen (nainen, maahanmuuttaja, pakolainen).⁵

Lisäksi koronapandemia on vaikuttanut erityisesti naiseen, mikä on näkynyt esimerkiksi töiden menetyksenä, kasvaneena hoito- ja kotitöiden määränä sekä koronalle altistumisena heidän toimiessaan etulinjassa terveydenhuollossa ja muissa vastaavissa palveluissa.⁶ Toisaalta maahanmuuttajanaisten on myös erityisiä mahdollisuuksia kotoutumisen saralla, esimerkiksi heidän verrattain korkean koulutusasteensa johdosta.

Edellä mainitut tekijät osoittavat, että **kotoutumispolitiikkaa ja -toimenpiteitä on hyvä tarkastella myös kotoutujan sukupuoli huomioiden**. Viimeaikainen tutkimus kuitenkin osoittaa, että toistaiseksi kotoutumispolitiikassa ei ole otettu sukupuolinäkökulmaa riittävästi huomioon.⁷ Kyseinen EMN-tutkimus pyrkii kartoittamaan, mikä EMN:n jäsenmaiden tilanne on tällä hetkellä nimenomaisesti naiseen kohdistetun kotoutumispolitiikan ja -toimenpiteiden osalta.⁸

Tässä EMN-tutkimuksen Suomen kansallisessa raportissa tarkastellaan, **missä määrin maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen liittyviä erityispiirteitä on huomioitu suomalaisessa kotoutumispolitiikassa**. Tarkastelun kohteena ovat kolmansista maista kotoisin olevat Suomeen muuttaneet naiset.⁹ Ensimmäisessä osiossa tarkastellaan tilastojen valossa, keitä Suomeen muuttaneet naiset ovat, ja mitkä ovat heidän merkittävimmät kotoutumismahdollisuutensa ja kotoutumisen haasteensa. Kolmansista maista kotoisin olevat naiset muuttavat Suomeen yleisimmin perheystistä. Maahan muuttaneilla naisilla on kotoutumispotentiaalia: monet heistä ovat esimerkiksi verrattain korkeasti koulutettuja.¹⁰ Tästä huolimatta maahanmuuttajataustaisien naisten työllisyysaste on huomattavasti maahan muuttaneita miehiä matalampi. Maahanmuuttajataustaisien naisten heikkoa työmarkkina-asemaa voidaankin pitää tällä hetkellä suurimpana haasteena heidän kotoutumisessaan. Työ on merkittävä tekijä onnistuneessa kotoutumisessa ja sen vaikutukset yksilön hyvinvointiin ovat moninaiset.

Maahanmuuttajataustaisien naisten työllistymisen vaikutukset ulottuvat heidän itsensä lisäksi myös heidän perheisiinsä ja toiseen sukupolveen. Naisten matalaa työllisyysastetta selittävät muun muassa maahanmuuton syyt, kulttuuriset tekijät ja sukupuolittuneet työmarkkinat.

¹ European Commission (12.11.2018), *Integration of migrant women – A key challenge with limited policy resources*.

² EESC (2015), *Opinion on Inclusion of migrant women in the labour market*, s. 5; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – selected findings*, s. 9–11.

³ European Commission Joint Research Centre (2020), *Gaps in the EU Labour Market Participation Rates: an intersectional assessment of the role of gender and migrant status*.

⁴ OECD (2020), *Migration Policy Debates No 25. How to strengthen the integration of migrant women?*, s. 4, 6

⁵ Liebig, T. & Tronstad, K. R. (2018), *Triple Disadvantage?: A first overview of the integration of refugee women*, s. 16 ja 19.

⁶ IOM (2020), *COVID-19 and women migrant workers: Impacts and implications*.

⁷ Esim. FRA (2017), *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, s. 7; European Network of Migrant Women (2020), *Follow the €€€ for Women and Girls. Addressing the needs of migrant women and girls in asylum migration and integration fund (AMIF)*.

⁸ Johdantokappaleen alkuosa perustuu tämän EMN-tutkimuksen tutkimusmääritelmiin, *Integration of Migrant Women in the EU: Policies and Measures, Common Template for EMN Study 2021*, 11.6.2021.

⁹ EMN:n mandaattiin kuuluu tutkia kolmansista maista EU-alueelle suuntautuvaa maahanmuuttoa. "Kolmannella maalla" tarkoitetaan maata, joka ei ole Euroopan unionin jäsenvaltio, sekä maata tai aluetta, jonka kansalaisilla ei ole Schengenin rajasäännösten 2 artiklan 5 kohdassa määriteltäviä oikeutta vapaaseen liikkumiseen Euroopan unionissa. Määritelmän lähde: EMN Asylum and Migration Glossary.

¹⁰ Esim. Eurostat, Population by educational attainment level, sex age and citizenship % [edat_ifs_9911]; Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: B. Koulutus ja osaaminen. Taulukko: 11dw -- Korkein suoritettu tutkinto (Rek), 1995-2019 ja Larja, L. (2020a), 4.1. Koulutus ja kielitaito. Teoksessa Kuusio H. et. al., *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa, Finmonik-tutkimus 2018–2019*.

Keinoja edistää maahanmuuttajanaisten kotoutumista etsitään kotoutumispolitiikasta, jota tarkastellaan raportin toisessa osiossa. Suomessa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu kaikkien viranomaistoimintaan, kotoutumispolitiikka mukaan luettuna. Valtavirtaistamisajatuksen seurauksena erityisesti naisille kohdennettuja ohjelmia on vähän ja yleensäkin kategoristen sukupuolimääreiden käyttämistä vältetään. Vain naisia koskeville toimenpiteille on kuitenkin tarvetta, sillä naisten kotoutumiseen liittyy tiettyjä erityispiirteitä, joiden sivuuttaminen hankaloittaa naisten kotoutumista. Yksi erityisesti naisten kotoutumista koskeva haaste on se, että työvoiman ulkopuolella olevilta maahanmuuttajilta puuttuvat Suomessa selkeät kotoutumista edistävät rakenteet.¹¹ Juuri naiset seuraavat usein puolisoaan uuteen maahan, ja maahanmuuton ensivuosiin ajoittuu heillä monesti perheen perustamiseen ja lasten hankkimiseen liittyviä velvoitteita. Viime vuosina nimenomaisesti **naisiin kohdistuvan kotoutumispolitiikan ydinkysymyksenä onkin ollut, kuinka heidän osallistumistaan kotoutumis- ja kielikoulutukseen voitaisiin edistää** riippumatta siitä, ovatko he juuri sillä hetkellä työmarkkinoiden käytettävissä. Pidemmällä aikavälillä kotoutumis- ja kielikoulutuksen toivotaan parantavan myös hetkellisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten työllisyyttä. Maahanmuuttajanaisten mahdollisuutta osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen on viime vuosina peräänkuulutettu lukuisissa ohjelmissa ja strategioissa. Suomessa meneillään oleva kotoutumislainsäädännön ja -politiikan kokonaisvaltainen uudistus on ollut valmisteilla jo joitakin vuosia, minkä vuoksi Suomessa on tehty poikkeuksellisen paljon strategisia linjauksia yksittäisten toimenpiteiden sijasta.¹² Koulutusta ja työllisyyttä lukuun ottamatta muilla politiikan aloilla maahanmuuttajataustaisia naisia mainitaan harvemmin nimenomaisena kohderyhmänä pois lukien tietyt, erityisesti maahanmuuttajataustaisia naisia koskevat ilmiöt.¹³

Kansallisen tason politiikan keskittyessä laajempaan kokonaisuuteen **järjestöt tekevät paljon kotoutumista edistävää käytännön työtä**. Myös kansallista rahoitusta ohjataan järjestöjen naisten kotoutumista edistävään toimintaan. Käytännön kotoutumistoimista on poimittu neljä ”hyvän käytännön” esimerkkiä, jotka esitellään raportin kolmannessa osiossa. Esimerkit havainnollistavat sitä arvokasta työtä, jota järjestöt tekevät maahan muuttaneiden naisten kotoutumiseen liittyen, niin heidän työelämäintegraationsa parantamiseksi kuin heidän osallisuutensa ja hyvinvointinsa edistämiseksi laajemminkin.

Lopuksi tarkastellaan vielä, millaisia tulevaisuuden suunnitelmia naisten kotoutumisen edistämiseen Suomessa liittyy. Kotoutumislainsäädännön uudistuksessa tullaan kiinnittämään erityishuomiota työmarkkinoiden ulkopuolella olevien kotoutumiseen. Tähän ryhmään kuuluu paljon lapsia kotona hoitavia vanhempia, erityisesti äitejä, sekä puolison työn vuoksi Suomeen muuttaneita naisia. Kotoutumispolitiikan kokonaisvaltaisen uudistuksen toivotaan vastaavan ainakin joiltain osin maahanmuuttajanaisten kotoutumisen haasteisiin.

¹¹ Esim. OECD (2018), *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*.

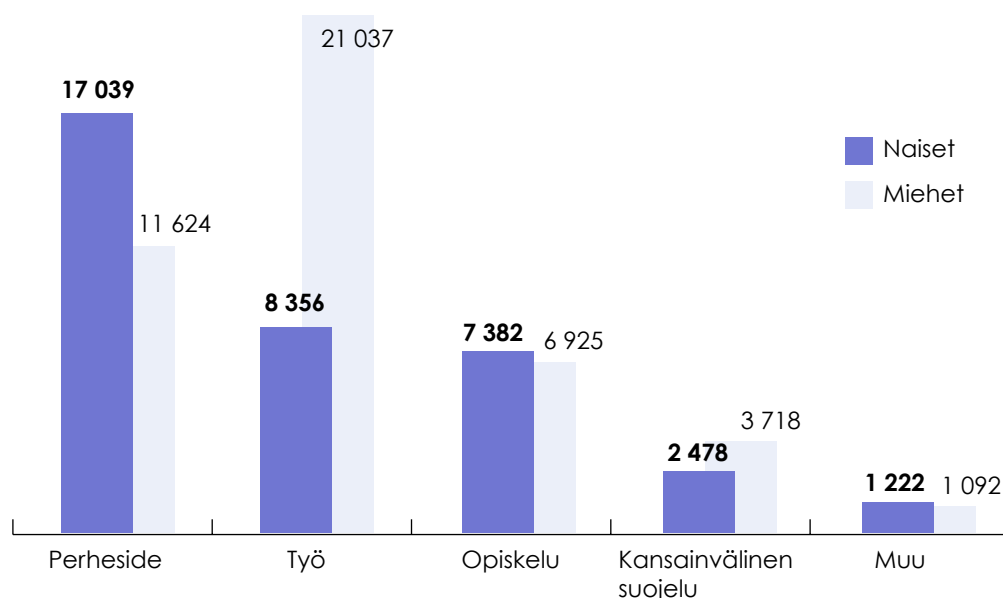
¹² Uuden lain valmistelu sovitetaan yhteen muiden keskeisten uudistusten kanssa, joita ovat muun muassa työllisyyden edistämisen kuntakokeilut, työvoima- ja yrityspalveluiden pysyvän palvelurakenteen valmistelu, sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuiden uudistaminen, pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin luominen ja jatkuvan oppimisen uudistus.

¹³ Kunniaan liittyvä väkivalta ja tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen ovat aiheita, joihin liittyen maahan muuttaneet naiset on erityisesti mainittu kansallisen tason toimenpideohjelmissa.

1. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen Suomessa

1.1. Maahanmuuttajanaiset tilastojen valossa

Myönnettyt oleskeluluvat 2019–2021

Lähde: Maahanmuuttovirasto, Tilastot¹⁴

Sukupuolen perusteella erotellut oleskelulupatilastot ovat Suomessa saatavilla vuodesta 2019 alkaen. Vuosien 2019–2021 oleskelulupatilastot osoittavat **perheen olleen viime vuosina yleisin maahanmuuton syy kolmansista maista Suomeen saapuneilla naisilla**. Perhesiteen perusteella naisille myönnettiin yhteensä 17 039 ensimmäistä oleskelulupaa Suomeen vuosina 2019–2021.¹⁵

Perhesyistä Suomeen saapuneiden naisten kansalaisuus oli yleisimmin Venäjän federaatio.¹⁶ Perhe oli naisilla huomattavasti miehiä yleisempi maahanmuuton syy: miehille perhesideperusteisia ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin samalla ajanjaksolla noin 7 500 kappaletta.¹⁷

Toiseksi yleisin maahanmuuton peruste naisilla oli työ: naisille myönnettiin vuosina 2019–2021 yhteensä 8 356 ensimmäistä oleskelulupaa työn perusteella. Miehillä vastaava luku oli yli kaksinkertainen, 21 037 myönnettyä oleskelulupaa.¹⁸

Kolmanneksi yleisin maahanmuuton peruste naisilla oli opiskelu, joka oli vuosina 2019–2021 naisilla hie-man yleisempi maahanmuuton syy kuin miehillä (7 382 naisille myönnettyä ensimmäistä oleskelulupaa vs. 6 925 miehille myönnettyä oleskelulupaa).¹⁹ Myös opiskelun perusteella Suomeen muuttaneet naiset olivat kansalaisuudeltaan yleisimmin venäläisiä.²⁰

¹⁴ Tämän EMN tutkimuksen kansainvälisessä vertailuraportissa on käytetty Eurostatin tilastoja. Suomen Eurostatille ilmoittamissa luvuissa on kuitenkin ollut virheitä tutkimuksen aikajaksolla, joten tässä Suomen kansallisessa raportissa on päädytty käyttämään Maahanmuuttoviraston Tilastopalvelun lukuja myönnettyjen oleskelulupien kokonaismäärien osalta. Lähde: Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset sekä päätökset turvapaikkahakemuksiin.

¹⁵ Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset perhesiteen perusteella 2019–2021.

¹⁶ Vuonna 2019 perhesideperusteisia oleskelulupia myönnettiin enemmän Intian kansalaisille, mutta heidän määränsä laski voimakkaasti vuonna 2020, mahdollisesti COVID-19-pandemian seurauksena, kun taas venäläisten määrä pysyi jotakuinkin samana. Tarkasteltaessa vuosia 2019, 2020 ja 2021 kokonaisuutena, venäläiset nousevat suuremmaksi kansallisuudeksi. Lähde: Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2021.

¹⁷ Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset perhesiteen perusteella 2019–2021.

¹⁸ Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset työn perusteella 2019–2021.

¹⁹ Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset opiskelun perusteella 2019–2021.

²⁰ Vuonna 2019 opiskeluperusteisia oleskelulupia myönnettiin enemmän Kiinasta ja Hongkongista saapuville naisille, mutta heidän määränsä laski voimakkaasti vuonna 2020, mahdollisesti COVID-19-pandemian seurauksena, kun taas venäläisten opiskelijoiden määrä pysyi jotakuinkin samana. Tämän seurauksena tarkasteltaessa vuosia 2019, 2020 ja 2021, venäläiset nousevat suuremmaksi kansallisuudeksi. Lähde: Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2021.

Kansainvälisen suojelun perusteella naisille myönnettiin 2 478 oleskelulupaa vuosina 2019–2021. Kansainvälistä suojelua Suomesta saaneet olivat useammin miehiä; samalla ajanjaksolla miehille myönnettiin 3 718 kansainväliseen suojeluun perustuvaa oleskelulupaa.²¹

Lisäksi pieni määrä ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin muista syistä, jotka eivät mahdu yllä mainittuihin kategorioihin: naisille 1 222 kappaletta ja miehille 781 kappaletta.²² Muut syyt sisältävät esimerkiksi yksilöllisestä inhimillisestä syystä myönnettyt oleskeluluvat, au pairin oleskeluluvat ja suomalaisen syntyperän perusteella myönnettyt oleskeluluvat.

Myönnettyjen ensimmäisten oleskelulupien määrässä oli vuonna 2020 nähtävissä pientä laskua kaikissa oleskelulupakategorioiden vuoteen 2019 verrattuna. Pudotus oli seurausta pääosin koronaviruspandemiasta. Yleiskuvaa katsottaessa voidaan kuitenkin todeta, ettei pandemia vaikuttanut valtavasti maahanmuuton kokonaisuuteen Suomessa: oleskelulupatilastojen perusteella kolmansien maiden kansalaisille myönnettyjen ensimmäisten oleskelulupien määrä laski vuosien 2019 ja 2020 välillä noin viidellä tuhannella 29 000:sta 24 000:een.²³ Vuonna 2021 ensimmäisiä oleskelulupia myönnettiin kolmansien maiden kansalaisille jo enemmän kuin ennen pandemiaa (30 735 myönnettyä oleskelulupaa).²⁴ Sen sijaan tarkasteltaessa myönnettyjä oleskelulupia kansalaisuuksittain havaitaan suurempia muutoksia vuosien 2019 ja 2020 välillä. Siinä missä venäläisille ja ukrainalaisille myönnettyjen oleskelulupien määrä pysyi lähes entisellään, erityisesti Intiasta Suomeen suuntautuva maahanmuutto väheni merkittävästi vuonna 2020. Naisten kohdalla tämä näkyi erityisesti perhesiteen perusteella Suomeen saapuneiden intialaisten naisten määrän merkittävänä laskuna vuonna 2020. Myös Kiinasta Suomeen suuntautuvassa maahanmuutossa oli laskua, mikä näkyi vuonna 2020 erityisesti opiskelun perusteella Suomeen saapuneiden kiinalaisten naisten kohdalla.²⁵

1.2. Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen mahdollisuudet ja haasteet Suomessa

HYVÄ KOULUTUSASTE LISÄÄ MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN NAISTEN KOTOUTUMISMAHDOLLISUUKSIA

Suomessa asuvista maahanmuuttajataustaisista naisista verrattain suuri osuus on suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Ulkomaalaistaustaisen väestön koulutusrakenteesta ei ole saatavilla aukotonta tietoa, sillä koulutus rakenne eroaa rekisteri- ja haastattelupohjaisissa tilastoissa. Rekisteripohjaiset tiedot ulkomaalaistaustaisen väestön koulutusasteesta aliarvioivat maahan muuttaneiden koulutusastetta, sillä tutkintorekisteri, johon väestön koulutustiedot yleensä perustuvat, sisältää vain Suomessa suoritettut tai tunnustetut tutkinnot. Rekisterilähteitä tarkastelemalla saadaan kuitenkin suuntaa-antava arvio maahanmuuttajataustaisten naisten koulutusasteesta, erityisesti saman taustamaaryhmän miehiin verrattuna. Esimerkiksi Eurostatin vuoden 2020 tilastojen mukaan Suomessa asuvista kolmansien maiden kansalaisista naisista 28 prosenttia on suorittanut kolmannen asteen tutkinnon, miehistä 29 prosenttia.²⁶ Kotoutumisen indikaattorit-tietokannasta löytyvän, vuodelta 2019 peräisin olevan rekisterilähteisiin perustuvan tiedon mukaan syntyperältään kolmansista maista kotoisin olevat naiset ovat suorittaneet korkea-asteen tutkinnon saman maaryhmän miehiä yleisimmin kaikissa taustamaaryhmissä Afrikkaa lukuun ottamatta.²⁷ Voidaan siis todeta, että rekisterilähteiden mukaan maahanmuuttajataustaiset naiset ovat korkeasti koulutettuja suunnilleen yhtä usein kuin maahanmuuttajataustaiset miehetkin.

²¹ Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu myönteiset päätökset turvapaikkahakemuksiin 2019–2021 (turvapaikka, toissijainen suojelu).

²² Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*. Haettu ensimmäiset oleskelulupapäätökset 2019–2021 kategoriassa ”muut” sekä turvapaikkahakemuksiin tehdyt päätökset päätöstyyppinä ”muut”.

²³ EMN Suomi (2020), *Maahanmuuton tunnusluvut 2019* ja EMN Suomi (2021), *Maahanmuuton tunnusluvut 2020*. Molemmilta vuosilta laskettu kokonaisluvut sivun 4 kokonaiskuvasta huomioiden kategoriat ”perhe”, ”työ”, ”kansainvälinen suojelu”, ”opiskelu”, ”kiintiöpakolaiset” ja ”muut”.

²⁴ EMN Suomi (2022), *Maahanmuuton tunnusluvut 2021*.

²⁵ Eurostat, First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas], 2019–2020.

²⁶ Eurostatin tilastossa ei ole määritelmää ”taustamaa”, vaan ”kansalaisuus”, jolloin pidempään maassa olleet

²⁷ Kotoutumisen indikaattorit-tietokannassa käytetty syntyperä ja taustamaa -luokitus perustuu Tilastokeskuksen syntyperäluokitukseen, jossa syntyperä määräytyy henkilön vanhempien syntymävaltiotiedon perusteella. Ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Tilastossa käytetty määritelmä on ”ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset”, eli mukaan on laskettu ensimmäisen polven maahanmuuttajat. Lähde: Kotoutumisen indikaattorit-tietokanta: B. Koulutus ja osaaminen. Taulukko: 11dw -- Korkein suoritettu tutkinto (Rek), 1995–2019.

Ulkomaalaistaustaisen väestön koulutusrakennetta on selvitetty lisäksi kyselytutkimuksilla, viimeksi vuosina 2018–2019 toteutetussa FinMonik-tutkimuksessa.²⁸ Kyselytutkimusten perusteella Suomen ulkomaalaistaustainen väestö on korkeammin koulutettu kuin rekisteripohjaiset tilastot antavat ymmärtää. FinMonikin tulosten mukaan syntyperältään kolmansista maista kotoisin olevista naisista korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut jopa 48 prosenttia. Kolmansista maista tulleiden miesten joukossa korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli kuitenkin vielä suurempi osuus, 52 prosenttia.²⁹ Lukemat ovat korkeita ja niiden perusteella kolmansista maista Suomeen muuttaneet olisivat suomalaistaustaisia korkeammin koulutettuja: vuoden 2019 tietojen mukaan suomalaistaustaisista naisista 45 prosentilla on korkeakoulututkinto ja miehistä 30 prosentilla.³⁰ FinMonik-tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että kysymyksen ymmärtämisessä on todennäköisesti ollut ongelmia useiden vastaajien kohdalla, ja tulokset luultavasti yliarvioivat koulutusastetta josain määrin.³¹ Riippumatta siitä, mitä lähdeaineistoa käytetään, voidaan kuitenkin todeta, että **maahanmuuttajataustaisista naisista merkittävä osuus on korkeasti koulutettuja**. Lisäksi, lähdeaineistosta riippuen maahanmuuttajataustaiset naiset ovat joko saman maaryhmän miehiä useammin korkeasti koulutettuja, tai eivät ainakaan merkittävästi harvemmin.

Toisaalta, vaikka maahanmuuttajataustaisten naisten joukossa on paljon korkeakoulutettuja, **joukkoon mahtuu myös paljon heikon koulutuksen varassa olevia**. Rekisteripohjaisten Eurostat-tilastojen perusteella vuonna 2019 vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oli 38 prosenttia Suomessa asuvista 18–74-vuotiaista kolmansien maiden kansalaisista naisista. Miehillä vastaava osuus oli 41 prosenttia.³² Finmonik-kyselytutkimuksen tulosten perusteella syntyperältään kolmansista maista kotoisin olevista naisista perusasteen varassa oli 21 prosenttia, kun taas miehillä vastaava osuus oli 20 prosenttia.³³ Tässäkin havaitaan, että kyselytutkimuksiin pohjautuvat tiedot antavat rekisterilähteitä positiivisemmän kuvan maahanmuuttajaväestön koulutusrakenteesta. Joka tapauksessa, heikon koulutustason omaavia on maahanmuuttajataustaisissa naisissa selkeästi enemmän kuin suomalaistaustaisissa naisissa tai miehissä (10 prosenttia ja 16 prosenttia vuonna 2019).³⁴ Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että vaikka kolmansista maista kotoisiin oleviin naisiin lukeutuu paljon heikon koulutuksen varassa olevia, heidän koulutusasteensa ei näytä olevan ainakaan merkittävästi saman maaryhmän miehiä heikompi, tai on jopa sitä parempi. Heikon koulutustason ei siten pitäisi olla maahanmuuttajataustaisille naisille erityinen haittatekijä tai este, joka aiheuttaa risteävää eriarvoisuutta saman taustamaaryhmän miehiin verrattuna. Päinvastoin, **verrattain hyvä koulutus voidaan naisten kohdalla nähdä pikemminkin kotoutumismahdollisuutena**. Verrattain korkeasta koulutusasteesta huolimatta maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste on huomattavasti maahanmuuttaneita miehiä heikompi. Lisäksi, maahanmuuttajataustaisilla naisilla korkeampi koulutusaste ei juuri paranna työllisyyttä, kun taas sekä suomalaistaustaisilla miehillä ja naisilla että maahanmuuttajamiehillä työllisyysaste nousee lineaarisesti koulutusasteen mukana.³⁵ Maahanmuuttajataustaisilla naisilla voidaan todeta olevan heidän **koulutusasteensa huomioiden kotoutumis- ja työllistymispotentiaalia, joka jää osittain hyödyntämättä**.

LAAJA KIELITAITO TARJOAA MAHDOLLISUUKSIA

Asuinmaan kielen hallitseminen on olennaista yhteiskunnallisen osallisuuden ja työllistymisen kannalta. Koko ulkomaalaisväestön osalta todetaan usein, että ulkomaalaistaustaisilla naisilla on keskimäärin ulkomaalaistaustaisia miehiä parempi suomen tai ruotsin kielen taito. Tämä käy esille esimerkiksi vuosina 2018–2019 toteutetusta FinMonik-tutkimuksesta.³⁶ Tilanne muuttuu kuitenkin jonkin verran, kun FinMonik-tutkimuksen aineistosta suodatetaan pois EU-kansalaiset ja tarkastellaan vain tämän EMN-tutkimuksen kohteena olevia

²⁸ Kuusio, H. et al. (2020), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019*.

²⁹ FinMonik-tutkimuksessa käytetään Tilastokeskuksen syntyperä ja taustamaa -luokitusta, kts. alaviite 27. Mukaan FinMonik-tutkimukseen on poimittu ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset. Tätä kysymystä varten FinMonik-tutkimuksen tiedoista on poimittu kolmansien maiden kansalaiset suodattamalla EU:n, EEA:n ja Iso-Britannian kansalaiset pois. Lähde: Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (1.11.2021).

³⁰ Mukaan on laskettu suomalaistaustaiset ja Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset. Lähde: Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: B. Koulutus ja osaaminen. Taulukko: 11dw -- Korkein suoritettu tutkinto (Rek), 1995–2019.

³¹ Larja, L. (2020a), s. 43.

³² Eurostat-määritelmä: Less than primary, primary and lower secondary education (levels 0–2). Lähde: Eurostat, Population by educational attainment level, sex, age and citizenship (%) [edat_lfs_9911], 2019.

³³ Tätä kysymystä varten FinMonik-tutkimuksen tiedoista on poimittu kolmansien maiden kansalaiset suodattamalla EU:n, EEA:n ja Iso-Britannian kansalaiset pois. Lähde: Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (1.11.2021).

³⁴ Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: B. Koulutus ja osaaminen. Taulukko: 11dw -- Korkein suoritettu tutkinto (Rek), 1995–2019.

³⁵ Larja, L. (2020b), *Maahanmuuttajanaisten työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella*. Teoksessa Kazi, V. et. al., *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019*, s. 30.

³⁶ Larja, L. (2020a), s. 45.

kolmansista maista kotoisin olevia maahanmuuttajia. Syntyperältään kolmansista maista kotoisin olevista naisista **suomea tai ruotsia raportoi osaavansa keskitasoisesti tai erinomaisesti 57 prosenttia**, kun miesten kohdalla luku oli korkeampi 63 prosenttia.³⁷ Joka tapauksessa on havaittu, että suomen tai ruotsin kielen taidon puute estää yleisemmin juuri naisia työllistymästä, vaikka tarkasteltaisiin kaikkia ulkomaalaistaustaisia yhtenä ryhmänä, jolloin naisten kielitaito on keskimäärin miehiä parempi. Syitä tähän ovat muun muassa sukupuolen mukaan segregoituneet työmarkkinat sekä ala- ja tehtäväkohtaiset erot kielitaitovaatimuksissa. Naiset työskentelevät yleisemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla, asiakaspalvelutehtävissä tai opettajina. Näissä ammateissa kielitaidolla on keskeinen merkitys. Miehiä työllistävät naisia useammin esimerkiksi rakennus- ja kuljetusalat, jolloin työkielenä voi olla muukin kuin suomen kieli.³⁸

Suomen ja ruotsin kielen taidossa mahdollisesti olevista puutteista huolimatta **maahan muuttaneilla naisilla on huomattavan laaja kielitaito**. Monet ulkomaalaistaustaiset osaavat oman äidinkielen lisäksi lukuisia muita kieliä muun muassa monipaikkaisen kotipaikkahistorian ja perhesuhteiden ansiosta. FinMonik-tutkimuksen tulosten perusteella noin puolet 18–64-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista naisista ja miehistä osaa sujuvasti vähintään kolmea kieltä, miehet hieman yleisemmin kuin naiset. Jälleen suodatettaessa FinMonik-tutkimuksen aineistosta pois EU-kansalaiset ja tarkasteltaessa vain kolmansien maiden kansalaisia, tilanne muuttuu jonkin verran: kolmansien maiden kansalaisista naisista 32 prosenttia ilmoitti puhuvansa sujuvasti useampaa kuin kolmea kieltä, miehistä selvästi useampi (44 prosenttia).³⁹ Myös maahanmuuttajataustaisten naisten kielitaito on kuitenkin laaja verrattuna Suomen väestöön keskimäärin. Tilastokeskuksen aikuiskoulutustutkimuksen mukaan koko Suomen väestön osalta kolmea kieltä osasi vain neljännes väestöstä, kun mukaan luetaan myös vain vähän (muutamia sanoja) kieltä osaavat.⁴⁰ Maahanmuuttajataustaisten naisten kielitaito sisältää osittain vielä hyödyntämätöntä työllistymis- ja kotoutumispotentiaalia. Mikäli heidän kielitaitoaan osattaisiin paremmin hyödyntää suomalaisessa työelämässä, hyödyttäisi se niin itse maahanmuuttajataustaisia naisia ja heidän perheitään kuin suomalaista yhteiskuntaakin. Tutkimusten perusteella ulkomaalaistaustaiselle väestölle asetetut kielitaitovaatimukset koetaan usein kohtuuttomaksi ja hyvää tai täydellistä suomen kielen taitoa vaaditaan silloinkin, kun se työtehtävien kannalta ei olisi välttämätöntä. Lisäksi monipuolisesta kielitaidosta ja useistakin korkeakoulututkinnoista huolimatta heikompi suomen kielen taito voidaan nähdä kynnyskysymykseksi, joka estää työllistymisen.⁴¹

HEIKKO TYÖMARKKINA-ASEMA ON SUURIN MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOTOUTUMISEN ESTE

Merkittävä osa maahanmuuttajataustaisista naisista Suomessa on työelämän ulkopuolella. Myös työllisyysasteissa on eroja tilastointitavasta riippuen. Kyselytutkimuksena tehtävä, Eurostat-määritelmiin perustuva työvoimatutkimus ja kansallinen, rekisteripohjainen työssäkäyntitilasto antavat hieman toisistaan poikkeavat luvut maahanmuuttajataustaisen väestön työllisyysasteelle. Molempien lähteiden perusteella on kuitenkin selvää, että maahanmuuttajataustaisten naisten työmarkkina-asema Suomessa on heikko.

Yleensä maahanmuuttajataustaisen väestön työllisyysastetta tarkasteltaessa Suomessa katsotaan maahanmuuttajataustaista väestöä kokonaisuutena, johon sisältyvät kaikki ulkomaalaistaustaiset, mukaan luettuna EU-kansalaiset. Myös näissä tarkasteluissa maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste jää merkittävästi suomalaistaustaisten naisten työllisyysasteesta – monien lähteiden mukaan noin 15 prosenttia.⁴² Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat nimenomaisesti kolmansista maista Suomeen muuttaneet naiset. Heidän työmarkkina-asemastaan maalautuu entistäkin synkempi kuva: Eurostatin työvoimatilastojen perusteella **vuonna 2020 kolmansien maiden kansalaisten naisten työllisyysaste Suomessa oli vain 41 prosenttia**, verrattuna suomalaisnaisten 72 prosenttiin.⁴³ FinMonik-tutkimuksen perusteella eri tausta-

³⁷ Tätä kysymystä varten FinMonik-tutkimuksen tiedoista on poimittu kolmansien maiden kansalaiset suodattamalla EU:n, EEA:n ja Iso-Britannian kansalaiset pois. Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (1.11.2021).

³⁸ Larja, L. (2020b), s. 30.

³⁹ Tätä kysymystä varten FinMonik-tutkimuksen tiedoista on poimittu kolmansien maiden kansalaiset suodattamalla EU:n, EEA:n ja Iso-Britannian kansalaiset pois. Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (1.11.2021).

⁴⁰ Larja, L. (2020a), s. 48.

⁴¹ Shemeikka, R. et al. (2021), *Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut*, s. 131–133.

⁴² Esim. Larja, L. (2020a) ja Alitolppa-Niitamo, A. (2021), *Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen*.

⁴³ Huom. luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä Eurostatin työvoimatilastoissa ei ole määritelmää ”taustamaa”, vaan ”kansalaisuus”, jolloin pidempään maassa olleet maahanmuuttajataustaiset, mutta kansalaisuuden jo saaneet henkilöt rajautuvat ulos tilastoista. Tilasto on kuitenkin kiinnostava, sillä ”kolmansien maiden kansalaisilla” naisilla työllisyysaste on huomattavasti matalampi kuin kansalaisuudeltaan ”ulkomaalaisilla” naisilla, joiden työllisyysaste oli saman tilaston mukaan 53 prosenttia vuonna 2020. Lähde: Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [lfsa_organ], 2020. Haettu ikäryhmä 15–64-vuotiaat.

maaryhmistä harvimminkin työelämässä olivat Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta kotoisin olevat naiset.⁴⁴ Lisäksi, maahanmuuttajataustaisilla naisilla **työllisyysasteen kehitys on erityisen hidasta**. Maahanmuuttajien työllisyysaste kohenee yleensä maassaolokeluaajan kasvaessa, ja miehillä kehitys onkin suhteellisen nopeaa heidän työllisyysasteensa vakiintuessa noin kolmen maassaolovuoden kohdalla. Naiset kuitenkin saavuttavat maahanmuuttajataustaisten miesten työmarkkina-aseman vasta yli 15 vuoden maassa oleskelun jälkeen, eivätkä silloinkaan suomalaistaustaisten naisten työllisyysastetta.⁴⁵

Naisten **heikkoa työllisyysastetta selittävät muun muassa maahanmuuton syyt, kulttuuriset tekijät ja sukupuolittuneet työmarkkinat**. Edellä on todettu, että naiset muuttavat maahan yleisimmin perhesyistä, kun taas miehet saapuvat Suomeen useimmiten työn vuoksi. Erot maahantulon syissä näkyvät eroina miesten ja naisten työllisyydessä. Myös kulttuuriset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten naisten työmarkkina-aseman kehitykseen. Suomessa naisten ja äitien työssäkäyntiä on totuttu pitämään itsestäänselvyytenä, mitä se ei monissakaan muissa taustamaaryhmissä ole. Suomalaistaustaisilla naisilla äitiys lisää työllisyyttä, kun taas maahanmuuttajataustaisilla naisilla tilanne on päinvastainen.⁴⁶ Selityksiä tähän on etsitty muun muassa passivoivasta työttömyysturvasta ja kotihoidontuesta.⁴⁷ Monelle heikossa työmarkkina-asemassa olevalle ulkomaalaistaustaiselle äidille **työllistyminen ei välttämättä ole rationaalinen vaihtoehto**. Tarjolla olevat työmahdollisuudet ovat usein raskaita, epäsäännöllisiin aikoihin tehtäviä töitä eikä työllistyminen myöskään välttämättä ole taloudellisesti kannattavaa, sillä kotihoidontuki aiheuttaa kannustinloukun erityisesti pienituloisille, joihin moni maahanmuuttajataustaista äideistä lukeutuu.⁴⁸

Myös työmarkkinoiden sukupuolittuneisuus on merkittävä tekijä maahanmuuttajataustaisten naisten heikossa työllistymisessä. Heikko suomen tai ruotsin kielen taito estää useammin juuri naisia työllistymästä, sillä **naiset työllistyvät useammin aloille, joilla kielitaidolla on keskeinen merkitys**. Lisäksi naisia työllistävät sosiaali- ja terveydenhuoltoala sekä opetusala ovat tarkasti säänneltyjä aloja, joille työllistyminen edellyttää tiettyä koulutusta tai tutkintoa eikä ulkomailla hankittu pätevyys yleensä riitä. Myös Suomen kotoutumispolitiikassa on kehitettävää, jotta maahan muuttaneet naiset ohjautuisivat tehokkaammin kohti työmarkkinoita. Monet maahan muuttaneet naiset eivät esimerkiksi perhesyistä johtuen suuntaa välittömästi työmarkkinoille. Suomen ”kahden polun järjestelmän”,⁴⁹ jossa työvoiman ulkopuolella olevat maahan muuttaneet ohjautuvat asuinkuntansa kotoutumispalveluihin TE-toimiston työllisyyspalveluiden sijasta, on nähty heikentävän erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä.⁵⁰

Maahanmuuttajataustaisten naisten heikko työllistyminen on ongelma naisille itselleen. Työllisyys on tärkeä yksilön hyvinvointia turvaava tekijä: työ tukee yksilön omaa identiteettiä, rytmittää päivää, ja luo sosiaalisia suhteita.⁵¹ Lisäksi maahanmuuttajataustaisten naisten heikko työllisyys vaikuttaa heidän perheisiinsä. Maahan muuttaneiden naisten heikko työllistyminen näkyy maahanmuuttajaperheiden köyhyytenä. Suomi on kahden elättäjän malliin perustuva pohjoismainen yhteiskunta, jossa perheen toisen aikuisen jääminen kotiin vaikuttaa merkittävästi perheen käytettävissä oleviin tuloihin.⁵² Maahanmuuttajanaisten heikolla työllistymisellä on vaikutuksia myös seuraavaan sukupolveen. Maahanmuuttajataustaisten äitien heikon työmarkkina-aseman nähdään vaikuttavan negatiivisesti heidän lastensa koulumenestykseen sekä kotoutumiseen.⁵³ Lopulta, maahanmuuttajataustaisten naisten heikko työllistyminen on ongelma myös suomalaiselle yhteiskunnalle: kestävyysvajeen kanssa painivalle suomalaiselle yhteiskunnalle maahanmuuttajanaisten työllisyysasteen nostaminen olisi erittäin tärkeää.⁵⁴

⁴⁴ Martelin, T. et al. (2020), 4.2. Työ ja työllistymisen esteet. Teoksessa Nieminen T. et. al., *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*.

⁴⁵ Larja, L. (2020b), s. 32.

⁴⁶ Vuonna 2014 suomalaistaustaisten naisten kohdalla alle 18-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli korkeampi (78 %) kuin lapsettomiin naisten (71 %) ikäryhmässä 20–64 vuotta. Ulkomaalaistaustaisten naisten kohdalla puolestaan alle 18-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli matalampi (49 %) kuin lapsettomiin naisten (63 %). Lähde: Sutela, H. (2016), *Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomiota*.

⁴⁷ Mm. Kurronen, S. (2021), *Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen*.

⁴⁸ Larja, L. (2020b), s. 37.

⁴⁹ Kahden polun järjestelmällä tarkoitetaan sitä, että välittömästi työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ohjautuvat TE-toimiston työllisyyspalveluiden kotoutumisasiakkaisiksi, kun taas työvoiman ulkopuolella olevat ohjautuvat asuinkuntansa kotoutumispalveluihin.

⁵⁰ OECD (2018).

⁵¹ Yijälä, A. & Luoma, T. (2018), *”En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse”*: Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnannon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen.

⁵² Kurronen, S. (2021).

⁵³ OECD (2018), p. 169–170.

⁵⁴ Larja, L. (2020b), s. 28.

SOSIAALISTEN VERKOSTOJEN PUUTE HANKALOITTAÄ KOTOUTUMISTA

Maahanmuuttajataustaisilla naisilla on usein heikot sosiaaliset verkostot, etenkin ns. ”silloittavat sosiaaliset verkostot” (”bridging social capital”) erilaisiin ja eri elämäntilanteissa oleviin ihmisiin.⁵⁵ Kuten edellä on todettu, maahanmuuttajataustaisten naisten työmarkkina-asema on heikko. Työpaikka on tärkeä paikka sosiaalisten suhteiden muodostamiselle ja siten **heikko työelämäintegraatio heijastuu myös sosiaalisiin verkostoihin**. Maahanmuuttajataustaisten naisten sosiaalisten verkostojen luomisen mahdollisuuksiin vaikuttaa myös heidän maahantulonsa syy. Naiset muuttavat Suomeen useimmiten perhesyistä eli seuraavat puolisoaan uuteen asuinmaahan. Tämän lisäksi maahanmuuttajataustaiset naiset perheellistyvät varhain.⁵⁶ Varhainen perheellistyminen voi tarkoittaa eliniirin kaventumista lastenhoidon vuoksi, sillä pieniä lapsia kotona hoitavien äitien on todennäköisesti entistä vaikeampi integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan ja saada kontakteja, joissa pääsisi kehittämään suomen tai ruotsin kielen taitoa. Maahanmuuttajataustaisten naisten heikot sosiaaliset verkostot voivat olla ongelma heille itselleen yksinäisyyden muodossa. Toisaalta maahanmuuttajanaisilla voi olla verkostoja esimerkiksi omissa yhteisöissään ja muihin samankaltaisiin ihmisiin, kuten vaikkapa toisiin kotona oleviin naisiin. Silti nimenomaan ”silloittavat sosiaaliset verkostot” erilaisiin ja eri elämäntilanteissa oleviin ihmisiin voivat olla vähäisiä, mikä voi vaikeuttaa kotoutumista.⁵⁷ Erityisesti äitien ollessa kyseessä tällä on vaikutuksia koko perheen hyvinvoinnille ja lasten kotoutumiselle, koulumenestykselle ja muulle pärjäämiselle. Lisäksi heikot sosiaaliset verkostot erilaisiin ihmisiin vähentävät entisestään maahanmuuttajataustaisten naisten mahdollisuuksia työllistyä, sillä sosiaaliset kontaktit ovat merkittävä resurssi työmarkkinoilla pärjäämisessä. Vaikuttaessaan työllistymiseen kerrannaisvaikutukset näkyvät kaikilla tasoilla: naisten itsensä lisäksi heidän perheensä ja yhteiskunnan tasolla, kuten yllä on todettu työmarkkina-aseman osalta.

1.3. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen julkisessa keskustelussa

Maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumista koskeva keskustelu tuntuu keskittyvän siinä ilmeneviin haasteisiin. Keskustelua naisten kotoutumismahdollisuuksista tai -potentiaalista ei juuri käydä.

Heikko työllistyminen on naisten kotoutumista koskevassa keskustelussa useimmin esille nou-seva aihe. Aihe on näkynyt viime vuosina vahvasti niin mediassa kuin politiikan tasollakin. Maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on Suomessa matala, erityisesti verrattuna suomalaisnaisten korkeaan työllisyysasteeseen, mutta myös verrattuna tiettyihin verrokkimaihin, joissa maahanmuuttajanaiset työllistyvät paremmin. OECD nosti vuonna 2018 julkaisemassaan raportissa esille maahanmuuttajataustaisten naisten heikon kotoutumisen Suomessa, johon yhtenä osatekijänä pidettiin kotihoidontukea. Raportin mukaan kotihoidontuki kannustaa maahanmuuttajanaisia olemaan kotona eikä hakeutumaan koulutukseen tai työelämään. Kritiikkiä järjestöltä sai myös Suomen kotoutumispalvelujen organisointi, jonka heikkoudeksi nähtiin se, etteivät ne ohjaa naisia järjestelmällisesti työvoimapalvelujen asiakkaisiksi.⁵⁸ Raportista uutisoitiin valtakunnan mediassa ja se nostettiin esille myös poliittisessa päätöksenteossa.⁵⁹ Aiheen käsittely julkisessa keskustelussa on jatkunut sittemmin. Esimerkiksi Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) julkaisi helmikuussa 2021 arvion, jonka mukaan maahanmuuttajanaisten heikko työllisyysaste heikentää heidän integroitumistaan yhteiskuntaan, rapauttaa julkisen talouden kantokykyä ja heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen. Syyksi huonoon työllistymiseen nähtiin passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki.⁶⁰ Myös EVA-arviosta uutisoitiin mediassa.⁶¹ Asiasta käydään keskustelua myös poliittisella tasolla ja aiheeseen pyritään löytämään ratkaisuja, kuten jäljempänä olevista osioista ilmenee.

⁵⁵ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021) ja sähköposti (15.12.2021).

⁵⁶ Larja, L. & Sutela, H. (2015), Työllisyys. Teoksessa Nieminen T. et. al., *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, s. 73.

⁵⁷ Kotoutumisen osaamiskeskus, sähköposti (15.12.2021).

⁵⁸ OECD (2018).

⁵⁹ Helsingin Sanomat 5.9.2018, *OECD kannustaa Suomea parantamaan maahanmuuttajanaisten kotoutumista - kotihoidontuki yksi merkittävä este*.

⁶⁰ Kurronen, S. (2021).

⁶¹ Helsingin Sanomat (9.2.2021a), *Maahanmuuttajanaiset työllistyvät Suomessa muita Pohjoismaita heikommin - Evan arvion mukaan syyt ovat ”passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki”*; Helsingin Sanomat (9.2.2021b), *Eva: Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys periytyy heidän lapsilleen*.

2. Maahanmuuttajanaiset suomalaisessa kotoutumispolitiikassa

2.1. Kotoutumistoimien järjestäminen yleisesti

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä vastaa Suomessa **työ- ja elinkeinoministeriö** (TEM).

Kotoutumista edistävä toiminta pohjautuu vuonna 2011 voimaan tulleeseen lakiin kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 (ns. kotoutumislaki).⁶² Kotoutumislaki koskee kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöihin, joiden EU-oleskeluoikeus on rekisteröity tai joille on myönnetty EU-kansalaisen perheenjäsen oleskelukortti. Siten kotoutumislakia sovelletaan niin kolmansien maiden kansalaisiin kuin EU-kansalaisiin. Kotoutumislakia sovelletaan henkilöön riippumatta siitä, millä perusteella hän on muuttanut Suomeen.

Kotoutumislaissa säädetään valtakunnallisen kotouttamistyön linjaamisesta. **Valtioneuvosto** laatii kotouttamisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan. Ohjelma sisältää tavoitteet valtakunnalliselle kotouttamisen kehittämiselle. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa ohjelman valmistelusta.⁶³

Paikallistasolla kotoutumisen edistämisestä ovat vastuussa **kunnat** ja **työ- ja elinkeinotoimistot** (TE-toimisto). Kotoutumista edistävä toiminta käynnistyy alkukartoituksella, jossa selvitetään maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden tarpeet.⁶⁴ TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi ja kunta järjestää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti. TE-toimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan.⁶⁵ Alkukartoituksen perusteella maahanmuuttajalle laaditaan yksilöllinen kotoutumissuunnitelma. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, mikäli hän on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi tai saa muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Lain mukaan kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.⁶⁶ Käytännössä kotoutumissuunnitelmia laaditaan pääsääntöisesti vain työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Sen sijaan kunnan asiakkaana oleville kotoutujille, jotka eivät välittömästi ole pyrkimässä työmarkkinoille, kotoutumissuunnitelmia ei laadita systemaattisesti, eikä myöskään soveltuvia palveluja ole tarjolla kattavasti.⁶⁷ Kotoutumissuunnitelman laatineen kunnan tai TE-toimiston on aktiivisesti tarjottava maahanmuuttajalle tämän kotoutumissuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä ja palveluja käytettäviksi osoitettujen määrärahojen rajoissa.⁶⁸

2.2. Sukupuolinäkökulman huomioiminen suomalaisessa kotoutumispolitiikassa

Naisten kotoutuminen on yksi kotoutumispolitiikan prioriteeteista Suomessa. Kotoutumista edistävä toiminta pohjautuu vuonna 2011 voimaan tulleeseen kotoutumislakiin. Kotoutumislain esitöissä on arvioitu lain yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutuksia todeten, että esitetyllä lailla halutaan puuttua maahanmuuttajanaisten kotoutumisen haasteisiin, joista mainitaan muun muassa kulttuureihin liittyvät kotiolosuhteet ja perhemallit sekä korkea työttömyysaste.⁶⁹ Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen haasteet eivät kuitenkaan

⁶² Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 (Kotoutumislaki). Huom. tätä kirjoitettaessa kotoutumislakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Kotoutumislain kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 7.10.2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp).

⁶³ Kotoutumislaki, 34 §.

⁶⁴ Kotoutumislaki, 9 §.

⁶⁵ Kotoutumislaki, 10 §.

⁶⁶ Kotoutumislaki, 12 §.

⁶⁷ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu 21.6.2021.

⁶⁸ Kotoutumislaki, 17 §.

⁶⁹ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 185/2010 vp.).

ole helpottaneet kuluneiden kymmenen vuoden aikana, vaan naisten kotoutuminen on edelleen poliittinen prioriteetti Suomessa.

Erityisesti naisten kohtaamiin kotoutumisen haasteisiin pyritään vastaamaan **kaksoisstrategialla, jossa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu kotoutumispolitiikkaan ja sitä täydennetään erityisillä sukupuolikohtaisilla ohjelmilla**. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen koskee kaikkea suomalaista viranomaistoimintaa mukaan lukien kotoutumispolitiikka. Lähtökohta kaikessa viranomaistoiminnassa on, että viranomaisten on toiminnallaan edistettävä tasa-arvoa. Kaikelle uudelle lainsäädännölle tehdään sukupuolivaikutusten arviointi. Suomi on myös mukana useissa kansainvälisissä sopimuksissa, joissa sukupuolten tasa-arvo ja valtavirtaistaminen ovat keskeisiä toimintamalleja.⁷⁰ Kohdennettuja ohjelmia on vähemmän ja ne koskevat vain tiettyjä erityiskysymyksiä.⁷¹

Vuonna 2020 julkaistiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023.⁷² Tasa-arvo-ohjelma kokoaa yhteen pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteena on nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Tasa-arvo-ohjelma on osa hallitusohjelman toimeenpanoa. Ohjelmaan on koottu eri ministeriöiden vastuulla olevat toimenpiteet. Maahanmuuttajanaiset ovat hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa erityisenä kohtanaan. Nimenomaisesti maahanmuuttajataustaisten naisten osalta todetaan, että heidän mahdollisuutensa osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen tulee varmistaa.

2.3. Maahanmuuttajanaisten työelämäintegraatio kotoutumispolitiikan keskiössä

Maahanmuuttajanaisten heikko työmarkkina-asema on merkittävin haaste heidän kotoutumiselleen ja ongelma myös kestävyysvajeen kanssa painivalle suomalaiselle yhteiskunnalle. Kotoutumispolitiikassa maahanmuuttajanaiset onkin huomioitu omana erityisryhmänään erityisesti työllistymisen edistämiseen liittyen.

EDUSKUNNAN TARKASTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ KOTOUTTAMISEN TOIMIVUUDESTA 2019

Eduskunnan tarkastusvaliokunta käynnisti vuonna 2017 tutkimushankkeen, jonka tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajien kotoutumistoimenpiteiden toimivuutta. Kotoutumistoimenpiteitä arvioitiin erityisesti työllistymisen edistämisen näkökulmasta. Tutkimushankkeen raporttien perusteella eduskunnan tarkastusvaliokunta antoi mietintönsä, jossa se edellytti 11 päätösehdotuksella muutoksia kotouttamispolitiikkaan.⁷³ Maahanmuuttajanaisten osalta mietinnössä todetaan, että **heidän työllistymistään on syytä edistää ja keinot tähän tulee löytää viipymättä**. Mietinnössä todetaan, että naiset tulee asettaa kotoutumispalvelujen erityiseksi kohderyhmäksi, jolloin kotoutumispalvelut kohdistuvat heihin merkittävästi nykyistä paremmin. Mietinnön mukaan maahanmuuttajanaisten kouluttautumista ja työelämään osallistumista mahdollistaa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen. Lisäksi sosiaaliturva tulee mitoittaa työntekoon kannustavaksi myös maahanmuuttajataustaisten naisten kannalta.

Yksi eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön edellytyksistä oli hallituksen laatima kokonaisvaltainen toimenpideohjelma kotouttamisen uudistamistarpeista, joka määrättiin annettavaksi selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

⁷⁰ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

⁷¹ Sosiaali- ja terveysministeriö, haastattelu (15.9.2021).

⁷² Sosiaali- ja terveysministeriö (2020), *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi – Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023*.

⁷³ Eduskunnan tarkastusvaliokunta (2019), *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö kotouttamisen toimivuudesta*.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEN UUDISTAMISTARPEISTA (KORVAA VALTION KOTOUTTAMISOHJELMAN 2020-2023)

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön edellyttämän toimenpideohjelman laatiminen kirjattiin myös pääministeri Marinin hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmaan kirjattiin lisäksi, että kyseinen kokonaisvaltainen toimenpideohjelma kotouttamisen uudistamistarpeista laaditaan edellä mainitun Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön pohjalta. Laki kotoutumisen edistämisestä puolestaan edellyttää, että valtioneuvosto laatii kotouttamisen tavoitteet sisältävän valtion kotouttamisohjelman (Valko) neljäksi vuodeksi kerrallaan. Näiden kahden strategisen asiakirjan valmistelu yhdistettiin lokakuussa 2019, siten selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista on samalla valtion kotouttamisohjelma, jossa päätetään valtakunnallisesta kotouttamisen kehittämisestä.

Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista todetaan **tarve kehittää maahanmuuttajanaisten työllisyyttä ja osallisuutta**. Selonteossa esitetään toimenpiteet tavoitetilan saavuttamiseksi.

Yhtenä merkittävänä maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen ja työllistymisen esteenä nähdään se, että mikäli he ovat työvoiman ulkopuolella, heiltä puuttuu selkeä kotoutumisen edistämisen rakenne. Työmarkkinoille välittömästi suuntaavat maahanmuuttajat tavoitetaan varsin kattavasti kotoutumisen edistämisen palveluihin heidän ilmoittautuessaan työttömiksi työnhakijoiksi. Sama ei koske esimerkiksi kotona lapsia hoitavia vanhempia, joista suuri osa on naisia. Esimerkiksi OECD on kritisoinut Suomen **”kahden polun järjestelmää”**,⁷⁴ minkä on nähty heikentävän erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä.⁷⁵

Vastauksena yllä kuvattuun haasteeseen selonteossa esitetään **kotoutumisohjelmaa, joka luo rakenteen työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien, erityisesti lapsia kotona hoitavien äitien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi**. Kotoutumisohjelmaan esitetään sisällytettäväksi kaikille yhteinen johdantojakso, joka luo yhtenäisen kotoutumisen alun työmarkkinoille suuntaaville ja työvoiman ulkopuolella oleville ja purkaa ”kahden polun järjestelmää”. Yhteisellä johdantojaksolla pyritään vahvistamaan kotoutumisen työelämälähtöisyyttä myös niiden henkilöiden osalta, jotka eivät maahanmuuton alkuvaiheessa välittömästi suuntaa työmarkkinoille. Lapsia kotona hoitavien vanhempien lisäksi tästä hyötyvät myös muista syistä työvoiman ulkopuolella olevat maahan muuttaneet, esimerkiksi Suomeen muuttaneet puoliset. Myös heistä suuri osa on naisia.

Kotoutumisohjelman enimmäiskestoksi määritellään kaksi vuotta. Ohjelman varsinainen kesto olisi kuitenkin yksilöllinen ja tavoitteena on lähtökohtaisesti kahta vuotta lyhyempi aika. Taustalla ovat ehdotukset kotoutumisajan lyhentämiseksi. Voimassaolevan lainsäädännön mukaan kotoutumissuunitelman kesto määräytyy yksilöllisesti, mutta sen enimmäisaika on kolme vuotta ja sitä voidaan pidentää enintään kahdella vuodela. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä kotoutumisajalle ehdotettiin yhden vuoden kestoja. Tätä pidettiin kuitenkin riittämättömänä merkittävälle osalle maahanmuuttajista.

Kotoutumisohjelman osana esitetään viranomais- ja järjestöyhteistyön tehostamista työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten paremmaksi tavoittamiseksi ja palveluihin ohjaamiseksi. Lisäksi esitetään, että lastenhoidolla tuettuja joustavia koulutuksen toteutumismalleja kehitetään ja levitetään.

Edellä kuvatuilla toimenpiteillä naiset pyritään ottamaan erityiseksi kotoutumispalvelujen kohderyhmäksi. Selonteossa todetaan, että ohjelman toimeenpanossa ja seurannassa huomioidaan eri toimien **sukupuolivaikutuksia**.

Selonteossa esitetään lisäksi, että maahanmuuttajanaiset asetetaan **työllisyyspolitiikan kohderyhmäksi**, minkä lisäksi heidän työllisyyttään edistetään **EU-rahoituksella toteutuvilla hankkeilla**. Lisäksi esitetään **toimialakohtaisia työllistymispaketteja** tukemaan myös työvoiman ulkopuolella olevien naisten siirtymistä työvoimapalveluihin.

Selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta on tarkoitus uudistaa kotoutumislaki ja muu tarvittava lainsäädäntö.

⁷⁴ Kahden polun järjestelmällä tarkoitetaan sitä, että välittömästi työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ohjautuvat TE-toimiston työllisyyspalveluiden kotoutumisasiakkaisiksi, kun taas työvoiman ulkopuolella olevat ohjautuvat asuinkuntansa kotoutumispalveluihin, jotka eivät samalla tavalla ohjaa työmarkkinoille.

⁷⁵ OECD (2018).

HALLITUKSEN TASA-ARVO-OHJELMA

Vuonna 2020 julkaistiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023.⁷⁶ Tasa-arvo-ohjelma kokosi yhteen pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteet ja toimenpiteet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteena on nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Tasa-arvo-ohjelma on osa hallitusohjelman toimeenpanoa, jossa maahanmuuttajanaiset oli myös nostettu esille omana ryhmänään kirjauksella ”varmistetaan maahanmuuttajanaisten mahdollisuus osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen.”⁷⁷ Tasa-arvo-ohjelmaan on koottu eri ministeriöiden vastuulla olevat toimenpiteet, joista toimenpide 2.4. kohdistuu nimenomaisesti maahanmuuttajataustaisiin naisiin: sen mukaan tulee varmistaa maahanmuuttajanaisten **mahdollisuus osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen**.

PERHEVAPAAUUDISTUS

Syksyllä 2022 tuli voimaan hallitusohjelman mukainen **perhevapaaudistus**. Uudistuksen tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisemmin molempien vanhempien kesken, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat ja sukupuolten väliset palkkaerot pienenevät.⁷⁸ Uudistus toteutetaan siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia eikä se siten kohdistu ainoastaan naisiin tai maahanmuuttajiin. Maahanmuuttajanaisten kannalta perhevapaaudistuksen tavoite perhevapaiden entistä tasaisemmasta jakautumisesta on kuitenkin erityisen tärkeä, sillä vieraskielisissä perheissä miehet käyttävät vielä pienemmän osan perhevapaista kuin koko väestön tasolla. Perhevapaiden nykyistä tasaisempaa jakautumista erityisesti maahanmuuttajataustaisen väestön keskuudessa on tarkoitus edistää muun muassa **monikielisellä tiedotuksella ja jakamalla tietoa osana kotoutumispalveluita**.⁷⁹ Useat tahot kuitenkin epäilevät perhevapaaudistuksen vaikuttavuuden jäävän vähäiseksi, sillä kotihoidontuki on rajattu uudistuksen ulkopuolelle ja vanhemmat voivat edelleen siirtää osan heille kiintiöidyistä perhevapaista toiselle vanhemmalle.⁸⁰

2.4. Maahanmuuttajanaisten opintomahdollisuuksien huomioiminen

Työllistymisen ohella suomalaisessa kotoutumispolitiikassa on nostettu keskiöön maahanmuuttajanaisten opintomahdollisuuksien parantaminen. Kotoutumis- ja kielikoulutuksella on vahva liitoskohta maahanmuuttajanaisten työelämäintegraatioon, joten työllistymiseen ja opintomahdollisuuksien parantamiseen kohdistuvia toimia ei ole mahdollista selkeästi erotella toisistaan.

Kotoutumiskoulutus on kokonaisuus, joka sisältää kieliopintoja ja muuta opetusta. Suomen tai ruotsin kielten opintojen lisäksi kotoutumiskoulutukseen kuuluu työelämä- ja yhteiskuntataitojen opintoja. Lisäksi kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä valinnaisia opintoja, jotka sopivat opiskelijan henkilökohtaiseen tilanteeseen ja joiden tavoitteena on auttaa hänet kohti työelämää, jatko-opintoja ja yhteiskuntaan kotoutumista. Valinnaisia opintoja voivat olla esimerkiksi oman ammattialaan liittyvät täydennyskoulutukset tai yrittäjyysopinnot. Lisäksi kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista.⁸¹

VAPAAN SIVISTYSTYÖN UUDISTUS

Vuonna 2018 voimaan tullut vapaan sivistystyön uudistus lisäsi opintomahdollisuuksia joustavia opintopolkuja ja osa-aikaista koulutusta tarvitseville maahanmuuttajille.⁸² Erityisenä kehittämiskohteena olivat kotona lapsia hoitavien vanhempien, yleensä äitien, koulutukseen osallistumista mahdollistavat toteutumismallit. Uudistuksen perusteluissa todettiin, että kotoutumissuunnitelman mukaiset opinnot eivät palvele kaikkia

⁷⁶ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020).

⁷⁷ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*.

⁷⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö (28.7.2022), *Perhevapaaudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön*.

⁷⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista*, s. 111 ja 114.

⁸⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö, haastattelu (15.9.2021); Sosiaali- ja terveysministeriö (19.3.2021), *Lausuntopyyntö STM065:00/2019: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatustilain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi*.

⁸¹ Opetushallitus (2012), *Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012*.

⁸² Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017), *Vapaan sivistystyön uusi sivistystehtävä*.

kohderyhmiä, mikäli vaatimuksena on 25 viikotuntin opinnot ja koulumuotoisuus. Pienten lasten vanhempien ja kotiäitien on usein vaikeaa sitoutua kokopäiväopintoihin, joten tarvitaan myös kevyempiä vaihtoehtoja. Uudistuksella luotiin aiemmin koulutuskatveessa oleville **kotivanhemmille mahdollisuus luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen tai ruotsin kielen opintoihin.**

Uudistuksen taustalla oli pääministeri Sipilän hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma 3.5.2016, jossa yhdeksi kotoutumispalvelujen ulkopuolelle jääväksi ryhmäksi identifioitiin työelämän ulkopuolella olevat maahanmuuttajat, kuten kotiäidit. Hallitus päätti luoda uuden maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavan koulutusmallin vapaan sivistystyön toimintana.⁸³

Vapaan sivistystyön lain muutos tuli voimaan vuoden 2018 alusta alkaen. Aiemmin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla järjestetty luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle. Lakimuutoksen myötä valtio kustantaa täysimääräisesti maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen kansalaisopistossa, kansanopistossa, kesäyliopistossa tai opintokeskuksessa. Näin koulutusjärjestelmään saatiin koulutusmuoto, joka on maksuton myös opiskelijoille, jotka eivät ole työttömiä työnhakijoita. Aiemmin vastaava maksuton koulutus oli mahdollista vain työttömille työnhakijoille, mutta uudistuksen myötä mahdollisuus tarjoutui kaikille, joilla on kotoutumissuunnitelma.

Vapaan sivistystyön uudistuksella tavoitettiin myös kotivanhempia, jotka aiemmin jäivät koulutuksen ulkopuolelle. Huomionarvoista kuitenkin on, että läheskään kaikki kotivanhemmat eivät päässeet hyötymään uudistuksesta, sillä **edellytyksenä maksuttomalle koulutukselle on kotoutumissuunnitelma.** Kuten aiemmin on todettu, kotoutumissuunnitelmia laaditaan pääsääntöisesti vain työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Sen sijaan kunnan asiakkaana oleville kotoutujille, jotka eivät välittömästi ole pyrkimässä työmarkkinoille, kotoutumissuunnitelmia ei laadita systemaattisesti, ja kuten aiemmin myös on todettu, merkittävä osa maahanmuuttajanaisten kuuluu juuri tähän ryhmään.

Koulutuksen arviointikeskuksen selvityksen mukaan koulutuksen kohderyhmien tavoittamisessa on esiintynyt haasteita, jotka liittyvät muun muassa kotivanhempien tavoittamiseen ja kriteerit täyttävän opiskelijaryhmän kokoon saamiseen. Koulutusta ei ole myöskään ollut riittävästi saatavilla uudistuksen alkuvuosina. Rahoitus ei ole ollut riittävä, sillä uudistusta varten varattu määräraha mitoitettiin vuoden 2015 tilanteen mukaan, jonka jälkeen koulutustarve on kasvanut. Selonteossa esitetään, että vapaan sivistystyön kotouttavan koulutuksen **riittävästä rahoituksesta huolehditaan.** Selvityksessä esitetään myös, että joustavien, mm. **kotona lapsia hoitaville vanhemmille soveltuvien, toteutumismallien kehittämistä ja levittämistä tuetaan** huomioiden erityisesti mahdollisuus yhteensovittaa koulutusta ja lastenhoitoa.⁸⁴ Hallituksen puoliväli- ja kehysriihessä keväällä 2021 vapaan sivistystyön oppilaitosten kotoutumistoiminnan rahoitusta nostettiin ja kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen rahoitusjärjestelmä erotettiin omaksi kokonaisuudekseen rahoitusjärjestelmässä.⁸⁵

2.5. Muut erityisesti maahanmuuttajanaisia koskevat politiikat

NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN TORJUNTAOHJELMA VUOSILLE 2020–2023⁸⁶

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmassa erityisesti maahanmuuttajanaisia koskee **kunniaan liittyvää väkivaltaa** käsittelevä luku. Luvussa mainitaan ilmiön liittyvän usein maahan muuttaneisiin henkilöihin, erityisesti naisiin. Väkivallan ehkäisyn kautta vaikutetaan naisten hyvinvointiin ja terveyteen.⁸⁷

Torjuntaohjelma sisältää toimenpiteitä, joilla kunniaan liittyvää väkivaltaa pyritään ehkäisemään. Erityisesti maahan muuttaneisiin naisiin kohdistuu toimenpide, jolla rahoitetaan järjestöjä, jotka tekevät naisiin kohdistuvan ja kunniaan liittyvän väkivallan vastaista työtä maahan muuttaneiden keskuudessa. Lisäksi kaikki

⁸³ Hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma 3.5.2016, *Maahanmuuttajat kuniin koulutukseen ja työhön.*

⁸⁴ Hievanen, R. et al. (2020), *Maahanmuuttajien koulutuspolut - Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta.*

⁸⁵ Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehysriihessä 29.4.2021.

⁸⁶ Ruuskanen, E. (2020), *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023.*

⁸⁷ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (8.9.2021).

kunniaan liittyvän väkivallan torjuntaan esitetyt toimet kohdistuvat maahan muuttaneisiin naisiin. Esimerkkinä tällaisesta toimenpiteestä on **poliiseille, syyttäjille, tuomareille ja oikeusavustajille järjestettävä erityiskoulutus** naisiin kohdistuvan väkivallan ilmiöalueista kuten kunniaväkivallasta. Lisäksi poliisille kehitetään käytännön työvälineitä käytettäväksi esitutkinnassa kunniaan liittyvän väkivallan tapauksissa. Myös muille naisiin kohdistuvaa väkivaltaa työssään mahdollisesti kohtaaville järjestetään koulutusta ja/tai kehitetään koulutusmateriaalia kunniaan liittyvästä väkivallasta.

SUOMI TORJUU IHMISKAUPPAA – IHMISKAUPAN VASTAINEN TOIMINTAOHJELMA⁸⁸

Ihmiskauppa on yksi sukupuolittuneen väkivallan muoto, joka kohdistuu erityisesti maahanmuuttajataustaisiin naisiin. Siten monet ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimenpiteet kohdistuvat maahan muuttaneisiin naisiin, vaikka heitä ei olekaan nimenomaisesti mainittu toimintaohjelman kohderyhmäksi.

TYTTÖJEN JA NAISTEN SUKUELINTEN SILPOMISEN ESTÄMISEN TOIMINTAOHJELMA⁸⁹

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelmalla pyritään jatkamaan hyviä käytäntöjä, joita Suomessa on jo toteutettu silpomisen estämiseksi ja kehittämään uusia keinoja muun muassa silpomisen läpikäyneiden auttamiseksi. Toimintaohjelman kohteena eivät ole kaikki maahanmuuttajataustaiset naiset, vaan kohdennettu joukko naisia, jotka ovat vaarassa joutua tai ovat joutuneet sukuelinten silpomisen kohteeksi. Toimintaohjelma sisältää laajan joukon toimenpiteitä, jotka liittyvät vahvasti maahan muuttaneisiin naisiin. Suomessa silpomista harjoittavista maista lähtöisin olevia naisia ja tyttöjä arvioidaan olevan noin 38 000. Silpomisen läpikäyneitä tyttöjä ja naisia arvioidaan olevan noin 10 000 ja silpomisen riskissä noin 650–3 080 riippuen siitä, huomioidaanko arviointilaskelmassa toisen polven ulkomaalaistaustaiset tytöt. Toimintaohjelman esittämiä toimenpiteitä ovat muun muassa **avun ja tuen tarjoaminen naisille silpomisesta aiheutuneisiin haittoihin**. Suomessa on kehitetty silpomisen läpikäyneen hoitoa ja parannettu hoitoon pääsyä mm. luomalla hoitopolkuja ja tiedottamalla naisia hoitomahdollisuuksista. Toimintaohjelmassa kiinnitetään huomiota myös esimerkiksi **ammattihenkilöstön koulutukseen ja osaamisen ylläpitämiseen**.⁹⁰

⁸⁸ Roth, V. & Luhtasaari, M. (2021), *Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma*.

⁸⁹ Koukkua, M. & Klemetti, R. (2021), *Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma*.

⁹⁰ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (8.9.2021).

3. Neljä ”hyvän käytännön” esimerkkiä maahanmuuttajanaisten kotoutumistoimista Suomessa

Suomessa on tarjolla sekä kansallista että EU-rahoitusta maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen edistämiseen.⁹¹ Esimerkkinä kansallisesta rahoituksesta Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) rahoittaa kotoutumista edistäviä hankkeita, joista muutamia naisiin kohdistuvia hankkeita on mainittu alla. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö myöntää valtionavustusta kotoutumista edistävään toimintaan sekä järjestöille että kunnille. Esimerkiksi vuoden 2020 rahoituksella pyrittiin edistämään maahanmuuttajataustaisten yhteiskuntatietoisuutta erityisesti tasa-arvoon, seksuaalisuuteen, itsemääräämisoikeuteen sekä haitallisiin perinteisiin liittyvissä kysymyksissä.⁹²

Maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumista edistäviä hankkeita rahoitetaan myös EU:n Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) rahoituksella sekä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoituksella.⁹³

Tiettyä osaa rahoituksesta ei ole varattu nimenomaan naisten kotoutumista edistävään toimintaan, mutta **tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma on huomioitava kaikissa rahoitusvälineissä**. Hankehaussa ei kuitenkaan yleensä ole haluttu käyttää kategorisia sukupuolimääreitä. Rahoitettavia toimia on kohdennettu siten, että ne vähentäisivät tasa-arvonäkökulmasta eriarvoisuutta aiheuttavia tekijöitä. Esimerkiksi pitkään lapsia kotona hoitavien kielenoppimista tukevat hankkeet tukevat käytännössä sukupuolten tasa-arvoa, sillä suurin osa kohderyhmästä on naisia. Toimenpiteistä ei kuitenkaan haluta rajata pois miehiä, jotka hoitavat lapsia kotona.⁹⁴

Alla esitellään neljä tapausesimerkkiä maahanmuuttajanaisten kotoutumistoimista Suomessa. EMN Suomi on valinnut kyseiset kotoutumistoimet ”hyvän käytännön” esimerkeiksi niiden saamien hyvien arvioiden ja positiivisen palautteen ansiosta. Työ- ja elinkeinoministeriön Kotoutumisen osaamiskeskuksen asiantuntijat kannattivat kyseisten hankkeiden tai kotoutumistoimien valitsemista hyvää käytäntö -esimerkeiksi Suomesta.⁹⁵

3.1. Äidit mukana

Äidit mukana -hankkeessa kehitetyn kotoutumismallin tavoitteena on lapsia kotona hoitavien maahanmuuttajaitien siirtyminen ammattiopintoihin ja työelämään nopeutetussa aikataulussa perinteiseen kotoutumiskoulutukseen verrattuna. Äidit mukana -kotoutumismalli edistää maahanmuuttajataustaisten äitien kotoutumista ja työllistymistä vahvistamalla ensin heidän luku- ja kirjoitustaitoaan sekä suomen kielen taitoaan, jonka jälkeen heille mahdollistetaan työssäoppimisjakso. Pääasiallinen kohderyhmä ovat maahanmuuttajataustaiset kotiäidit, joiden lapsi on aloittanut tai on aloittamassa koulunkäynnin perusopetuksessa.⁹⁶

Ensimmäisessä vaiheessa syyslukukaudella **äidit opiskelevat samassa koulussa, jossa heidän lapsensa ovat oppilaina**. Äidit on sijoitettu tavallisiin alkuopetuksen luokkiin, joissa he opiskelevat suomen kieltä ja matematiikkaa 1–2 tuntia päivässä. Luokan toiminta on muuten normaalia, mutta äidit ovat taustalla ja opiskelevat lasten kanssa. Yhteen luokkaan on sijoitettu 1–3 äitiä. Aamupäivän oppituntien jälkeen äideille järjestetään koulun tiloissa pelkästään aikuisille suunnattua opetusta, jossa opiskellaan kotoutumiskoulutuksen sisältöjä (mm. tietotekniikka- ja viestintätaitoja sekä suomalaista työelämä- ja yhteiskuntatietoutta). Alle kouluikäisille lapsille on järjestetty opetuksen ajaksi lastenhoito, joten heidät voi ottaa koululle mukaan. Syyslukukauden loppupuolella käydään läpi urasuunnitelmia ja pohditaan sopivaa työharjoittelua.

⁹¹ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

⁹² Kotoutuminen.fi (2021), *Valtionavustuksilla tuetaan järjestöjä, osaamiskeskuksia ja ohjaus- ja neuvontapalveluita*.

⁹³ EUSA-rahastot (päiväämätön), *Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto ja Rakennerrahastot (päiväämätön)*, *Etusivu*.

⁹⁴ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021) ja sähköposti (15.12.2021).

⁹⁵ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

⁹⁶ Hankkeen käynnistyessä vuonna 2017 se kohdistui ainoastaan naisiin. Sittemmin nimi vaihtui ”Vanhemmat mukaan” -hankkeeksi ja myös miesten on mahdollista osallistua toimintaan. Muutos tarkoittaa, että miehiä ei rajata hankkeen ulkopuolelle. Hankkeen pääasiallinen kohderyhmä ovat kuitenkin edelleen maahanmuuttajataustaiset naiset, ja hankkeeseen osallistujat ovat 98 prosenttisesti naisia. Lähde: Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021).

paikkaa. Samalla ohjataan hakemaan pienemmille lapsille varhaiskasvatuspaikkaa. Toinen vaihe käynnistyy helmikuussa, jolloin äideille mahdollistuu **kolmen kuukauden mittainen työkokeilu**. Työkokeilupaiikka etsitään yhdessä. Hyviä työkokeilupaiikkoja on löytynyt helposti hankkeen avustamana. Työkokeilupaiikkoja on löytynyt monilta eri aloilta, muun muassa hoitoalalta, koulunkäyntiavustajina ja puhtaus- ja ruoanlaittoalalta. Äidit mukana -hankkeen opettaja on aktiivisesti mukana myös työkokeilun aikana. Keväällä hankkeen lähestyessä päätepidetään mietitään tulevaa urapolkua.⁹⁷

Maahanmuuttajanaisten tavoittamiseen käytetään useita eri strategioita. Parhaaksi on koettu se, että koulu ilmoittaa hanketyöntekijöille perheistä, joissa he uskovat olevan kotiaiteja, jotka voisivat hyötyä hankkeesta. Näitä äitejä lähestytään henkilökohtaisesti puhelimitse tulkin avustuksella. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat tai osallistuneet naiset houkuttelevat ystäviään ja tuttujaan mukaan. Lasten mukana koteihin lähetetään myös reppupostia, mutta tämä on osoittautunut vähemmän tehokkaaksi keinoksi, koska äidit eivät välttämättä osaa lukea. Kotoutumismallista tiedotetaan myös esimerkiksi neuvoloiden ja varhaiskasvatuksen kautta. Tiedottaminen aloitetaan keväällä seuraavana syksynä käynnistyvästä koulutuksesta.⁹⁸

HALLINNOINTI JA RAHOITUS

Äidit mukana -toiminta käynnistettiin pilottihankkeella Vantaalla elokuussa 2017. Hanketta hallinnoi ammattillisen koulutuksen oppilaitos Careeria Ensimmäisen hankkeen rahoittivat Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä Vantaan kaupunki.⁹⁹ Hanketta pidettiin onnistuneena, minkä johdosta sitä jatkettiin ja laajennettiin useampaan kouluun. Toisen hankkeen rahoittivat Opetushallitus (OPH) ja Vantaan kaupunki.¹⁰⁰ Kolmannen, toukokuussa 2023 päättyvän hankkeen rahoittivat Opetus- ja Kulttuuriministeriö, Vantaan kaupunki ja Vantaan osaamiskeskus maahanmuuttajille.¹⁰¹ Hanketta on toistaiseksi toteutettu projektirahoituksella, mutta tarkoituksena on saada hankkeelle pysyvän rahoituksen malli.

Nyt käynnissä oleva, kolmas hanke toimii kuudessa koulussa Vantaalla. Lisäksi hankkeessa kehitetty malli laajentui syksyllä 2021 yhteen espoolaiseen kouluun. Syksyllä 2022 malli otettiin käyttöön myös yhdessä helsinkiläisessä koulussa. Äidit mukana -kotoutumismallin levittäminen uudelle alueelle tai uuteen kouluun harkitaan yhdessä koulutoimen järjestäjän kanssa. Mallia voidaan levittää alueille, joilla on riittävästi maahanmuuttajia ja suurempiin kouluihin, joissa on tarpeeksi rinnakkaisluokkia riittävän suuren äitien opetusryhmän kokoamiseksi. Ollakseen tehokas kotoutumismallin täytyy olla kilpailukykyinen perinteisen kotoutumiskoulutuksen kanssa.¹⁰²

KOTOUTUMISMALLIN HYÖDYT JA HAASTEET

Äidit mukana -hankkeen ja sen jatkohankkeiden keräämien tietojen perusteella **noin puolet hankkeeseen osallistuneista äideistä on siirtynyt heti hankkeen jälkeen joko ammatillisiin opintoihin tai työelämään**. Lisäksi osallistujien kielitaito on kehittynyt merkittävästi ja kehitys on tapahtunut huomattavasti lyhyemmässä ajassa kuin perinteisessä kotoutumiskoulutuksessa. Toistaiseksi hankkeissa ei ole seurattu osallistujien tilannetta pidemmällä aikavälillä, vaan ainoastaan, mikä heidän tilanteensa on heti hankkeeseen osallistumisen jälkeen. Kotoutumismallin vaikutukset näkyvät joidenkin osallistujien kohdalla todennäköisesti vasta viiveellä, mutta jo lyhyellä aikavälillä havaitut tulokset näyttävät lupaavilta.¹⁰³

Uudenmaan ELY-keskus arvioi Äidit mukana -hanketta koontiraportissa, jossa on arvioitu useampia pilottihankkeita. Arviointiraportin perusteella hankkeen tulokset vaikuttavat lupaavilta ja kiinnostavilta. Raportissa todetaan, että toimintamallin jatkokehittämisen kannalta olisi erittäin hyödyllistä, jos osallistujista olisi mahdollista tehdä pitkittäistarkastelua muun muassa sen osalta, missä määrin koulutus- ja työllistymispolut nopeutuivat ja kuinka heidän kielitaitonsa kehittyi. Arvioinnin näkökulmasta olisi myös toivottavaa, että toimintamalli tulisi testatuksi jatkossa useammalla paikkakunnalla ja tuloksia tarkasteltaisiin tutkijoiden kanssa yhteistyössä.¹⁰⁴

⁹⁷ Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021).

⁹⁸ Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021).

⁹⁹ "Äidit mukana", 1.8.2017–15.11.2020.

¹⁰⁰ "Vanhemmat mukaan kouluun", 26.8.2019–31.12.2020.

¹⁰¹ "Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään", hankkeen kestoksi oli alkujaan sovittu 12.6.2020–31.5.2022, mutta koronapandemian vuoksi hanketta jatkettiin vuodelle toukokuuhun 2023.

¹⁰² Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021).

¹⁰³ Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021) ja sähköposti (8.11.2021).

¹⁰⁴ Karinen, R. (2020), *Kotona Suomessa -pilottihankkeiden kehittävän arvioinnin koontiraportti*.

Työllistymisen ja kielitaidon kehittymisen lisäksi kotoutumismallin hyötyinä voidaan pitää maahanmuuttajanaisten elinympäristön laajenemista. Hankkeen koordinaattorin mukaan hankkeeseen osallistuneet naiset ovat voimaantuneet ja heidän itsetuntonsa, minäkuvansa ja osallisuutensa on kehittynyt. Monilla naisilla ei ennen hankkeeseen osallistumista ole ollut omia, henkilökohtaisia unelmia vaan kaikki unelmat ovat liittyneet perheeseen, esimerkiksi lasten tulevaisuuteen. Hankkeeseen osallistumisen myötä naiset ovat saaneet omia unelmia ja tulevaisuudentavoitteita. Myös koulun ja kodin välinen yhteistyö on parantunut merkittävästi, joten äitien lisäksi hanke hyödyttää äitien lisäksi myös heidän lapsiaan.¹⁰⁵

Hankkeen onnistumisen avaimia ovat olleet:

- Koulu on helppo ja turvallinen paikka, jonne äidin on helppo mennä, ja joka koko perheen on helppo hyväksyä.
- Pienet lapset eivät ole este osallistumiselle, sillä heille järjestetään lastenhoito koulupäivien ajaksi ja autetaan hakemaan heille varhaiskasvatuspaikka ennen työssäoppimisvaihetta.
- Hanke on vapaaehtoinen ja siihen osallistuvat naiset saavat pitää statuksensa hankkeen ajan (esim. äitiysloma, hoitovapaa, työttömyys).
- Yksi arkipäivä viikossa on vapaapäivä, jolloin äiti voi hoitaa perheen asioita.
- Koulupäivän kesto on puoli päivää, jonka jälkeen äiti pääsee kotiin vastaanottamaan lapset koulusta jne.
- Pitkä työpaikalla tapahtuva oppiminen vahvistaa käytännön kielitaitoa ja parantaa merkittävästi työllistymisen edellytyksiä.¹⁰⁶

Kysyttäessä hankkeen kohtaamista haasteista koordinaattori totesi uudenlaisen ja **innovatiivisen kotoutumisen mallin olleen toisinaan vaikea sovittaa olemassa oleviin, virallisiin kotoutumisen malleihin.**

Varsinaiseen kotoutumiskoulutukseen osallistuminen on velvoittavaa, joten toisinaan hankkeessa mukana ollut äiti on joutunut siirtymään perinteiseen kotoutumiskoulutukseen kutsun saatuaan, vaikka hankkeessa jatkaminen olisi saattanut olla hänelle toimivampi ratkaisu. Myös byrokratia on toisinaan osoittautunut hankalaksi. Koordinaattorin mukaan kotoutujat eivät aina itsekään tiedä, minkä viranomaisen kanssa heidän kuuluisi asioida kotoutumisen edistämiseensä liittyen: TE-toimiston, kunnan osaamiskeskuksen tai muun kunnan palveluntarjoajan. Asioista on vaikea sopia, jos ei ole tiedossa, kuka asioita hoitaa. Ratkaisuna tähän hankkeelle on pyritty osoittamaan pysyvät yhteistyöhenkilöt TE-keskuksesta sekä kunnan osaamiskeskukselta. Lisäksi pysyvän rahoituksen löytäminen on osoittautunut hankalaksi. Äidit mukana -hankkeen tarjoamaa kotoutumisen mallia pidetään tehokkaana. Kunnat tekevät talousarvionsa kuitenkin lohkoittain, jossa koulutusmenot ovat omana lohkonaan ja sosiaalimenot kuuluvat toiseen lohkoon. Koska tämä kotoutumisen malli on kokonaisvaltainen eikä istu suoraan yhteen budjettilohkoon, sille on ollut myös vaikeampi löytää pysyvää rahoituksen mallia.¹⁰⁷

3.2. Naapuriäidit

Naapuriäidit-toiminnan tarkoitus on edistää maahan muuttaneiden naisten hyvinvointia ja kannustaa heitä löytämään omat tapansa aktiiviseen toimijuuteen. Hankkeessa jo jonkin aikaa maassa olleet maahan muuttaneet naiset käyvät naapuriäitikoulutuksen. Koulutuksen saaneet **naapuriäidit voivat tarjota vertaistukea maahanmuuttajanaisille**, joiden kotoutuminen on vielä alussa. Naapuriäitien toiminnassa on kaksi polkua. Naapuriäidit tekevät muun muassa **vapaaehtoista auttamistyötä**. He auttavat erityisesti toisia naisia, jotka ovat olleet vähemmän aikaa Suomessa. Tämä voi tarkoittaa mitä vain apua, esimerkiksi tukea koulun ja kodin välisessä yhteistyössä tai viranomaisasioinnissa. Naapuriäidit voivat käyttää apuna kokemustaan omasta kotoutumispolustaan. Toisena toiminnan polkuna on naapuriäitien järjestämä **oma toiminta**, joka voi olla muodoltaan hyvin monenlaista – esimerkiksi keskusteluryhmiä, harrastustoimintaa, seminaareja tai työpajoja. Naapuriäidit-toiminta on turvallinen alusta, jossa on tilaa olla oma itsensä ja löytää omaa toimijuutta. Toiminnassa ei ole tiettyä formaattia, vaan siinä yritetään löytää keinoja ja tapoja, jotka sopivat juuri kyseiselle naiselle.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021).

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Naapuriäidit, haastattelu (28.10.2021).

Naapuriäidit-toiminnan pohjana on naapuriäitikoulutus, jonka kesto on seitsemän viikkoa. Kuhunkin ryhmään otetaan korkeintaan kymmenen henkilöä luottamuksellisen ympäristön luomiseksi. Koulutuksessa sitoudutaan noudattamaan turvallisen tilan sääntöjä. Ryhmät tapaavat kerran viikossa kolmen tunnin ajan. Koulutuksessa opetellaan naapuriäititoiminnan perusteet ja vapaaehtoistoimijan rooli sekä käydään läpi tekniikoita, miten naapuriäiti voi olla avuksi. Koulutukseen kuuluu moduuleita eri aihealueista: oman alueen lapsiperhe- ja sosiaalipalvelut, terveys ja hyvinvointi, työelämätaidot, demokratiataidot ja poliittinen järjestelmä, ihmisoikeudet ja naisiin kohdistuva väkivalta. Koulutus päättyy oman toiminnan suunnittelu-osioon, jossa pohditaan, miten naapuriäidin oma idea voi toteutua oikeaksi toiminnaksi. Myöhemmin tätä ideaa toteutetaan, ja hankkeen työntekijät ovat siinä tukena. Oma toiminta voidaan toteuttaa myös yhteistyökumppaneiden kanssa.¹⁰⁹

HALLINNOINTI JA RAHOITUS

Suomessa Naapuriäidit-toimintaa toteuttaa Nicehearts ry.¹¹⁰ Naapuriäidit-toiminta käynnistyi Suomessa vuonna 2016. Ryhmä järjestötoimijoita, Vantaan kaupungin työntekijöitä ja paikallisia naisia kävi vuonna 2015 tutustumassa naapuriäititoimintaan Tanskassa. Tanskan malli käännettiin suomeksi ja ohjelmaa alettiin toteuttaa pilottihankkeessa lähes sellaisenaan. Jatkohankkeissa ohjelmaa on muokattu paremmin paikallisiin olosuhteisiin, suomalaisen yhteiskuntaan ja sen haasteisiin sopivaksi. Pilottihanke toteutettiin ESR-rahoituksella, samoin kuin jatkohanke 2017–2018. Kolmannen, vuosina 2019–2021 käynnissä olleen hankkeen rahoitti Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA).¹¹¹ Kolme perättäistä hanketta ovat osoittaneet toiminnan olevan pysyväluonteista ja vuoden 2022 alusta lähtien toiminta sai pysyvämmän rahoituksen mallin.¹¹²

TOIMINNAN HYÖDYT JA HAASTEET

Viimeisimmästä Naapuriäidit-hankkeesta (2019–2021) julkaistiin ulkopuolisen tahon laatima arviointiraportti marraskuussa 2021. Arvio on positiivinen: raportin mukaan hanke on vastannut todelliseen tarpeeseen ja se on saanut sekä naapuriäideiltä että sidosryhmiltä erinomaista palautetta. Arvioinnin perusteella hankkeen vaikuttavuus on hyvä, joskin selkeää mittaria vaikuttavuudelle on vaikea osoittaa. Arviointiin osallistuneet naiset kertovat saaneensa **ystäviä, verkostoja, tietoja ja taitoja**. Heidän **kielitaitonsa** on karttunut ja osa on myös **työllistynyt** hankkeen ansiosta. Sidosryhmien edustajien mukaan hanke on edistänyt naisten osallisuutta ja toimijuutta yleisemminkin.¹¹³

Arviointiraportissa tuodaan esille, että Naapuriäidit-toiminnasta on tehty myös viisi ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä. Opinnäytetyöissä hankkeen hyötyinä on tuotu esille muun muassa naisten sosiaalisten ja ammatillisten verkostojen kasvu, uusien ystävien saaminen, itsetunnon kasvu, kuulumisen tunteen vahvistuminen ja voimaantuminen. Lisäksi toiminnan alkuvuosista on tehty yksi arviointiraportti, jonka tulosten mukaan naapuriäiti-toiminta niin ikään saavutti pitkälti tavoitteensa.¹¹⁴

Haasteista kysyttäessä Naapuriäidit-hankkeen projektipäällikkö mainitsi toiminnan piiriin hakeutuvien naisten määrän vaihtelevuuden ja ennakoimattomuuden asettavan omat haasteensa toiminnan suunnittelulle: välillä halukkaita osallistujia on jonoksi asti ja toisinaan on vaikea löytää kokonaista ryhmää. Toisaalta kaikki vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta on perusluonteeltaan ennakoimatonta. Ratkaisu tähän on joustavuus, ja Nicehearts on järjestötoimijana ketterä ja mukautuu vaihteleviin tilanteisiin. Omat haasteensa toiminnalle on asettanut myös koronaviruspandemia, jonka akuuttivaiheessa tapaamiset kasvokkain täytyi karsia minimiin. Tähän vastattiin digitoiminnoilla ja koulutukset siirrettiin verkkoon. Toisaalta näin tavoitettiin sellaisia henkilöitä, jotka muuten eivät olisi päässeet Naapuriäidit-toiminnan piiriin. Lisäksi Suomeen muuttaneilla naisilla on usein kuormittuneita tilanteita henkilökohtaisessa elämässään ja haasteita oman jaksamisen kanssa. Ratkaisu tähän on se, että Naapuriäidit-toiminnalle ei ole mitään jäykkää mallia, vaan vapaaehtoistyötä tehdään oman elämän ehdoilla. Haasteena toiminnalle voidaan mainita myös yleinen asen-

¹⁰⁹ Naapuriäidit, haastattelu (28.10.2021).

¹¹⁰ Nicehearts on vuonna 2001 perustettu tyttö- ja naistoimintaa tuottava yhdistys, jonka tavoitteena on mahdollistaa, että tytöt, naiset sekä sellaisiksi itsensä kokevat löytävät oman paikkansa yhteiskunnassa sen tasa-arvoisina ja yhdenvertaisina jäseninä.

¹¹¹ Naapuriäidit, haastattelu (28.10.2021).

¹¹² STEA:n kohdennettu toiminta-avustus eli ak-rahoitus. Lähde: Naapuriäidit, sähköposti (30.8.2022).

¹¹³ Ekholm, E., Tuokkola, K. & Pulkkinen V. (2021), *Naapuriäidit voimavarana uuteen maahan kotiutumisen: Arviointiraportti*.

¹¹⁴ Ibid.

neympäristö Suomeen muuttaneita naisia kohtaan. Yhteiskunnassa on usein oletus maahanmuuttajanaisista ensisijaisesti avun tarvitsijoina. Kaikki yhteiskunnalliset toimijat eivät siten ota Naapuriäitien osallistumista vakavasti. Projektipäällikön mukaan tarvitaan työtä sen eteen, että maahan muuttaneet naiset nähdään aktiivisina ja ajattelevina toimijoina, joilla on paljon annettavaa tässä yhteiskunnassa. Ratkaisu tähän on pitkäjänteinen työ asenneilmapiirin muuttamiseksi.¹¹⁵

3.3. Womento-työuramentorointi

Womento-työuramentorointi on **korkeasti koulutetuille maahan muuttaneille naisille suunnattu mentorointiohjelma**. Tavoitteena on tukea koulutettujen maahanmuuttajanaisten mahdollisuuksia löytää koulutustaan vastaavaa työtä.¹¹⁶

Womento-mentoroinnissa muodostetaan aktori-mentori-pareja, jossa aktori on omalle alalleen työllistymään pyrkivä maahanmuuttajanaisten ja mentori samalla ammattialalla työskentelevä suomalainen nainen. Mentorina voi toimia myös jo pidempään Suomessa asunut ja työskennellyt, itsekin maahanmuuttajataustainen nainen. Mentorointi perustuu vapaaehtoisuuteen. Yhden työuramentoroinnin kesto on 6–8 kuukautta.¹¹⁷

Työuramentorointi tukee osallistujien työllistymistä, kielitaitoa ja osallisuutta. Mentorointiohjelman kautta edistetään myös yhteiskunnan valmiuksia ottaa vastaan ulkomailta tulleet osaajat osaksi suomalaista työelämää.¹¹⁸

HALLINNOINTI JA RAHOITUS

Womento-työuramentorointia toteuttaa Väestöliitto ry. Womento-työuramentorointi käynnistettiin vuonna 2011 pilottihankkeella, jonka rahoittaja oli Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (Sitra). Mentoroinnin pilottivaiheen pohjana oli Tanskassa toiminut mentorointimalli. Pilottivaiheessa hanke toimi alueellisesti Helsingin, Espoon ja Vantaan alueella. Sittemmin rahoittajaksi vaihtui Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA). Rahoittajan vaihtuessa Väestöliitto kehitti Womento-mentoroinnin oman mentorointiprosessin sekä mallin, jonka avulla on koulutettu muita toimijoita ympäri Suomea toteuttamaan työuramentorointia maahan muuttaneille. Väestöliiton Womento-mentoroinnin yhteydessä on myös perustettu maahan muuttaneiden työuramentorointia järjestävien toimijoiden verkosto. Womento-työuramentorointi on toiminut kansallisesti vuodesta 2020 lähtien, siirryttyään etämentorointiin.¹¹⁹

TYÖURAMENTOROINNIN HYÖDYT JA HAASTEET

Womento-hankkeen keräämien tietojen mukaan **noin kolmasosa osallistujista on löytänyt oman alansa työtä Womento-mentoroinnin aikana**. Kolmasosa osallistujista on työllistynyt toiselle alalle, osallistunut työharjoitteluun tai jatkanut korkeakouluopintoja. Hieman alle kolmanneksen kohdalla työllisyys-tilanteessa ei ole tapahtunut muutosta, mutta hekin raportoivat muista hyödyistä, joita ovat ammatillisen itsearvostuksen kasvu, kielitaidon paraneminen ja parantuneet verkostot.¹²⁰ Womento-työuramentorointia on arvioitu useissa opinnäytetöissä.¹²¹

Haasteista kysyttäessä toteuttaja mainitsee koronaviruspandemian, joka esti kasvokkain tapahtuvan mentoroinnin vuonna 2020. Tällöin toiminta siirrettiin verkkoalustalle ja aloitettiin etämentorointi. Haaste pystyttiin kuitenkin kääntämään voimavaraksi, sillä etämentoroinnin johdosta Womento-mentorointi on syksystä 2020 lähtien ollut saatavilla kansallisesti koko Suomen alueella. Etämentorointi on osoittautunut ketteräksi

¹¹⁵ Naapuriäidit, haastattelu (28.10.2021).

¹¹⁶ Väestöliitto (päiväämätön), Womento-mentorointi,

¹¹⁷ Womento-mentorointi, haastattelu (29.10.2021).

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Womento-mentorointi, sähköposti (17.11.2021).

¹²⁰ Womenton keräämä tieto ja rahoittajalle (STEA) antama yhteenvetoraportti. Lähde: Womento-mentorointi, haastattelu (29.10.2021).

¹²¹ Mm. Papunen, S. (2017), *Väestöliiton Womento-työuramentoroinnin vaikutukset korkeasti koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten työllistymiseen ja hyvinvointiin*; Kinnunen, S. (2013), *Womento – Koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten kokemuksia työuramentoroinnista ja Ahlfors, G. et al. (2013), *Mentorointi koulutettujen maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen edistäjänä*. Teoksessa: Teoksessa Alitolppa-Niitamo A. et. al., (toim.) *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme*.*

toimintamalliksi, ja vuodesta 2021 lähtien Womento-mentorointi on toteutettu yksinomaan etämentorointina, jonka kehittäminen jatkuu. Etämentorointi mahdollistaa saman palvelun kaikille Suomessa asuville yhdenvertaisesti, saavutettavasti ja kattavasti.¹²²

3.4. Monika-Naiset liiton nais erityinen kotoutumistyö ja väkivaltatyö

Monika-Naiset liitto ry:n¹²³ ydinpalvelu on **väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden naisten auttaminen**.¹²⁴ Tätä ydintoimintaa tuetaan kotoutumispalveluilla. Väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden maahan muuttaneiden naisten on vaikea saada apua uudessa asuinmaassa, jonka yhteiskuntaa he eivät välttämättä vielä tunne. Palveluihin hakeutumiseen voi olla useita esteitä, kuten heikko suomen kielen taito tai lastenhoidon järjestäminen. Taustalla voi olla myös tietämättömyyttä siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta ei ole hyväksyttävää tai että siihen on saatavilla apua.

Monika-Naiset liiton toiminta muodostaa ainutlaatuisen nais erityisiä palveluja tarjoavan **matalan kynnyksen kokonaisuuden**. Kotoutumista tukevaa toimintaa on tarjolla Kotoutumiskeskus Monikassa. Väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille naisille palveluja on tarjolla Kriisikeskus Monikassa ja Turvakoti Monassa. Palveluja tarjotaan useilla eri kielillä ja lapsen voi ottaa mukaan. Palveluja tarjotaan myös verkossa chat-palvelussa sekä maksuttomien auttavien puhelinten kautta, mikä parantaa palvelujen saavutettavuutta.¹²⁵

TURVAKOTI MONA JA TUETTU ASUMINEN

Turvakoti Mona on vain naisille tarkoitettu turvakoti, joka tarjoaa kriisiapua ja turvallista asumista. Turvakoti on **erikoistunut maahan muuttaneiden naisten kysymyksiin**. Turvakodin henkilöstö on moninaista ja siellä pystytään auttamaan asiakkaita noin 20 kielellä ilman tulkkia ja tarvittaessa tulkin avustuksella.

Turvakotien toiminnasta säädetään turvakotilaissa ja turvakotitoiminta on valtion rahoittamaa toimintaa.¹²⁶ Turvakotilaki edellyttää turvakoteja vastaanottamaan kaikki kriisiapua ja turvattua asumista tarvitsevat sukupuolesta riippumatta. Tammikuusta 2021 lähtien Turvakoti Mona on erityisstatuksella tarkoitettu vain naisille ja heidän lapsilleen. Myöntämällä Turvakoti Monalle erityisstatus tarjota nais erityisiä turvakotipalveluja vastattiin tarpeeseen järjestää Suomeen vain naisille tarkoitettu turvakoti, jota mm. Istanbulin sopimus edellyttää ja jonka puutteesta Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO) kritisoi Suomea vuonna 2019.¹²⁷

Monika-Naiset järjestää lisäksi tuetun **asumisen palvelua itsenäistä elämää aloittaville naisille turvakotijakson jälkeen** osana Kriisikeskus Monikan¹²⁸ työtä. Tuetun asumisen palvelun kautta voidaan järjestää asunto kahdeksi vuodeksi. Turvakotijaksot ovat yleensä lyhyitä eikä turvakotijakso ole tarkoitettu asunnottomuuden ratkaisemiseen, vaan se on akuuttia kriisityötä. Maahanmuuttajataustaisten naisten on vaikea löytää asuntoa vapailta asuntomarkkinoilta, varsinkin jos he ovat äitejä, joilla on mukanaan useita lapsia eikä heillä välttämättä ole työtä tai tulotaso on matala. Tuetun asumisen palvelulla maahan muuttaneita naisia tuetaan pitkäaikaisessa väkivallasta selviytymisessä. Asumisen järjestämisen lisäksi tuetun asumisen palveluun kuuluu psykososiaalinen tuki ja kuntouttava sosiaalityö sekä omien asumisen taitojen vahvistaminen. Tuetun asumisen jaksolla väkivaltaisesta suhteesta lähtenyt naista voidaan tukea myös mm. rahan hallinnassa, toimeentulon hankkimisessa sekä muissa käytännön asioissa, kuten mahdollisessa rikosprosessissa, avioeroprosessissa tai oleskelulupaprosessissa.¹²⁹

¹²² Womento-mentorointi, haastattelu (29.10.2021).

¹²³ Monika-Naiset liitto ry on monikulttuurinen naisjärjestö. Liitto edistää naisten tasa-arvoista asemaa ja osallisuutta Suomessa sekä ennaltaehkäisee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Liitto on myös maahanmuuttajanaisjärjestöjen ja monikulttuurista naistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestö. Monika-Naiset tarjoaa nais erityisiä palveluja väkivaltaa kokeneille ja kotoutumisen tukea tarvitseville naisille. Monika-Naisten toiminta on pysyvää ja saa rahoitusta valtiolta. Tämän johdosta Monika-Naisten järjestämät asumisen palvelut on nostettu raporttiin politiikkatason toiminnaksi. Turvakodin ja tuetun asumisen palvelujen lisäksi Monika-Naiset tarjoaa palveluja Kriisikeskus Monikan ja Kotoutumiskeskus Monan kautta.

¹²⁴ Monika-Naiset liitto ry, haastattelu (3.11.2021).

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 1354/2014.

¹²⁷ Monika-Naiset liitto ry, haastattelu (3.11.2021); GREVIO (2019), *Baseline Evaluation Report Finland*.

¹²⁸ Kriisikeskus Monika tarjoaa matalan kynnyksen palveluja väkivaltaa tai väkivallan uhkaa kokeneille naisille.

¹²⁹ Monika-Naiset liitto ry, haastattelu (3.11.2021).

Monika-Naisten **väkivaltapalvelut täydentyvät kotouttavilla palveluilla**. Koska Monika-Naisten asiakas- kaskunta on pitkälti maahanmuuttajia, kaikessa toiminnassa tehdään myös kotouttavaa työtä.¹³⁰

TOIMINNAN HALLINNOINTI JA RAHOITUS

Monika-Naiset liitto perustettiin vuonna 1998. Liiton toiminta käynnistyi vapaaehtoistoimintana. Lähtöaja- tuksena oli väkivaltaa kokeneiden naisten tukeminen. Vuonna 2001 järjestö sai ensimmäisen rahoituksen Raha-automaattiyhdistykseltä matalan kynnyksen palvelujen käynnistämiseksi väkivaltaa kokeneille maa- han muuttaneille naisille. Turvakoti perustettiin vuonna 2004. Kotouttava toiminta käynnistyi vuonna 2009 EU:n kotouttamisrahaston hankerahoituksella. Sittenkin Monika-Naiset liitto ry:n toiminta on laajentunut ja vahvistunut. Nykyisellään Monika-Naiset liiton rahoitus perustuu pääasiassa vakituiseen rahoitukseen ja toiminta vakituisiin työsuhteisiin (37 työntekijää vuonna 2020). Rahoituksesta pääosa koostuu Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen (THL), Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskokouksen (STEA), opetus- ja kult- tuuriministeriön (OKM) sekä Helsingin ja Vantaan kaupungin rahoituksesta.¹³¹

TOIMINNAN HYÖDYT JA HAASTEET

Matalan kynnyksen palvelut ovat avainasemassa, kun kyse on väkivallan uhrien auttamisesta. Monika-Nai- set liiton ylläpitämä matalan kynnyksen kokonaisuus mahdollistaa avunsaannin väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille maahanmuuttajanaistalle. Monika-Naiset liitto tarjoaa **räätälöityä tukea eri elämänalueiden haasteisiin**. Apua tarvitsevan henkilön ei välttämättä tarvitse hakeutua suoraan väkivallan uhreille tarkoi- tettuihin palveluihin, ja usein yksityisasioksi koetut väkivalta-asiat ja perheen sisäiset asiat tulevatkin esil- le kotouttavassa toiminnassa.¹³²

Monika-Naiset liitto toi esille, että koronaviruspandemia heikensi entisestään haavoittuvassa asemassa ole- vien maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa. Koronaviruspandemian mukanaan tuoma koteihin eris- täytyminen lisäsi perheväkivallan riskiä ja heikensi naisten mahdollisuuksia saada apua. Vastauksena tähän Kotoutumiskeskus Monika avasi uuden, ilmaisen päivystävän puhelinlinjan ja Kriisikeskus Monikan chat-päi- vystä laajennettiin. Turvakoti Mona pysyi avoinna ja oli muiden turvakotien tavoin varautunut vastaan- ottamaan myös koronavirukseen sairastuneita väkivaltaa kokeneita.¹³³

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

¹³³ Monika-Naiset liitto ry (15.5.2020), *Koronavirustilanne heikentää entisestään haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa*.

4. Tulevaisuuden näkymät ja suunnitellut toimenpiteet

Suomen **kotoutumislainsäädäntöä ollaan parhaillaan uudistamassa**. Voimassa oleva lainsäädäntö on vuodelta 2010. Kotoutumislain uudistaminen on ollut valmisteilla jo useampia vuosia. Uuden lain valmistelu sovitetaan yhteen muiden keskeisten uudistusten kanssa, muun muassa työllisyyden edistämisen kuntako-keilut, työvoima- ja yrityspalveluiden pysyvän palvelurakenteen valmistelu, sosiaali- ja terveystyöpalveluiden vastuiden uudistaminen, pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin luominen ja jatkuvan oppimisen uudistus.

Kotoutumislain uudistamisessa erityistä huomiota kiinnitetään muun muassa työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumiseen.¹³⁴ Tässä ryhmässä on paljon kotona lapsia hoitavia vanhempia, erityisesti äitejä. Keskeinen kysymys kuuluu, kuinka heidän työelämäosallisuuttaan saadaan vahvistettua. Uudistuksessa pyrittäisiin purkamaan nykyinen ”kahden polun järjestelmä”, jossa työvoiman ulkopuolella olevat ohjautuvat asuinkuntansa kotoutumispalveluihin TE-toimiston työllisyyspalveluiden sijasta, minkä on nähty heikentävän erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä. Kotoutumisohjelmaan sisällytettäisiin kaikille yhteinen johdantojakso, joka loisi yhtenäisen kotoutumisen alun työmarkkinoille suuntaaville ja työvoiman ulkopuolella oleville. Yhteisellä johdantojaksolla pyrittäisiin **vahvistamaan kotoutumisen työelämälähtöisyyttä myös niiden henkilöiden osalta, jotka eivät maahanmuuton alkuvaiheessa välittömästi suuntaa työmarkkinoille**.¹³⁵ Lapsia kotona hoitavien vanhempien lisäksi tästä hyötyisivät myös muista syistä työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat, esimerkiksi Suomeen muuttaneet puoliset. Myös heistä suuri osa on naisia.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen tullaan jatkossakin **kohdentamaan rahoitusta** eri rahoitusvälineisissä. Esimerkiksi ESR-rahoituksessa tullaan jatkossa kiinnittämään erityistä huomiota pitkään kotona lapsia hoitaneiden maahan muuttaneiden naisten työelämäosallisuuden ja muun osallisuuden vahvistamiseen.¹³⁶

Suomessa on käynnissä **jatkuvan oppimisen uudistus**, jonka tavoitteena on koko Suomen työikäisen väestön osaamisen kehittäminen ja työllisyysasteen nosto. Uudistuksella vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista. Kyseinen uudistus ei kohdistu nimenomaisesti maahanmuuttajataustaisiin naisiin, mutta vaikuttaa myös heihin. Osana jatkuvan oppimisen uudistusta vuonna 2021 perustettiin Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. Palvelukeskus voi kohdentaa toimia eri kohderyhmille. Tällä hetkellä maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on huomattavan alhainen, johon yhtenä syynä ovat segregoituneet työmarkkinat. Tyypillisillä naisvaltaisilla aloilla tarvitaan hyvää kielitaitoa ja alat ovat vahvasti säänneltyjä, joihin edellytyksenä on tietty koulutus, tutkinto tai ammatinharjoittamisoikeus. Siten **maahanmuuttajanaisten osaamistason nostamisella voi olla merkittävä vaikutus heidän työllisyysasteeseensa ja he ovat todennäköinen kohderyhmä** jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteille.¹³⁷

¹³⁴ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

¹³⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), s. 130–131.

¹³⁶ Kotoutumisen osaamiskeskus, haastattelu (18.10.2021).

¹³⁷ Opetus- ja kulttuuriministeriö, haastattelu (7.9.2021).

5. Yhteenveto

Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen suurin haaste Suomessa on heidän heikko työelämäosallisuutensa. Kotoutumispotentiaalia puolestaan löytyy heidän koulutusasteestaan. **Verrattain korkeasta koulutusasteesta huolimatta merkittävä osa maahanmuuttajataustaisista naisista on työelämän ulkopuolella.**¹³⁸ Eurostatin työvoimatilastojen mukaan kolmansien maiden kansalaisten naisten työllisyysaste Suomessa oli vain 41 prosenttia vuonna 2020.¹³⁹ Tässä Eurostatin luvussa ovat mukana vain kolmansien maiden kansalaiset, eli mukaan ei ole laskettu pidempään maassa oleskelleita maahanmuuttajataustaisia naisia, jotka ovat saaneet Suomen kansalaisuuden. Maahan muuttaneiden työllisyysaste kasvaa maassa-oloajan lisääntyessä. Maahanmuuttajataustaisilla naisilla työllisyysasteen kehitys on kuitenkin erityisen hidasta.¹⁴⁰ Naisten matalaa työllisyysastetta selittävät muun muassa maahanmuuton syyt, kulttuuriset tekijät ja sukupuolittuneet työmarkkinat. Selityksiä on etsitty myös työttömyysturvasta ja kotihoidontuesta, joiden nähdään muodostavan kannustinloukkuja maahan muuttaneille naisille.

Viime vuosina maahanmuuttajanaisia koskevassa kotoutumispolitiikassa onkin keskitytty löytämään keinoja ohjata heidät **kotoutumispalvelujen piiriin ja kohti työmarkkinoita**. Nykyisessä hallitusohjelmassa on kirjaus ”varmistetaan maahanmuuttajanaisten mahdollisuus osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen.” Sama kirjaus löytyy hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta.¹⁴¹ Perhe on Suomeen saapuneilla naisilla yleisin maahanmuuton syy. Monilla perhesyistä Suomeen muuttavilla naisilla perheen perustamiseen ja lastenhoitoon liittyvät velvoitteet ajoittuvat juuri kotoutumisen alkuvuosiin. Kotoutumispolitiikassa maahanmuuttajanaisten perhetilanteen vaikutukset heidän kotoutumispolkuunsa on pyritty huomioimaan luomalla heille joustavia opintomahdollisuuksia. Vapaan sivistystyön uudistus loi joillekin koulutuskatveessa oleville kotivanhemmille mahdollisuuden luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen tai ruotsin kielen opintoihin vapaan sivistystyön oppilaitoksissa (kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot ja opintokeskukset). Vapaan sivistystyön kotouttavaa koulutusta on määrää kehittää edelleen riittävän rahoituksen turvin ja huomioiden erityisesti mahdollisuus yhteensovittaa koulutusta ja lastenhoitoa.¹⁴² Lastenhoidon ja kieli- ja kotoutumiskoulutuksen yhdistävien mallien kehittäminen on ollut esillä myös laajemmin.¹⁴³

Maahan muuttaneiden naisten kotoutumis- ja kielikoulutukseen osallistumisella nähdään olevan selkeä yhteys heidän työelämäintegraatioonsa. Monet perhesyistä Suomeen muuttavat naiset eivät suuntaa välittömästi työmarkkinoille perheen perustamiseen ja lastenhoitoon liittyvien velvoitteiden vuoksi. Varhainen kontakti työmarkkinoille olisi tärkeää, mutta kotoutumisen alkuvaiheessa perhetilanne saattaa ohjata naiset kunnan kotoutumispalveluihin TE-toimiston systemaattisemmin työmarkkinoille suuntaavien palvelujen sijasta.¹⁴⁴ Tähän etsitään parhaillaan ratkaisuja, jotka huomioidaan tulevassa kotoutumislainsäädännön uudistuksessa.

Suunnitteilla olevilla kotoutumispolitiikan muutoksilla pyritään vastaamaan naisten kotoutumisen haasteisiin. Yhtenä keinona parantaa heidän työmarkkina-asemaansa pidetään Suomen ”kahden polun järjestelmän” purkamista. Kotoutumislakiuudistuksen taustalla olevassa Valtioneuvoston selonteossa esitetään, että **kotoutumisohjelmaan sisällytetään kaikille yhteinen johdantojakso**, joka luo yhtenäisen kotoutumisen alun työmarkkinoille suuntaaville ja työvoiman ulkopuolella oleville maahan muuttaneille. Yhteisellä johdantojaksolla pyritään vahvistamaan kotoutumisen työelämälähtöisyyttä myös niiden henkilöiden osalta, jotka eivät maahanmuuton alkuvaiheessa välittömästi suuntaa työmarkkinoille. Tällä pyritään edesauttamaan nimenomaan maahanmuuttajataustaisten naisten työelämäpalveluihin pääsyä. Lapsia kotona hoitavien vanhempien lisäksi tästä hyötyvät myös muista syistä työvoiman ulkopuolella olevat maahan muuttaneet, esimerkiksi Suomeen muuttaneet puoliset, joista suuri osa on myös naisia. Toinen keino, jolla pyritään varmistamaan maahanmuuttajanaisten pääsy kotoutumis- ja kielikoulutukseen, on **lastenhoidolla tuettujen joustavien koulutuksen toteutumismallien kehittäminen ja levittäminen**.

¹³⁸ Larja, L. (2020b), s. 30.

¹³⁹ Huom. luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, sillä Eurostatin työvoimatilastoissa ei ole määritelmää ”taustamaa”, vaan ”kansalaisuus”, jolloin pidempään maassa olleet maahanmuuttajataustaiset, mutta kansalaisuuden jo saaneet henkilöt rajautuvat ulos tilastoista. Tilasto on kuitenkin kiinnostava, sillä ”kolmansien maiden kansalaisilla” naisilla työllisyysaste on huomattavasti matalampi kuin kansalaisuudeltaan ”ulkomaalaisilla” naisilla, joiden työllisyysaste oli saman tilaston mukaan 53 prosenttia vuonna 2020. Lähde: Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [lfsa_ergan], 2020.

¹⁴⁰ Larja, L. (2020b), s. 32.

¹⁴¹ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020).

¹⁴² Työ- ja elinkeinoministeriö (2021).

¹⁴³ Hallitus asetti puoliväli- ja kehysriehnessään keväällä 2021 työryhmän selvittämään keinoja, joilla edistetään lapsia kotona hoitavien vanhempien työllistymistä. Yksi työryhmän nimetyistä tehtävistä on löytää ratkaisuja siihen, miten luodaan lisää keinoja kieli- ja kotoutumiskoulutuksen ja lastenhoidon yhdistäviin malleihin.

¹⁴⁴ OECD (2018); Alitolppa-Niitamo, A. (2021).

Maahanmuuttajanaisten koulutuksen ja työelämäintegraation edistäminen ovat näkyneet viime vuosina vahvasti myös erinäisissä hankkeissa. Esimerkkeinä ovat tässä raportissa esitellyt Äidit mukana -hanke sekä Womento-työuramentorointi. Hankkeilla on pyritty edistämään maahan muuttaneiden naisten osallisuutta myös laajemmin, kuten tässä raportissa esitelty Naapuriäiti-toiminta osoittaa. Monika-Naiset liiton naiseryhtymä on erittäin hyvä esimerkki käytännön toiminnasta, jolla edistetään maahan muuttaneiden naisten kotoutumista ja hyvinvointia erityisesti väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden naisten kohdalla.

Lähteet

KIRJALLISET LÄHTEET

Ahlfors, Gunta; Saarela, Inka; Vanhanen, Sari & Wetzter-Karlsson Marina (2013), Mentorointi koulutettujen maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen edistäjänä. Teoksessa: Anne Alitolppa-Niitamo, Stiina Fågel & Minna Säävälä (toim.) *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*, Helsinki: Väestöliitto, 176–186, https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/e38fea1b-olemmemuuttaneet-ja-kotoudumme_ilmankantta.pdf. Viitattu 8.11.2021.

Alitolppa-Niitamo, Anne (2021), *Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyyden edistäminen*, TEM Policy Brief 1/2021, Helsinki: Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, <https://kotoutuminen.fi/documents/3464316/4304963/Policy-Brief-1-2021.pdf/2fc25d98-2fab-f074-1264-cedc31107b31/Policy-Brief-1-2021.pdf?t=1613393694682>. Viitattu 1.9.2022.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta (2019), *Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö kotouttamisen toivuudesta*, TrVM 6/2018vp–O 10/2017 vp. 18.1.2019, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/TrVM_6+2018.pdf. Viitattu 20.8.2021.

Ekholm, E., Tuokkola, K. & Pulkkinen V. (2021), *Naistenvälinen vertaisuus, Naapuriäidit voimavarana uuteen maahan kotiutumisenä – Arviointiraportti*, Helsinki: Nicehearts ry.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN), Suomi (2020), *Maahanmuuton tunnusluvut 2019*, Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto, http://www.emn.fi/files/2011/Maahanmuuton_tunnusluvut_2019_netiti.pdf. Viitattu 1.9.2022.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN), Suomi (2021), *Maahanmuuton tunnusluvut 2020*, Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto, http://www.emn.fi/files/2179/Maahanmuuton_tunnusluvut_2020_FI_NETTI.pdf. Viitattu 1.9.2022.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN), Suomi (2022), *Maahanmuuton tunnusluvut 2021*, Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto, http://www.emn.fi/files/2232/Maahanmuuton_Tunnusluvut_2021_FI_netiti.pdf. Viitattu 2.9.2022.

Euroopan Unionin Sisäasioiden Rahastot (EUSA-rahastot) (päiväämätön), *Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto*, <https://eusa-rahastot.fi/tietoa-rahastoista/amif>. Viitattu 12.11.2021.

European Commission (12.11.2018), *Integration of migrant women – A key challenge with limited policy resources*, https://ec.europa.eu/migrant-integration/special-feature/integration-migrantwomen_en. Viitattu 2.9.2022.

European Commission Joint Research Centre (2020), *Gaps in the EU Labour Market Participation Rates: an intersectional assessment of the role of gender and migrant status*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e7ac1d67-2240-11eb-b57e-01aa75ed71a1/language-en>. Viitattu 2.9.2022.

European Economic and Social Committee (EESC) (2015), *Opinion on Inclusion of migrant women in the labour market*, https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/inclusion-migrant-women-labour-market_en?lang=en. Viitattu 2.9.2022.

European Migration Network (EMN), (päiväämätön), EMN Asylum and Migration Glossary, https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en. Viitattu 2.9.2022.

European Network of Migrant Women (ENOMW) (2020), *Follow the €€€ for women and girls. Addressing the needs of migrant women and girls in asylum migration and integration fund (AMIF)*, <http://www.migrant-womennetwork.org/wp-content/uploads/Follow-the-Money-for-Women-2020-AMIF.pdf>. Viitattu 2.9.2022.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2017), *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-together-in-the-eu_en.pdf. Viitattu 2.9.2022.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2019), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – selected findings*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-midis-ii-migrant-women_en.pdf. Viitattu 2.9.2022.

Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), [lfsa_ergan], https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ERGAN_custom_1546293/default/table?lang=en. Viitattu 9.11.2022.

Eurostat, *First permits by reason, age, sex and citizenship [migr_resfas]*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_resfas/default/table?lang=en. Viitattu 22.9.2021.

Eurostat, *Population by educational attainment level, sex age and citizenship % [edat_lfs_9911]*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfs_9911/default/table?lang=en. Viitattu 22.9.2021.

Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) (2019), *Baseline Evaluation Report Finland*, GREVIO/Inf(2019)9, <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>. Viitattu 4.11.2021.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 185/2010 vp.), <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100185>. Viitattu 1.9.2022.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp), <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220208>. Viitattu 28.11.2022.

Helsingin Sanomat 5.9.2018, *OECD kannustaa Suomea parantamaan maahanmuuttajanaisten kotoutumista – kotihoidontuki yksi merkittävä este*, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005816636.html>. Viitattu 11.11.2021.

Helsingin Sanomat 9.2.2021a, *Maahanmuuttajanaiset työllistyvät Suomessa muita Pohjoismaita heikommin – Evan arvion mukaan syyt ovat ”passivoiva työttömyysturva ja kotihoidontuki”*, <https://www.hs.fi/talous/art-2000007791239.html>. Viitattu 11.11.2021

Helsingin sanomat 9.2.2021b, *Eva: Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys periytyy heidän lapsilleen*, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007791456.html>. Viitattu 11.11.2021.

Hievanen, Raisa; Frisk, Tarja; Väättäinen, Hanna; Mustonen, Kirsi; Kaivola, Juho; Koli, Arja; Liski, Sari; Muotka, Virva & Wikman-Immonen, Anu (2020), *Maahanmuuttajien koulutuspolut - Arviointi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksesta, aikuisten perusopetuksesta ja ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisesta*, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI, Julkaisut 11:2020, https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/08/KARVI_1120.pdf. Viitattu 5.8.2022.

International Organisation for Migration (IOM) (2020), *COVID-19 and women migrant workers: Impacts and implications*, <https://publications.iom.int/books/covid-19-and-women-migrant-workers-impacts-and-implications>. Viitattu 2.9.2022.

Karinen, Risto (2020), *Kotona Suomessa -pilottihankkeiden kehittävän arvioinnin koontiraportti*, Raportteja 45/2020, Helsinki: Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/180098/Kotona_Suomessa_raportti_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 15.11.2021.

Kazi, Villiina; Alitolppa-Niitamo, Anne & Kaihovaara, Antti (toim.) (2020), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>. Viitattu 17.11.2021.

Kinnunen, Satu (2013), *Womento – Koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten kokemuksia työuramentoroinnista*, [YAMK-opinnäytetyö], Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013120319647>. Viitattu 8.11.2021.

Kotoutuminen.fi (2021), *Valtionavustuksilla tuetaan järjestöjä, osaamiskeskustoja ja ohjaus- ja neuvontapalveluita*, <https://kotoutuminen.fi/valtionavustukset>. Viitattu 12.11.2021.

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: B. Koulutus ja osaaminen. Taulukko: 11dw -- Korkein suoritettu tutkinto (Rek), 1995-2019, Helsinki: Kotoutumisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, https://koto-tietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_koul/04seurInd_koul_pxt_11dw.px/?rxid=a26af3b9-651f-4046-a195-4023fb96381a. Viitattu 11.11.2021.

Koukkula, Mimmi & Klemetti, Reija (2021), *Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma*, Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8>. Viitattu 13.9.2021.

Kurronen, Sanna (2021), *Maahanmuuttajanaisten loukku – Heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen*, Eva-arvio No 30, 9.2.2021, <https://www.eva.fi/blog/2021/02/09/maahanmuuttajanaisten-heikko-tyollisyys-heijastuu-myos-toisen-polven-parjaamiseen/>. Viitattu 10.11.2021.

Kuusio, Hannamaria; Seppänen, Anna; Jokela, Satu; Somersalo, Laura; Lilja, Eero (toim.) (2020), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019*, Raportti 1/2020, Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, <https://www.julkari.fi/handle/10024/139210>. Viitattu 30.8.2021.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 (Kotoutumislaki), <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>. Viitattu 1.9.2022.

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotopalvelun tuottajalle 1354/2014, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141354>. Viitattu 1.9.2022.

Larja, Liisa & Sutela, Hanna (2015), Työllisyys. Teoksessa Tarja Nieminen, Hanna Sutela & Ulla Hannula, (toim.), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, Helsinki: Tilastokeskus, https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf. Viitattu 1.9.2022.

Larja, Liisa (2020a) 4.1. Koulutus ja kielitaito. Teoksessa Hannamaria Kuusio, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo & Eero Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: Finmonik-tutkimus 2018–2019*, Terveystieteiden tutkimuskeskus - Raportti 1 / 2020, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-034-1>. Viitattu 1.9.2022.

Larja, Liisa (2020b), Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Villiina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Liebig, Thomas & Tronstad, Kristian Rose (2018), *Triple Disadvantage?: A first overview of the integration of refugee women*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 216, Paris: OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/3f3a9612-en>. Viitattu 1.9.2021.

Maahanmuuttovirasto (päiväämätön), *Tilastot*, tilastot.migri.fi. Viitattu 31.8.2022.

Martelin, Tuija; Nieminen, Tarja; Väänänen, Ari & Toivanen, Minna (2020), 4.2. Työ ja työllistymisen esteet. Teoksessa Hannamaria Kuusio, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo & Eero Lilja (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: Finmonik-tutkimus 2018–2019*, Terveystieteiden tutkimuslaitos, Helsinki, available at https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 5.9.2022.

Monika-Naiset liitto ry (15.5.2020), *Koronavirustilanne heikentää entisestään haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten asemaa*, <https://monikanaiset.fi/blogi/koronavirustilanne-heikentaa-entisesta-haavoittuvassa-asemassa-olevien-maahanmuuttajataustaisten-naisten-asemaa-2/>. Viitattu 12.11.2021.

Nieminen, Tarja; Sutela, Hanna & Hannula, Ulla (toim.) (2015), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*, https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf. Viitattu 10.11.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (päiväämätön), *Jatkuvan oppimisen uudistus ja heikommassa asemassa olevien kotoutumisen edistäminen: Työllisyysvaikutukset jatkuvan oppimisen uudistuksesta*, https://tem.fi/documents/1410877/73067562/OKM_jatkuvan_oppimisen_uudistus_ja_kotoutuminen_ty%C3%B6llisyys.pdf/7225b0e6-fac3-9b88-e90f-81a4fa4f85ac/OKM_jatkuvan_oppimisen_uudistus_ja_kotoutuminen_ty%C3%B6llisyys.pdf?t=1619714202744. Viitattu 11.10.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017), *Vapaan sivistystyön uusi sivistystehtävä*, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:33, Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-493-1>. Viitattu 17.9.2021.

Opetushallitus (2012), *Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012*, Määräykset ja ohjeet 2012:1, Helsinki: Opetushallitus, https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf. Viitattu 12.11.2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2018), *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*, <https://www.oecd.org/finland/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-finland-9789264305250-en.htm>. Viitattu 10.11.2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2020), *Migration Policy Debates No 25. How to strengthen the integration of migrant women?*, <https://www.oecd.org/migration/mig/migration-policy-debates-25.pdf>. Viitattu 2.9.2022.

Papunen, Sonja (2017), *Väestöliiton Womento-työuramentoroinnin vaikutukset korkeasti koulutettujen Suomeen muuttaneiden naisten työllistymiseen ja hyvinvointiin*, AMK-opinnäytetyö, Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705026040>. Viitattu 8.11.2021.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, *Osallistava ja osaava Suomi: sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*, Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31, Helsinki, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.8.2021.

Rakennerahastot (päiväämätön), *Etusivu*, <https://www.rakennerahastot.fi/>. Viitattu 15.11.2021.

Roth, Venla & Luhtasaari, Mia (2021), *Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma*, Oikeusministeriön julkaisuja 2021:15, Helsinki: Oikeusministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-901-8>. Viitattu 12.11.2021.

Ruuskanen, Elina (2020), *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023*, Helsinki: Oikeusministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>. Viitattu 10.9.2021.

Shemeikka, Riikka, Schmidt-Thomé, Kaisa; Harkko, Jaakko; Paavola, Juho-Matti; Raunio, Mika; Alan-ko, Leena; Björk, Anna; Kettunen, Pekka; Kouvonen, Anne; Pitkänen, Sari; Ramadan, Farid; Varjo-nen, Sirkku; Vuorento, Mirikka (2021), *Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut*, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29, Valtioneuvoston kanslia: Helsinki, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-358-6>. Viitattu 10.11.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020), *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023*, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:35, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2020, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8363-2>. Viitattu 25.10.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö (19.3.2021), *Lausuntopyyntö STM065:00/2019: Lausuntopyyntö luonnokses-ta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi*, <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=34478956-0f8a-49ea-85dd-db8dd524c9ee>. Viitattu 15.11.2021.

Sosiaali- ja terveysministeriö, 28.7.2022, *Perhevapaa uudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön*, <https://stm.fi/perhevapaa uudistus>. Viitattu 2.9.2022.

Sutela, Hanna (2016), *Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olevien naisten kotoutumiseen kiinnitettävä huomio-ta*, Helsinki: Tilastokeskus, <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/lahi-idasta-ja-afrikasta-kotoisin-olevien-naisten-kotoutumiseen-kiinnitettava-huomiota/>. Viitattu 10.11.2021.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2021), *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudista-mistarpeista*, Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-856-7>. Viitattu 14.9.2021.

Väestöliitto (päiväämätön), *Womento-mentorointi*, <https://www.vaestoliitto.fi/maahanmuuttajat/tyoelama-ja-maahanmuuttajat/womento-mentorointi/>. Viitattu 11.8.2022.

Valtioneuvoston kanslia (3.5.2016), *Hallituksen kotouttamista koskeva toimintasuunnitelma: Maahanmuut-tajat kuntiin, koulutukseen ja työhön*, <https://vnk.fi/documents/10616/2580764/Kotouttamisen-toiminta-suunnitelma-030516.pdf>. Viitattu 22.9.2021.

Valtioneuvoston kanslia (29.4.2021), *Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehitysriihessä*, <https://vnk.fi/documents/10616/56906592/Hallituksen+linjaukset+puoliv%C3%A4liriihess%C3%A4+29.4.2021.pdf/fe9617f8-a257-90ea-2ade-9d9afe5284da?t=1620136120152>. Viitattu 20.9.2021.

Yijälä, Anu, & Luoma, Tiina (2018), *”En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse”*: Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoin-nilleen, Tutkimuksia 2018: 2, Helsinki: Helsingin Kaupunginkanslia, https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_06_20_Tutkimuksia_2_Yijala_Luoma.pdf. Viitattu 10.11.2021.

ASIAANTUNTIJAJAHAASTATTELUT

Kotoutumisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, haastattelu (21.6.2021), johtava asiantuntija Minna Säävälä ja erityisasiantuntija Varpu Taarna.

Kotoutumisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, haastattelu (18.10.2021), johtava asiantuntija Minna Säävälä ja erityisasiantuntija Varpu Taarna.

Kotoutumisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö, sähköposti (15.12.2021), johtava asiantuntija Minna Säävälä.

Monika-Naiset liitto ry, haastattelu (3.11.2021), toiminnanjohtaja Jenni Tuominen.

Naapuriäidit, haastattelu (28.10.2021), projektipäällikkö Liisa Kultra, Nicehearts ry.

Naapuriäidit, sähköposti (30.8.2022), projektipäällikkö Liisa Kultra, Nicehearts ry.

Oikeusministeriö, haastattelu (15.10.2021), erityisasiantuntija Katriina Nousiainen ja erityisasiantuntija Mia Luhtasaari.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, haastattelu (7.9.2021), opetusneuvos Annika Bussman, suunnittelupäällikkö Kirsi Heinivirta, erityisasiantuntija Saara Ikkela ja opetusneuvos Kaisu-Maria Piironen.

Sosiaali- ja terveysministeriö, haastattelu (15.9.2021), erityisasiantuntija Henna Leppämäki.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (8.9.2021), erityisasiantuntija Mimmi Koukkula.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sähköposti (1.11.2021), tilastotutkija Eero Lilja.

Työ- ja elinkeinoministeriö, haastattelu (2.9.2021), erityisasiantuntija Pipa Turvanen.

Womento-mentorointi, haastattelu (29.10.2021), asiantuntija Pilvi Aro-Marques, Väestöliitto.

Womento-mentorointi, sähköposti (17.11.2021), asiantuntija Pilvi Aro-Marques, Väestöliitto.

Äidit mukana -hanke, haastattelu (27.10.2021), palvelupäällikkö (Äidit mukana -hankkeen ja sen jatko-hankkeiden koordinaattori) Minna Perokorpi-Sulin, Careeria.

Äidit mukana -hanke, sähköposti (8.11.2021), palvelupäällikkö (Äidit mukana -hankkeen ja sen jatkohankkeiden koordinaattori) Minna Perokorpi-Sulin, Careeria.

Euroopan muuttoliikeverkosto (EMN)

Maahanmuuttovirasto
PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto

0295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn

ISBN 978-952-7427-32-3 (nid.)
ISBN 978-952-7427-33-0 (PDF)

European Migration Network (EMN)

Finnish Immigration Service
P.O. BOX 10
FIN-00086 Finnish Immigration Service

+358 (0) 295 430 431
emn@migri.fi

www.emn.fi
ec.europa.eu/emn